

Handwritten: 17. marts 1978

EN FREMTIDIG GARTNERIPOLITIK

*Betænkning
fra
Landbrugsministeriets udvalg vedrørende de
Europæiske Økonomiske Fællesskabers politik
på frugt- og gartneriproduktområdet*

BETÆNKNING NR. 854

KØBENHAVN 1978

ISBN 87-503-2782-8

EF-SET
EF-DIREKTORATET
Frederiksborggade 10
1360 København K.

BETÆNKNING

afgivet

af

Landbrugsministeriets udvalg vedrørende de
Europæiske Økonomiske Fællesskabers politik
på frugt- og gartneriproduktområdet.

1. del

Udvalgets betænkning

2. del

Bilag til udvalgets betænkning

INDHOLDSFORTEGNELSE
A. Betænkningens 1. del

<u>Kapitel</u>		<u>Side</u>
I.	UDVALGETS VIRKSOMHED	1 - 2
II.	GARTNERIERHVERVET I SAMFUNDSØKONOMIEN	3 - 11
11.1.	Beskæftigelsesforhold	3
11.2.	Produktionsværdi	6
11.3.	Værditilvækst	9
III.	GARTNERIERHVERVETS FREMTIDSMULIGHEDER	12 - 83
111.1.	PRODUKTER FORARBEJDET PÅ BASIS AF FRUGT, BÆR OG GRØNSAGER.	13 - 23
III.1.1.	Forventede konsekvenser af EF-medlemsskabet	13
111.1.2.	Erfaringer fra overgangsperioden 1973-1977	14
111.1.3.	Fremtidsmuligheder	16
111.1.4.	Produktionsbegrænsende forhold i forarbejdningssektoren	19
III.1.4.a.	Lige konkurrencevilkår	20
III.1.4.b.	Forskning og udviklingsarbejde	20
III.1.4.c.	Afsætning og distribution	21
III.1.4.d.	Finansieringsforhold	22
III.2.	FRUGT, BÆR OG GRØNSAGER PÅ FRILAND.	24 - 47
III.2.1.	Forventede konsekvenser af EF-medlemsskabet	24
III.2.2.	Erfaringer fra overgangsperioden 1973-1977	25
III.2.3.	Fremtidsmuligheder	29
III.2.4.	Produktionsbegrænsende forhold i frilandssektoren	33
III.2.4.a.	Lige konkurrencevilkår	34
III.2.4.b.	Etablering af frilandsgartneri ved køb af eksisterende landbrugsejendom	34
III.2.4.c.	Generationsskifte på bestående ejendomme med gartneriproduktion på friland	35
III.2.4.d.	Modernisering af bedrifter	37
III.2.4.e.	Forskning og forsøg	40
III.2.4.f.	Konsulenttjenesten	41
III.2.4.g.	Afsætning og distribution	42
III.2.4.h.	Finansieringsforhold	44
III.2.4.i.	Indkomstudligning, etableringskonto og afskrivninger	46

<u>Kapitel</u>	<u>Side</u>
111.3. VÆKSTHUSGARTNERIET.	48 - 77
111.3.1. Forventede konsekvenser af EF-medlemsskabet	48
111.3.2. Erfaringer fra overgangsperioden 1973-1977	49
111.3.3. Fremtidsmuligheder	52
111.3.4. Produktionsbegrænsende forhold i væksthushus- sektoren	57
III.3.4.a. Lige konkurrencevilkår	59
III.3.4.b. Etablering af nyt væksthushusgartneri	60
III.3.4.c. Generationsskifte i væksthushusgartnerier	62
III.3.4.d. Modernisering af væksthushusgartnerier	66
III.3.4.e. Planlovgivningen	68
III.3.4.f. Forskning og forsøg	69
III.3.4.g. Konsulentvirksomheden	71
III.3.4.h. Sektorprogrammer	72
III.3.4.i. Afsætning og distribution	73
III.3.4.k. Finansieringsforhold	74
III.3.4.1. Beskatnings- og afskrivningsforhold	76
111.4. BLOMSTERLØGAVL, CHAMPIGNONDYRKNING OG PLANTESKOLE.	78 - 83
111.4.1. Forventede konsekvenser af EF-medlemsskabet	78
111.4.2. Erfaringer fra overgangsperioden 1973-1977	78
111.4.3. Fremtidsmuligheder	79
111.4.4. Produktionsbegrænsende forhold	81
III.4.4.a. Lige konkurrencevilkår	82
III.4.4.b. Etablering af nye virksomheder	82
III.4.4.c. Generationsskifte af planteskoler	82
III.4.4.d. Afsætning og distribution	83
IV. EN FREMTIDIG GARTNERIPOLITIK	84 - 111
IV.1. Gartneripolitik 1973-1977	85
IV.2. Fremtidsmuligheder	86
IV.3. Gartneripolitik til 1985	89
IV.3.1. EF's gartneripolitik	90
IV.3.2. Gartneristatistik	93
IV.3.3. Driftsøkonomisk vejledning generelt	93
IV.3.4. Konsulentttjenesten	94
•IV.3.5. Forskning og forsøg	96

<u>Kapitel</u>	<u>Side</u>
IV.3.6. Udviklings- og kontrolarbejde	97
IV.3.7. Landbrugsloven	100
IV.3.8. Lov om udlån til yngre jordbrugere	101
IV.3.9. Moderniseringsloven	102
IV.3.10. Lov om statens udlån til jordbrugsmæssige formål	103
IV.3.11. Planlovene	104
IV.3.12. Levnedsmiddellovgivning m.v.	105
IV.3.13. Afsætningsstrukturerne	106
IV.3.14. Sektorprogrammer	108
IV.3.15. Indkomstudligning, etableringskonto, afskriv- ninger og beskatning	109
IV.3.16. Finansieringsforhold	111

BILAG til Kapitel IV:

1. Nedsatte arbejds- og ekspertgrupper.
2. Forslag om forbedring af gartneristatistikken.
3. Forslag til kombineret løsning af gartnerierhvervets og EF-
 informationsnettets behov for driftsøkonomiske data.
4. Hovedområder for en øget forsknings- og forsøgsindsats.
5. Forslag til ordning med obligatorisk sundhedskontrol.
6. Forslag om produktionsafgifter, overførsel af amtskommunal
 grundskyld og oprettelse af Gartneribrugets Afsætningsudvalg.

BILAG TIL UDVALGETS BETÆNKNING

Betænkningens 2. del

"Gartnerierhvervets fremtidsmuligheder"

- AFSNIT A. Indledning og arbejdsgruppens virke
- AFSNIT B. Fremskaffelse af data
- AFSNIT C. Gartnerierhvervet i samfundsøkonomien
- AFSNIT D. Primærproduktionens vilkår
- AFSNIT E. Produktionsvilkårene i forarbejdningssektoren
- AFSNIT F. Kontrolopgaver på gartneriområdet
- AFSNIT G. Afsætning, distribution og prisdannelse
- AFSNIT H. EF's politik i gartnerisektoren
- AFSNIT I. Perspektivfremskrivninger

I. UDVALGETS VIRKSOMHED.

Landbrugsministeren nedsatte den 30. januar 1976 en arbejdsgruppe, der fik følgende mandat:

"at undersøge og vurdere gartnerierhvervets fremtidsmuligheder, herunder kortlægge de faktorer, der øver indflydelse herpå, såvel nationalt som internationalt, med henblik på tilrettelæggelsen af en egentlig gartneripolitik."

På et møde den 30. januar 1976 i landbrugsministeriets udvalg vedrørende de Europæiske økonomiske Fællesskabers politik på frugt- og gartneriproduktområdet (§ 2-udvalget for gartneri) blev det besluttet, at arbejdsgruppens rapport skulle forelægges til drøftelse i udvalget.

Arbejdsgruppen afleverede en 1. udgave af sin rapport "Gartnerierhvervets fremtidsmuligheder" til § 2-udvalget i marts 1977. En udbygget 2. udgave indgår som bilag til den foreliggende betænkning.

§ 2-udvalget har med udgangspunkt i arbejdsgruppens rapport drøftet udformningen af en gartneripolitik. I drøftelserne er indgået en beretning, afleveret i januar 1978 af landbrugsministeriets udvalg om kontrolopgaver på gartneriområdet. Dette udvalg blev nedsat i juli 1976.

§ 2-udvalget har haft følgende sammensætning:

- departementschef H.J. Kristensen (formand)
- kontorchef Erik Hjelmar, Landbrugsministeriet
- kontorchef Erik Nielsen, Handelsministeriet
- ekspeditionssekretær Helge Okholm, Monopoltilsynet
- underdirektør Paul Kaaris, Industrirådet
- direktør Leon Stevner, Danmarks Frugt- og Grøntindustriforening
- grosserer Knud Olesen, Grosserer-Societetet
- grosserer S.H. Svendsen, Sammenslutningen af danske Importører og Eksportører af Frugt og Grønsager
- cand.polit Karen Gredal, Forbrugerrådet

- afdelingsleder Dines Schmidt Nielsen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (indtil 30. november 1977)
- sekretær Mogens Eliassen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (fra 1. december 1977)
- gårdejer Herluf Christensen, Landbrugsrådet, De samvirkende danske Landboforeninger og Danske Husmandsforeninger
- gartner Hartvig Duus Hansen, Landbrugsrådet, De samvirkende danske Landboforeninger og Danske Husmandsforeninger
- gartneriejer Poul Madsen, Dansk Erhvervsgartnerforening
- gartneriejer Kjeld Hansen, Dansk Erhvervsgartnerforening
- generalsekretær Bent Løvgren Madsen, Dansk Erhvervsgartnerforening
- gartneriejer Otto Koch, Dansk Erhvervsgartnerforening
- plantageejer Herman Jensen, Brancheudvalget for Frugt, Bær og Grøntsager.

Udvalgets sekretær har været fuldmægtig i landbrugsministeriet, Finn Jespersen.

Under arbejdsgruppen vedrørende gartnerierhvervets fremtidsmuligheder har der været nedsat en række ekspertgrupper. Disses sammensætning fremgår af bilag 1.

§ 2-udvalget har den 21. november 1978 afsluttet sine drøftelser og afgiver herved til landbrugsministeren sin betænkning, der indeholder indstillinger vedrørende tilrettelæggelsen af en gartneripolitik.

København, den 21. november 1978

Herluf Christensen	Herman Jensen	Erik Nielsen
Mogens Eliassen	Otto Koch	Helge Okholm
Karen Gredal	H.J. Kristensen (fmd)	Knud Olesen
Hartvig Duus Hansen	Paul Kaaris	Leon Stevner
Kjeld Hansen	Bent Løvgren Madsen	S.H. Svendsen
Erik Hjelmar	Poul Madsen	

Finn Jespersen

Kapitel II. GARTNERIERHVERVET I SAMFUNDSØKONOMIEN.

Da Danmark blev medlem af EP, blev det traditionelle gartneri-begreb udvidet til også at omfatte forarbejdede produkter af frugt og grønsager.

EF har i gartnerisektoren organiseret markedet under tre markeds-ordninger:

levende planter og blomsterdyrkningens produkter

(Rådets forordning (EØF) nr. 234/68)

frugt og grønsager

(Rådets forordning (EØF) nr. 1035/72)

produkter forarbejdet på basis af frugt og grønsager

(Rådets forordning (EØF) nr. 516/77).

Kapitel II.1. Beskæftigelsesforhold.

Gartnerisektoren taget i vid forstand beskæftigede i 1975 ca. 23.200 personer, hvoraf ca. 19.900 i primærproduktionen og ca. 3.300 i forarbejdningsleddet, jfr. tabel 1.

Hertil kommer et ikke nærmere opgjort antal personer, som i 1975 var beskæftiget med gartneriproduktion (incl. konserverarter) på ca. 3.800 landbrugsejendomme.

I tabel 1 indgår også deltidsbeskæftigede. For gartnerierhvervet er det på grund af manglende statistik ikke muligt at belyse udviklingen tilstrækkeligt, idet der ikke har været opgjort statistik på hel- og deltidsbeskæftigede siden 1970.

I perioden 1970-75 er der sket en kraftig opbremsning i afvandringen fra gartneriet, inclusive anlægsgartneri. Dette skyldes en beskæftigelsesforøgelse på godt 70 pct. i den offentlige sektor.

Omkring halvdelen af afvandringen skyldes nedlæggelse af gartneriejendomme, resten et mindre antal af såvel faste som midlertidige

Tabel 1. Befolkningens fordeling efter beskæftigelsesforhold.

År GRUPPE	1965	1970 ^{x)}	1975 ^{x)}	pct. ændring		
				1965/70	1970/75	1965/75
Hele befolkningen	4.767.597	4.937.579	5.064.278	4	3	6
Beskæftigede i :						
ALLE ERHVERV ^{xx)}	2.198.627	2.292.967	2.485.627	4	8	13
Landbrug, gartneri, fiskeri, skovbrug m.v.	326.365	244.407	230.021	-25	-6	-30
- landbrug	275.439	196.733	180.839	-29	-8	-34
- gartneri, frugtavl, planteskole og ^{xxx)} anlægsgartneri	22.015	20.607	19.897	-6	-4	-10
Fremstillingsvirksomhed	645.330	641.578	633.312	-1	-1	-2
- næringsmidler og drikkevarer	109.366	107.620	103.000	-2	-4	-6
- anden konserver end kød og mælk	9.564	11.154	11.500	17	3	20
- frugt- og grønt- konserver ^{xxxx)}	2.969	3.918	3.305	32	-16	11
Handel og omsætning	337.268	355.979	384.227	6	8	14
- engros	100.790	109.970	124.676	9	13	24
- detail	186.763	183.113	178.977	-2	-2	-4
- grønt, frugt og blomster	8.034	6.690	5.500	-17	-18	-32
Andre erhverv	889.664	1.051.003	1.238.067	18	18	39

x) I sektorer rød væsentligt islet af medhjælpende hustruer ligger disse tal 5-6 pct. over folke- og boligtællingstallene.

xx) Såvel hel- som deltidsbeskæftigede.

xxx) Inklusive de i offentlige sektor med "gartneri" beskæftigede. Størrelsesorden 4.000 i 1975, 2.300 i 1970.

xxxx) Tal for 1966.

Kilder : Danmarks Statistik : Folke- og Boligtælling 1965 og 1970, Beskæftigelsesundersøgelsen oktober 1975, Industristatistik samt internt materiale.

Endvidere internt materiale fra Danmarks Frugt- og Grøntindustri-forening.

medhjælpere. I perioden 1970-75 er over halvdelen af afgang
i de to grupper blevet opfanget af en kraftig forøgelse af antal-
let af medhjælpende ægtefæller, jfr. tabel 2.

Tabel 2. Ansættelsesformer i jordbrugssektoren

År og sektor	Primære gartnerisektor			Egentligt landbrug		
	1970 ⁺⁾	1972 ⁺⁺⁾	1975 ⁺⁺⁾	1970 ⁺⁾	1972 ⁺⁺⁾	1975 ⁺⁺⁾
Selvstændige	6.285	6.097	5.750	120.114	111.691	106.166
Medhj.ægtefælle	2.630	3.802	3.557	41.981	47.298	48.283
Arbejdere og funkt.	11.692	12.640	10.590	34.638	24.598	26.390
IALT	20.607	22.539	19.897	196.733	183.586	180.839

Kilder; Danmarks Statistik. +) Folke- og Boligundersøgelse samt
internt materiale.

++) Beskæftigelsesundersøgelse okt. 77
og nov. 75 samt internt materiale.

I forarbejdningssektoren var der i 1966-70 en forøgelse af antal
beskæftigede, mens der i 1970-75 var en mindre afgang. Udvik-
lingen hænger blandt andet sammen med to store virksomhedsluk-
ninger i 1975.

I detailledet har afvandringstakten for gruppen "grønt, frugt
og blomster" (specialhandelen) i perioden 1970-75 ligget højere
end for 1965-70. Udviklingen skal ses i sammenhæng med, at kæder
og supermarkeder har haft stigende markedsandele i perioden 1970-
75.

I 1970-75 har der på gartneriejendommene været en tendens i ret-
ning af øget drift af familiebrug. Denne udvikling svarer til
den, der er kendt for landbruget, jfr. tabel 3.

Tabel 3. Beskæftigelsesformer i gartneri og landbrug

Form	Medhj. ægtefælle pr. selvstændig		Arbejdere og funkt. pr. selvstændig		Medhjælp ⁺⁾ pr.selvstændig	
	1970	1975	1970	1975	1970	1975
Landbrug	0,35	0,45	0,29	0,25	0,64	0,70
Gartneri	0,42	0,62	1,86	1,84	2,28	2,46

Kilde: Tabel 2. Note +) medhj.ægtefælle, arbejdere og funktionærer.

Antallet af ansatte pr. selvstændig har i perioden 1970-75 holdt sig uændret, selvom der i denne periode er nedlagt 700 gartneriejendomme. Udviklingen illustrerer en anden strukturel hovedtendens, nemlig stigende virksomhedsstørrelse.

Tabellerne 1-3 omfatter i primærsektoren også anlægsgartneri, tabel 1 endvidere offentligt gartneri (anlægsgartneri, planteskole, institutioner). Der foreligger ingen officielle opgørelser over fordeling af beskæftigede i disse sektorer. Ved hjælp af organisationernes interne statistik kan beskæftigelsesstrukturen for hele gartnerisektoren imidlertid beregnes som vist i tabel 4.

Tabel 4. Skøn over beskæftigede i gartnerisektoren 1970-75.

Beskæftigelsesform \ År	År		
	1970	1975	Pct. ændring 1970-75
Selvstændige i gartneri, frugtavl, planteskole	6.000	5.475	- 9
Medhj. ægtefælle i gartneri, frugtavl, planteskole	2.515	3.386	35
Arbejdere og funktionærer i gartneri, frugtavl, planteskole	5.983	4.242	- 29
PRIMÆRSEKTOR IALT	14.498	13.103	- 9
Selvstændige i "anlægsgartneri"	285	275	- 4
Medhj. ægtefælle i "anlægsgartneri"	115	171	49
Arbejdere og funktionærer i "anlægsgartneri"	3.366	2.324	- 31
ANLÆGSSEKTOR IALT	3.766	2.770	- 26
OFFENTLIG SEKTOR IALT	2.343	4.024	72
FRUGT- OG GRØNTKONSERVESFABRIKKER IALT	3.918	3.305	- 16
"GARTNERI" IALT	24.525	23.202	- 5

Kilde: Tabel 1, 2, 3 samt internt materiale fra Specialarbejderforbundet i Danmark og Landsforeningen af danske Anlægsgartnere.

Kapitel II.2. Produktionsværdi

Bortses fra anlægsgartneri foregik gartneriproduktionen, inclusive forarbejdning, i 1975 på ca. 8.930 virksomheder. Heraf var 5.109

gartneriejendotune, 3.768 landbrugsejendomme (der omfatter dyrkning af konserverærter) og 55 forarbejdningsvirksomheder.

Værdien af gartneriets salg ud af erhvervet (produktionsværdien) er for perioden 1965-75 vist i tabel 5. Tallene er eksklusive anlægsgartneri, men inklusive den offentlige sektor i det omfang, der herfra sker salg af produkter.

Tabel 5. Produktionsværdi i gartnerierhvervet excl. anlægsgartneri.

Produktions- værdi	Mill.kr., årets priser			Årlig pct. stigning		
	1965	1970	1975	1965/70	1970/75	1965/75
Produktionsgren						
Drivhusgrønsager	100	113	176	2	9	6
Frilandsgrønsager ⁺⁾	133	153	210	3	7	5
Champignon	18	22	25	4	3	4
Frugt og bær	135	135	173	+0	5	3
Potteplanter	...	127	295	..	18	..
Afskårne blomster	281	223	228	5	+0	6
...	...	...	...	..	..	..
Planter, løg m.v.	60	90	201	8	17	13
PRIMÆRPRODUKTION IALT	727	863	1308	4	9	6
Forarb. frugt/grønt	192	333	706	12	16	14
"GARTNERIPROD". IALT	919	1196	2014	5	9	5

Kilder: Danmarks Statistik, Landbrugsstatistik, Industristatistik og Statistisk Efterretning nr. A/1978/19, Danmarks Frugt- og Grøntindustriforening: Internt materiale.

Noter: +) incl. konserverærter.

I tabel 6 er givet oplysninger om solgte mængder og opnåede producentpriser.

Sammenholdes tabellerne 5 og 6 fremgår det, at stigningen i produktionsværdien i 1970-75 for primærproduktionen under eet alene skyldes prisstigninger, idet produktionen har været faldende.

Tabel 6. Pris- og mængdeindeks for gartneriets primærproduktion 1970-75.

Indeks 1970 =100 Produktionsgren	1970		1973		1975	
	Pris	Mængde	Pris	Mængde	Pris	Mængde
Drivhusgrønsager	109	101	121	101	154	101
Frilandsgrønsager +)	90	90	129	77	165	71
Champignon	96	117	92	109	131	92
Frugt og bær	115	88	154	88	154	91
Potteplanter	99	111	124	135	154	151
Afskårne blomster	104	94	127	78	157	65
Planter, løg m.v.	105	100	115	100	130	100
PRIMÆRPROD. IALT	103	97	123	93	156	90

Kilde: Danmarks Statistik, Statistisk Efterretning nr. A/1978/19 samt internt materiale.

Noter: +) incl. konserverarter.

Den stigende produktionsværdi i 1970-75 for potteplanter kan henføres til mængde og pris med hver en halvdel. For alle andre produktionsgrene skyldes værdistigningen udelukkende prisstigning.

Fra 1975 har dette billede undergået væsentlige ændringer. For primærsektoren som helhed er produktionstilbagegangen afløst af en fremgang, og prisstigningen er reduceret, så stigningen i mængde og pris hver svarer for halvdelen af produktionsværdistigningen.

Samtidig har de enkelte produktionsgrene udskilt sig i tre hovedgrupper.

For potteplanter og grønsager er større produktion den væsentligste årsag til stigende produktionsværdi.

For champignon, frugt og bær har produktions- og prisstigninger samme vægt.

For afskårne blomster og planteskoleprodukter er prisen eneste forklaring på den stigende produktionsværdi. For planteskolesektoren er produktionen dog uændret i perioden 1970-75, mens den har

været faldende for afskårne blomster.

For forarbejdningssektoren opgøres ikke tilsvarende indeksserier. Erhvervets interne statistik viser imidlertid, at stigningen i produktionsværdien kan henføres til mængderne med to trediedele og priserne med een trediedel.

Kapitel II.3. Værditilvækst.

De primære erhverv og den hertil knyttede forarbejdningsindustri udgør fortsat et vigtigt element i den danske økonomi. I 1975 udgjorde landbrug, gartneri og frugtavl, fiskeri, skovbrug m.v. godt 7 pct. af landets bruttofaktorindkomst regnet i løbende priser. Hertil kommer nærings- og nydelsesmiddelindustrien, der tegnede sig for yderligere ca. 3 pct.

Gartnerisektoren bidrog i 1975 med 0,5 pct. af værditilvæksten. Bidraget fordeler sig med 0,3 pct. på primærsektoren, godt 0,1 pct. i forarbejdningssektoren og resten på anlægsgartneri.

Udviklingen i erhvervenes bruttofaktorindkomst er for perioden 1965-75 vist i tabel 7.

I 1965-75 har handelens bidrag til nationalproduktet holdt sig stort set uændret. Det samme gælder industrien, hvor nærings- og drikkevaresektorens relative betydning imidlertid har været stigende. Denne udvikling stemmer overens med det forhold, at værditilvæksten i landbrugs- og gartneriproduktionen i perioden 1965-75 i stigende omfang er fremkommet gennem forarbejdning.

Tabel 7. Bruttofaktorindkomst 1965 og 1975

Erhverv \ Værditilvækst	Mill.kr., årets priser		Gns.pct. stig- ning pr. år.
	1965	1975	
PRIMERPRODUKTION IALT	7601	15216	7
- landbrug	6277	12876	7
- gartneri, frugtavl, planteskole ^{+))}	426	697	5
- anlægsgartneri	60	120	7
INDUSTRI IALT	13586	35419	10
- frugt/grønt konserver	116	344	11
- andre næringsmidler, drikke- varer	1974	5000	10
ENGROS og DETAIL	9900	26085	10
ANDET	37204	127114	13
TOTAL	68291	203834	12

Kilde; Danmarks Statistik, Statistisk Årbog, Ind.Prod.Stat., Industristatistik, Landbrugsstatistik og internt materiale. Danmarks Frugt- og Grøntindustriforening: Internt materiale.

Note:+)incl. konserverarter. Tallene er i øvrigt behæftet med en vis usikkerhed, jfr. især bemærkninger i Danmarks Statistik, Landbrugsstatistik 1973 og 1975, ifølge hvilke udgifterne til rå- og hjælpestoffer er skønsmæssigt beregnet af Danmarks Statistik.

For primærproduktionen som helhed og i endnu højere grad for gartnerierhvervet gælder, at der trods en stigende bruttofaktorindkomst i perioden 1965-75 har kunnet konstateres en forholds-
mæssig reduktion i andelen af nationalproduktet. For gartneri-
sektorens vedkommende har denne udvikling især to årsager.

For det første kan der som nævnt konstateres en produktionstilbagegang frem til 1975, hvorefter tendensen ændres til stigning. Dette skyldes især, at omstillingen af produktionen til kulturer med bedre salgsmuligheder begynder at slå igennem.

For det andet har der i perioden 1965-75 været tale om en stærk forringelse i gartneriproduktionens bytteforhold, jfr. tabel 8.

Tabel 8. Gartneriets og landbrugets bytteforhold. Prisindeks 1963/64=100.

Sektor	Gartneri, frugtavl, plantesk. ^{+))}						Landbrug					
	1965	72	73	74	75	76	1965	72	73	74	75	76
Salgsproduktion	110	139	142	154	173	190	102	143	185	185	206	234
Rå- og hjælpestoffer	108	140	156	210	230	245	105	133	182	190	203	224
Bytteforhold	1,02	0,99	0,91	0,73	0,75	0,78	0,97	1,08	1,02	0,97	1,01	1,04

Kilde: Danmarks Statistik, Landbrugsstatistik

Note:+) se note til tabel 7.

Forringelsen af bytteforholdet kan dels henføres til salgspriserne, hvor stigningen efter EF-medlemsskabet har været mindre end i andre sektorer. Dels kan den henføres til, at priserne på produktionsfaktorer er steget stærkt, især for oliens vedkommende.

Det primære gartneri har på dette punkt været i en situation, der er vidt forskellig fra landbrugets, hvor EF-medlemsskabet og mindre afhængighed af energi har betydet et nogenlunde uændret bytteforhold.

Kapitel III. GARTNERIERHVERVETS FREMTIDSMULIGHEDER.

Dansk gartneriproduktion var effektivt beskyttet af told og/eller kvantitative importreguleringer, indtil Danmark 1. januar 1973 trådte ind i EF. Størst beskyttelse nød primærproduktionen.

Indtil dette tidspunkt var dansk forsyningspolitik baseret på indenlandsk produktion, hvor en sådan var mulig.

Gartneriproduktionen var med enkelte undtagelser som snitgrønt (*Asparagus plumosus*), planteskoleprodukter, champignon og gulerødder hjemmemarkedsorienteret. Eksporten aflastede overskudsproduktionen, og importen var kun et supplement til den hjemlige produktion.

Danmarks medlemskab af EF medførte for både friske og forarbejdede frugter og grønsager, at kvantitative importrestriktioner bortfaldt fra 1. februar 1973 over for såvel EF- som tredielande. For forarbejdede produkter bortfaldt restriktionerne over for statshandelslande først i 1975.

For friske tomater har Danmark dog fortsat kunnet opretholde et importstop over for tredielande (med undtagelse af Grækenland) i perioden 1. juni - 31. oktober.

For blomster og planter medførte EF-medlemsskabet, at kvantitative restriktioner over for EF-lande bortfaldt 1. februar 1973, mens de over for tredielande bortfaldt 1. januar 1976 (for afskårne roser og nelliker dog først fra 1. januar 1978).

EF-medlemsskabet betød også, at der 1. januar 1974 for alle gartneriprodukter blev påbegyndt en toldafvikling mellem Danmark og de andre EF-lande og en dansk tilpasning til EF's handelspolitiske aftaler, der på gartneriområdet yder EF's samhandelspartnere væsentlige fordele for en lang række produkter.

31. december 1977 var alle tilpasninger gennemført, herunder afviklingen af den 5-årige overgangsperiodes særlige beskyttelses- og støtteforanstaltninger. EF-reglerne fik fuld anvendelse fra 1. januar 1978.

Kapitel III.1. PRODUKTER FORARBEJDET PÅ BASIS AF FRUGT, BÆR OG GRØNSAGER.

Kapitel III.1.1. Forventede konsekvenser af EF-medlemsskabet.

Da Danmark trådte ind i EF, var forarbejdningsindustrien et udpræget hjemmemarkedsorienteret erhverv. Produktionen havde gennem 1960'erne været præget af stærkt vækst som følge af stigende efterspørgsel på hjemmemarkedet. Forarbejdningsindustrien oparbejdede således allerede i 1960'erne et dansk dybfrostmarked, som i forhold til befolkningstallet stadig er det største inden for EF.

Før Danmarks tiltræden af EF blev produkter forarbejdet på basis af frugt og grønsager handelspolitisk betragtet som industrivarer, ikke som landbrugsvarer.

Produktgruppen var følgelig op gennem 60'erne med i den industrielle handelspolitik, inden for hvis rammer Danmark gradvist aftrappede de kvantitative importrestriktioner og stadig udvidede importkvoterne for de varer, der endnu var på bunden liste.

Den handelspolitiske kurs blev til i samarbejde mellem administrationen og industrien. Den sigtede mod at tilskynde til en fortsat strukturtilpasning for at opretholde forarbejdningsindustriens konkurrenceevne under friere, internationale markedsf forhold.

Importreguleringerne blev fastfrosset, da en tilslutning til EF blev en reel, politisk mulighed. Fra dette tidspunkt opretholdes status quo for så vidt angik importrestriktionerne over for frihandelslandene samt de særlige ordninger over for statshandelslandene.

I konsekvens af Danmarks relativt høje toldsatser for primærprodukter var toldsatserne for forarbejdede varer tilsvarende høje (basisniveau 27oct.). Ved beregningen blev anvendt et normalt industribeskyttelseselement. Toldsatserne for færdigvarer indeholdt kun et mindre beskyttelseselement for de af de sukkerholdige varer,

hvor forarbejdningsindustrien ikke havde bevilling til anvendelse af verdensmarkedssukker. Det samme gjaldt for visse produkter med særlig høj råvaretold.

Det var en almindelig opfattelse, at de danske toldsatser var af væsentlig betydning for forarbejdningsindustrien som beskyttelsesforanstaltning mod konkurrence fra især EF-landene.

Både dette og udsigten til stigende råvare- og emballageomkostninger førte til en ret pessimistisk vurdering af forarbejdningsindustriens muligheder i et udvidet EF.

Man ventede derfor, at forarbejdningsindustrien ville blive et af de erhvervsområder, hvor EF-medlemsskabet krævede produktionsomlægninger og øget specialisering som følge af et større konkurrencepres.

Kapitel III.1.2. Erfaringer fra overgangsperioden 1973-77.

Den forudsete stagnation i produktionen er ikke indtruffet. Tværtimod er produktionsværdien steget fra 333 mill.kr. i 1970 til 763 mill.kr. i 1976. I mængde er produktionen steget fra 95.000 tons i 1970 til 181.000 tons i 1976.

Det danske marked for forarbejdningsindustriens færdigvarer har traditionelt kun været præget af import af produkter fremstillet af råvarer, der ikke dyrkes her i landet. Mod forventning har dette ikke ændret sig væsentligt i overgangsperioden. Selvforsyningen for traditionelle, danske produkter har frem til 1976 ligget på 80-95 pct.

Efter tilslutningen til EF har industrien kunnet opbygge en stigende eksport. Fra 40 mill.kr. i 1970 er den vokset til 130 mill.kr. i 1976.

Kun forventningerne om stigende råvare- og emballageomkostninger som følge af EF-medlemsskabet er blevet virkeliggjort. Indkøbspriserne for råvarer, der afhængigt af produktet andrager ca. 25 pct. af nettosalget, er således siden 1973 steget med 100-110 pct.

Årsagen ligger især i prisstigningerne i korn- og sukkermarkedsordningerne.

Forarbejdningsindustrien har trods stigende råvarepriser og det forhold, at danske lønninger ligger i den øverste ende af EF-skalaen, kunnet fastholde konkurrenceevnen på hjemmemarkedet og samtidig etablere en stigende eksport. Dette hænger især sammen med en betydelig produktivitetsstigning og en kraftig strukturændring, som vist i tabel 9.

Tabel 9. Forarbejdningssektorens virksomhedsstruktur.

År Antal ansatte	1970	1972		1976	
	Virksomheder	Virksomheder	Ændring fra 1970	Virksomheder	Ændring fra 1970
6-9	10	13	+ 3	6	- 4
10-19	12	19	+ 7	9	- 3
20-49	15	19	+ 4	23	+ 8
50-99	8	8	+ 0	9	+ 1
100-199	2	5	+ 3	4	+ 2
200-499	7	4	- 3	3	- 4
IALT	54	68	+14	54	+ 0

Kilde: Danmarks Statistik, Industristatistik.

I den økonomiske vækstperiode frem til 1972 var der en tilvækst på 14 virksomheder, der alle havde under 50 ansatte. I de følgende år frem til 1976 er virksomhedsantallet igen reduceret til 1970-niveauet.

Der har været en generel tendens mod større virksomheder, og samtidig en tendens i retning af en samling af produktionen på store virksomheder (over 100 mill.kr. i årlig omsætning). Endvidere har der været tendens til en højere specialiseringsgrad på den enkelte virksomhed. Samtidig er produktsortimentet blevet udvidet og mere varieret gennem produktudvikling og -fornyelse.

Også i markedsføringen har EF-medlemsskabet givet en række erfaringer på såvel hjemme- som eksportmarked.

Eksportstigningen er især fremkommet i virksomheder, som gennem sektorens markedsanalyser har kunnet tilpasse sig efterspørgselsforholdene og udnytte det behov for specialprodukter, som indkomstudviklingen i stigende omfang har skabt.

Erfaringen viser i denne forbindelse, at der skal stå en vis produktion bag, for at en eksport kan etableres og fastholdes. Dette hænger især sammen med igangsætningsomkostninger ved markedsføring samt omkostninger ved en fortsat produktudvikling.

Udviklingen i industriens afsætning skal ses i lys af den efter europæiske forhold meget store andel af færdigvarens detailpris, som i Danmark skyldes distributionssektorens avancer og merværdiafgift. Dette forhold har haft en begrænsende virkning på virksomhedernes indtjeningsmuligheder og dermed på udbygningen af såvel hjemme- som eksportmarked.

Kapitel III.1.3. Fremtidsmuligheder.

I 1965-75 har bruttofaktorindkomstens stigningstakt for "frugt- og grøntkonservesfabrikker" været en af de højeste blandt erhvervssektorerne, jfr. tabel 7.

Stigningen, der har gjort det muligt at fastholde arbejdsstyrken på omkring 3.000 personer, skyldes såvel stigende produktion som stigende produktpriser.

For frugt- og bærprodukter samt visse grønsagsprodukter synes der ikke at kunne konstateres begrænsninger i de fremtidige afsætningsmuligheder.

Det skulle derfor frem til 1985 være muligt at fastholde en årlig stigningstakt på 3,6 i mængden af de varer, der kan fremstilles af danskproducerede råvarer, jfr. tabel 10.

Tabel 10. Prognose over produktion og forbrug af produkter forarbejdet på basis af frugt og grønsager.

Prognose Produkt- gruppe	Produktion x) 1000 tons			Eksport x) 1000 tons			Konsum incl. x) import, 1000 tons			Selvfors.- grad	
	1970	1985	pct. ændr.	1970	1985	pct. ændr.	1970	1985	pct. ændr.	1970	1985
<u>GRØNT</u>	52	70	35	6	14	133	54	75	39	85	75
- dybfrost	13	33	153	2	7	250	11	31	182	100	84
- eddike- syltede	17	16	- 6	1	3	200	17	15	-12	94	87
- andre, incl. rødkål	22	21	- 5	3	4	33	26	29	12	73	59
<u>FRUGT</u>	58	160	176	5	29	480	59	140	137	90	94
- dybfrost	1	2	100	1	2	100	1	1	± 0	45	50
- saft	30 ^{xx)}	117 ^{xx)}	290	3 ^{xx)}	18 ^{xx)}	500	27	99	267	100	100
- andet	27	41	52	1	9	800	31	40	29	84	80
T O T A L	110	230	109	11	43	291	113	215	90	88	87

Kilde : Rapport an gartnerierhvervets fremtidsmuligheder.

Noter : x) Samlet nettovægt.
xx) Crofatter koncenterater.

Bag prognosen ligger den antagelse, at såvel produktpriser som prisforholdet mellem dansk og konkurrerende produktion i 1975-85 stort set vil udvikle sig som i 1965-75. En sådan udvikling er forventet i branchen for så vidt angår forholdet til de øvrige EF-lande, hvor de fælles gartnerimarkedsordninger også finder anvendelse. I forholdet til tredielande kan EF's handelspolitiske indrømmelser på lidt længere sigt føre til skærpet pris-konkurrence, men virkningen af disse aftaler slår næppe fuldt igennem før efter 1985. Det samme gælder virkningen af en udvidelse af EF.

Beskæftigelsen har kunnet fastholdes gennem en produktionsstigning. Dette forventes at kunne fortsætte frem til 1985.

Tabel 11. Beregnete samfundsøkonomiske konsekvenser af prognosen
for forarbejdningssektoren. Markedsordningsvarer.

Konsekvens Økonomisk størrelse, 1976-priser	1976	Prognose 1985	
		Uændret selvfors. med råvarer	Effekt pr. år af hver 10 pct stig- ning i selvfors. med råvarer
Produkt.værdi, mill.kr.	763	1063	...
Eksport, færdigv., mill.kr.	130	390	...
Import, færdigv., mill.kr.	100	120	...
Bruttofaktorindk., mill.kr.	289	404	...
Import, grønsager, mill.kr.	10	13	...
Import, bær, mill.kr.	44	63	- 14
Import, frugt, mill.kr.	31	44	- 7
Beskæftigelse, industri	3000	3000	...
Beskæftigelse, primærprod.	...	...	+ 125
Ekstra invest., industri, mill. kr.	...	...	+ 6
Ekstra invest., prim.prod. mill.kr.	...	...	+ 15
Areal til industrifors.	7200	7000	+ 670

Kilde : Tabel 10, internt materiale fra Danmarks Frugt- og
Grøntindustriforening samt Brancheudvalget for Frugt,
Bær og Grøntsager.

For de varer, der er omfattet af markedsordningen for produkter
forarbejdet på basis af frugt og grønsager, og hvortil der ved
fremstillingen kan anvendes danske råvarer, er de økonomiske
konsekvenser vist i tabel 11.

Udvidelse og/eller modernisering af frugt- og bærplantager vil udover den direkte beskæftigelseseffekt få en afledet effekt i opbygningsfasen for så vidt angår planteskoler, byggesektor og maskinindustri.

I 1976 anvendte forarbejdningsindustrien ialt 75.000 tons grønsager, 60.000 tons frugt (æbler) og 17.000 tons bær som råvarer. "Selvforsyningsgraden" lå for grønsagernes vedkommende på 85-90 pct., for bær 45 pct. og for frugt (æbler) på 35 pct.

Med uændrede selvforsyningsgrader for råvarerne ville en opfyldelse af prognosen i 1985 føre til en merimport i forhold til 1976 på ialt 2.800 tons grønsager, 4.000 tons bær og 16.500 tons frugt, svarende til henholdsvis 5, 20 og 15 mill.kr. i 1976-priser.

For grønsager vil det af klimatiske årsager næppe være muligt at øge industriens selvforsyningsgrad hvad angår traditionelle afgrøder. Indførelse af maskinel høst for flere afgrøder vil imidlertid øge selvforsyningsgraden for såvel råvarer som færdigvarer, jfr. tabel 10 og 13.

For frugt og bær er det muligt at øge selvforsyningsgraden væsentligt i takt med især udvikling af maskinelle høstmetoder, anlægelse af specielle plantager og indretning af de nødvendige faciliteter for langtidslagerføring af dansk producerede råvarer.

Kapitel III.1.4. Produktionsbegrænsende forhold i forarbejdningssektoren .

For frugt- og bærprodukter samt visse grønsagsprodukter synes der for de kommende år, som tidligere nævnt, ikke i praksis at kunne konstateres begrænsninger i afsætningsmulighederne.

De forhold, som kan forudses at begrænse udnyttelsen af ekspansionsmulighederne, er alle knyttet til produktions- og erhvervs-vilkår, markedsføring og distribution.

Forarbejdningssektoren har i EF-overgangsperioden været præget af betydelige produktivitetsstigninger og strukturelle ændringer.

Mulighederne for at bevare konkurrenceevnen gennem fortsat teknisk tilpasning må derfor forventes at blive mindre. Produktionsforøgelse vil følgelig være betinget af øget indsats af arbejdskraft.

Kapitel III.1.4.a. Lige konkurrencevilkår

Udnyttelsen af afsætningsmulighederne hænger i den nuværende situation sammen med, om erhvervs- og markedsvilkårene i Danmark svarer til forholdene i de andre medlemsstater. Dette er ikke tilfældet i dag.

Det skyldes især, at vareområdet i de andre medlemsstater traditionelt har været omfattet af landbrugspolitikken (forarbejdede frugter og grønsager omfattes af Rom-traktatens Annex II) , mens det i Danmark indtil EF-medlemsskabet lovgivningsmæssigt og erhvervspolitisk var anset som industriprodukter på linie med den gruppe levnedsmidler, der falder uden for Rom-traktatens Annex II. En konsekvens heraf er, at der i Danmark ikke findes kvalitetsregler for denne varegruppe.

En anden konsekvens er, at dansk lovgivning vedrørende produktionsforhold og de færdige produkters hygiejniske standard for forarbejdede frugter og grønsager ikke omfatter importerede varer. Dette er ellers normalt tilfældet for landbrugsvarer, og gælder da også for forarbejdede frugter og grønsager i andre medlemsstater.

Kapitel III.1.4.b. Forskning- og udviklingsarbejde.

En væsentlig del af eksportstigningen i de første 5 EF-år og af stigningen i hjemmemarkedsforbruget kan henføres til varer og kvaliteter, som først er blevet udviklet i de senere år.

En fortsat udnyttelse af de fordele, det større marked har givet forarbejdningsindustrien, samt et forøget forbrug hos industrien af danske råvarer, forudsætter forskning på højt niveau omkring såvel produktionsudvikling og -fornyelse som omkring råvareforskning.

Det offentliges forskningsindsats på disse områder har imidlertid været mindre end i de konkurrerende lande, for eksempel Holland og Frankrig. Dette har allerede begrænset danske råvareproducenters konkurrenceevne.

Udviklingen af maskinelle høstmetoder, oprettelse af plantager specielt egnet for maskinel høstning samt anlæg af kunstig vanding er gået for langsomt, så produktivitetsstigninger ikke har kunnet afbalancere stigningstakten i det danske løn- og omkostningsniveau.

Løn- og omkostningsniveauet medfører tilsvarende, at en intensivisering af den danske forskning af teknologiske problemer ved forarbejdning og lagring, herunder mellemlagring af råvarer og halvfabrikata, er en nødvendig forudsætning for bevarelse og styrkelse af konkurrenceevnen for de forarbejdede varer.

Kapitel III.1.4.c. Afsætning og distribution.

Som omtalt i kapitel III.1.4.a. er problemerne på forarbejdningsindustriens hjemmemarked hovedsagelig knyttet til lovmæssige forhold, der giver skævheder i konkurrenceforholdet mellem danske og importerede varer.

Udnyttelse af eksportmarkederne har kun været mulig for større virksomheder, fordi de danske eksportmuligheder hovedsagelig findes på mindre del-markeder for specialprodukter, som forudsætter betydelige udviklings- og distributionsomkostninger.

Hertil kommer, at åbning af eksport af forarbejdede frugter og grønsager indebærer særlige økonomiske risici. Produktionens sæsonmæssige karakter betyder, at eksportvarer fremstilles på et tidspunkt, hvor afsætningen normalt ikke er sikret.

En eksport fra de mindre virksomheder og nyttiggørelse af disse produktionsenheders fleksibilitet og know-how synes derfor at forudsætte, at virksomhederne samarbejder om fremskaffelsen af beslutningsgrundlaget for eksportforsøg gennem indsamling i fællesskab af de nødvendige, løbende informationer og markedsdata. Fælles løsninger af transport og markedsføringsproblemer er formentlig også nødvendige. Sådanne brancheforanstaltninger har vist sig hensigtsmæssige i andre sektorer med tilsvarende eksportproblematik.

Kapitel III.1.4.d. Finansieringsforhold.

Forarbejdningsvirksomheder for frugt og grønsager har specielle finansieringsproblemer, fordi de relativt korte høstperioder i Danmark giver forarbejdningen en sæsonmæssig karakter. Dette medfører et behov for særlig store investeringer i lagerfaciliteter for færdigvarer, råvarer og halvfabrikata samt i lagerbeholdninger.

For levnedsmidler som helhed kræver finansieringen af lagerbeholdninger en kapital svarende til 8-10 pct. af færdigvarernes salgsværdi. For frugt- og grøntindustrien er den tilsvarende andel 25-28 pct. på årsbasis.

Den samlede investering i en forarbejdningsvirksomhed for frugt og grønsager udgør 50-70 pct. af årsomsætningen, afhængig af den varegruppe, der udgør virksomhedens hovedproduktion. Dette er en høj andel, sammenlignet med andre levnedsmiddelindustrier.

Finansieringen af lagrene i 3. kvartal binder endvidere, som følge af det sæsonprægede produktionsmønster, en kapital svarende til 35-40 pct. af salgsværdien.

Forarbejdningssektoren er derfor ved en produktionsudvidelse stillet overfor såvel et finansierings- som et likviditetsproblem.

Med det normale, danske renteniveau vil rentebelastningen kunne have samme størrelsesorden, som den direkte arbejds løn $\pm$ produktionen. Ved anvendelse af danske råvarer vil alene forrentningen af de nødvendige lagerbeholdninger, som følge af forskellen mellem det danske og det normale, europæiske renteniveau, belaste virksomhedernes salgspriser med 2-3 pct. i forhold til konkurrenterne.

Rentebyrden i forbindelse med sæsonproduktionen virker for forarbejdningsindustrien som en fordyrelse af danske råvarer i forhold til råvarer og halvfabrikata fra andre lande, for hvilke der kan aftales løbende leverancer gennem sæsonen og dermed en lagerfinansiering på leverandørlandets renteniveau.

Hertil kommer, at det ofte er muligt at opnå kreditter i udlandet, så forarbejdningsindustrien får tidsmæssig overensstemmelse mellem råvareudgift og færdigvareindtægt.

Det skal i denne forbindelse bemærkes, at opfyldelsen af bestemmelserne i miljølovgivningen og levnedsmiddellovgivningen igennem de senere år i mærkbar grad har beslaglagt kapitalressourcer hos forarbejdningsindustrien til de nødvendige omstillinger af produktionsapparatet.

Kapitel III. 2. FRUGT, BÆR OG GRØNSAGER PÅ FRILAND.

Kapitel III. 2.1. Forventede konsekvenser af EF-medlemsskabet.

I årene 1969 - 71 gennemførtes inden for gartnerierhvervet en strukturanalyse. Med udgangspunkt heri blev der udarbejdet en prognose om fremtidsudsigterne til 1980, herunder hvilke produktions- og strukturomlægninger erhvervet måtte indstille sig på i tilfælde af dansk EF-medlemsskab.

Prognosens grundlæggende forudsætninger var de danske tiltrædelsesvilkår, som de på daværende tidspunkt kunne skønnes.

For frilandssektoren forventedes en skærpet konkurrencesituation med en afsætningsmæssig nedgang til følge. Prognosen forudså, at forbruget i 1980 af danske grønsager ville være reduceret med 60 pct., forbruget af æbler ville være faldet med 65 pct. og forbruget af pærer med 50 pct. Derimod skulle sten- og bærfrugt kunne holde markedsandelen.

Der lå især fire årsager bag den forudsete udvikling.

For det første ville interventionssystemet under EF's markedsordning for friske frugter og grønsager ikke give danske producenter tilstrækkelig prisgaranti for en lønsom produktion.

For det andet lå EF's markedsprinsniveau 20 - 30 pct. under det danske, så de sydeuropæiske lande ville blive i stand til at markedsføre til så lave priser, at danske produkter i et vist omfang ville blive udkonkurreret.

For det tredje ville EF's højprislinje for korn og sukker gøre disse produkter til dyrkningsmæssigt fordelagtige alternativer, især til grønsager bestemt for industriel forarbejdning.

Endelig ville en fortsat koncentration i detailledet føre til øget import som følge af liberaliseringen, fordi sektorens salgformer kun i begrænset omfang kunne leve op til storopkøberes krav.

Med udgangspunkt i de forventede markeds- og afsætningsvilkår samt en produktivitetsstigning på 1,5 pct. pr. år skønnedes udviklingen i arealet frem til 1975 at ville blive som vist i tabel 12.

Tabel 12. Frilandsarealet efter 1969/71-prognosen og gartneritællingerne.

Areal i ha Produktionsgren	1968	1972		1975		1977
	Tælling og prognose	Tælling	Prognose	Tælling	Prognose	Tælling
Frugt og bær	12731	12605	10200	11733	8300	10533
Grønsager ^x	8769	8737	8800	7617	8900	8367
Friland ialt ^x	21500	21342	19000	19350	17200	18900

Kilde: Erhvervsrådet for Gartneri og Frugtavl: Strukturundersøgelse 1969/71 og Danmarks Statistik, Landbrugsstatistik.

Note: x) = excl. konserverarter, hvor arealet i de fire nævnte år udgjorde 3327, 2617, 2970 og 3507 ha.

Kapitel III. 2.2. Erfaringer fra overgangsperioden 1973-77.

Den forudsete tilbagegang i de intensivt dyrkede frilandsarealer er gået i opfyldelse, men tilbagegangstakten har dog kun været på ca. 50 pct. af det påregnede.

Denne generelle tendens dækker over det forhold, at visse produktioner har vist sig at kunne holde status quo, mens andre mod forventning har vist en ekspansiv tendens.

For såvel frugt som bær og grønsager gælder, at ekspansion udelukkende er sket, hvor mekanisering har kunnet gennemføres, især af høstningen. Typisk i denne henseende er surkirsebær, solbær, gulerødder og konserverarter.

Omvendt har arealtilbagegangen især vist sig i produktioner, hvor en kombination af manglende mekaniserings- og vandingsmuligheder medfører en høj dyrkningsrisiko fra år til år. Et eksempel herpå er jordbærarealet, som i prognoseperioden 1968-75 var forudset at ville stige med knapt 2500 ha. I stedet har der i 1972-77 kunnet konstateres en reduktion på 380 ha, svarende til ca. 25 pct.

Æble- og pærearealet var ventet reduceret fra 10800 ha i 1968 til 5800 ha i 1975 og 2500 ha i 1980.

Denne produktion har imidlertid vist sig i stand til at konkurrere i det større marked. I EF-overgangsperioden er arealet reduceret med omkring 1000 ha, men dette er stort set en følge af gennemførte EF-rydningsordninger (800 ha), byudvikling og vej anlæg. Ydermere er arealreduktionen især sket ved små bedrifters ophør, mens de mellemstore bedrifter har vist en tendens til at vokse i takt med rationalisering, mekanisering og modernisering i forbindelse med plantagesanering.

Strukturrationaliseringen har bevirket, at æble- og pæreproduktionen i EF-overgangsperioden har holdt sig uændret omkring 80.000 tons pr. år mod de ventede 30.000 tons i 1980. I samme periode har eksporten, primært til de skandinaviske lande, vist svagt stigende tendens til godt 20.000 tons pr. år.

Da det samlede forbrug af æbler og pærer siden 1973 har været svagt stigende, har selvforsyningsgraden imidlertid været svagt faldende, omend væsentligt mindre end forudset ved Danmarks indtræden i EF.

Den øgede import skyldes to forhold. For det første er importen af konsumfrugt stigende, for det andet har frugtproduktionen haft vanskeligt ved at holde sin andel af industriens råvareforsyning.

For konserverarter synes tilpasningen af arealet til de forventede afsætningsforhold i EF at være sket allerede forud for EF-medlemskabet.

Gennem overgangsperioden er ærtearealet derefter steget støt til et niveau, som i 1977 lå 10 pct. over 1970-arealet. Denne udvikling, som primært skyldes forbedret teknologi i dyrkning, høst og forarbejdning, har kunnet ske på trods af, at kornmarkedsordningens afsmitningseffekt slog igennem i producentpriserne straks fra 1973.

For det øvrige grønsagsareal var der ventet en stigning frem til 1975. I stedet blev arealet fra 1972 til 1975 reduceret med ca.

13 pct. eller godt 1100 ha. Årsagen hertil ligger især i, at grønsagsproduktionen som følge af stærkt stigende omkostninger i EF-periodens begyndelse havde vanskeligt ved at holde sin andel i industriens råvareforsyning. I sidste halvdel af EF-overgangsperioden har grønsagsarealet igen vist stigende tendens i takt med det omfang, det er lykkedes at forbedre produktions-, høst- og lagerteknikken.

De store vanskeligheder med at få tilstrækkelig arbejdskraft i sæsonen har inden for grønsagsproduktionen ud over en stærk mekanisering ført til, at man har søgt at forlænge produktionssæsonen (to afgrøder om året). Hensigten hermed har været ansættelse af fast arbejdskraft. En afledet virkning heraf har været øget tendens hos avlerne til at forblive i branchen, da investeringsomfanget er blevet relativt stort.

Det samlede resultat for frilandssektoren har været, at det mod forventning er lykkedes at opretholde produktionsomfanget, idet tilbagegangen i arealet er blevet opvejet af produktivitetstigninger ved forbedrede dyrkningssystemer, høstmetoder, lagerfaciliteter og bedre distribution.

I 1970 - 76 er bruttofaktorindkomsten for frugt og bær steget med ca. 9 pct. pr. år, fra 135 til 215 mill. kr., mens stigningen for frilandsgrønsager har ligget på ca. 10 pct. pr. år fra 153 til 247 mill. kr. Hele denne stigning kan henføres til stigende producentpriser.

Denne situation illustreres ved udviklingen i priserne for frugt. I perioden 1968 - 72 steg således såvel producent- som forbrugerpriserne for frugt med 5,6 pct. pr. år. Det samme gjaldt det samlede detailprisniveau. I perioden 1973 - 77 steg producentpriserne 12,1, forbrugerpriserne for frugt 11,4 og detailprisniveauet 11,3 pct. pr. år.

Selv om de konstaterede stigninger i producentpriserne ligger under omkostningsudviklingen i frilandssektoren, afviger dette ikke i nævneværdig grad fra det før 1970 kendte mønster. "Efter-slæbet" er tilsyneladende blevet opfanget gennem effektivisering

af den tilbageblevne produktion (forbedret teknologi, større enheder), større arealproduktivitet gennem en vis arealreduktion samt en mere effektiv afsætningsstruktur.

Ændringerne i afsætningsstrukturen hænger sammen med koncentrationstendensen i engros- og detailed.

Udviklingen i detaileddet har specielt betydet, at de producentpriser, der opnås ved de traditionelle handelsformer, i stigende omfang er blevet en usikker faktor i den mere langsigtede produktionsplanlægning.

Endvidere har den fortsatte koncentration i engros- og detailed efterhånden medført, at kortvarige prisnedsættelser i producentledet ikke giver sig fuldt udslag i forbrugerpriserne.

I de senere år synes for eksempel reduktioner af producentprisen på 50 pct. således kun at slå igennem med omkring 10 pct. i forbrugerprisen.

Årsagen hertil er især, at butikskoncentrationerne opererer med en langsigtet forsynings- og salgspolitik, i hvilken den dagsaktuelle pris er mindre betydningsfuld end eksempelvis forsynings-sikkerhed for mængde, kvalitet og leveringstidspunkt.

Det er værd at nævne, at 35 pct. af frugt- og grønsagsomsætningen i 1973 blev varetaget af producentorganisationer baseret på fuld leveringspligt. Denne andel var i 1976 vokset til 65 for grønsager og 45 pct. for frugt og bær.

Dette hænger formentlig sammen med, at især grønsagsavlerne i disse organisationer gennem perioden 1973-78 har haft de mest tilfredsstillende driftsresultater.

De produktionsindskrænkninger, der i overgangsperioden har kunnet konstateres i frilandssektoren, har da også især vist sig i de virksomheder, der ikke har været medlem af en salgsforening.

Kapitel III. 2.3. Fremtidsmuligheder.

De fremtidige afsætningsmuligheder for frugt, bær og frilandsgrønsager afhænger af udviklingen i to vidt forskellige efterspørgselsformer, nemlig industriens råvarekøb og friskvaremarkedet.

Visse faktorer på efterspørgselssiden vil være ens for de to markeder. Råvareproducenterne vil derfor kunne påregne krav om forsynings sikkerhed i vid forstand, som modydelse for en lønsom producentpris.

Begge markeder vil ligeledes stille høje kvalitetskrav, men kvalitetsbegrebet vil i reglen blive forskelligt defineret i de to anvendelsesformer.

Producentledet må derfor i højere grad end tidligere regne med at skulle disponere over forskellige og ofte stærkt specialiserede dyrknings-, høstnings-, lagrings- og distributionssystemer. Dette vil kræve betydelige investeringer og skærper følgelig problemerne omkring primærproducenternes afsætningssikkerhed.

I tabel 13 er vist en perspektivfremskrivning til 1985 under antagelse af, at alle bestemmende forhold i 1975 - 1985 vil udvikle sig som i 1965 - 1975.

Tabel 13 viser endvidere en prognose, baseret på de afsætningsmuligheder, der rent faktisk forventes at foreligge frem til 1985.

For begge modeller er arealet beregnet ud fra en antaget produktivitetsstigning på 1,5 pct. pr. år, svarende til den nuværende stigningstakt i EF som helhed.

Skal den erhvervsmæssige, danske produktion øges ud over det niveau, perspektivfremskrivningen viser, må det ske ved at ændre på en eller flere af de grundlæggende antagelser.

Privatavlens andel af totalforbruget på 5 pct. for grønsager og 20-50 pct. for frugt og bær vil næppe ændre sig. Det samme gælder prisforholdet mellem dansk og anden EF-produktion, hvor

Tabel 13. Beregnede konsekvenser af en produktionsudvidelse i frilandssktoen. 1976-priser.

	Grønsager "Konsum"		Grønsager "Industri"		Grønsager "Niche"		Træfrugt		Buskfrugt		Jordbær		Total	
	Persp.	Progn.	Persp.	Progn.	Persp.	Progn.	Persp.	Progn.	Persp.	Progn.	Persp.	Progn.	Persp.	Progn.
Totalareal 1975/76	5000		4500		1700		8500		400		1300		21400	
1976	5200	5600	4000	4900	2600	2600	7400	9700	300	2300	1200	1200	20700	26300
1985	500	500	50	50	0	0	2200	2200	0	0	50	0	3850	4050
Importareal 1976	4600	4200	1000	100	0	0	4000	1600	1800	0	350	500	11800	6400
1985	500	800	2100	2500	500	500	2000	3000	70	1000	300	300	5470	8100
Værl.vand-invest. ha	2	4	10	12	2	2	40	60	1	20	6	6	61	104
mill.kr.														
Plantage-fornyelse ha							2200	2200	500	500	2400	2400	5100	5100
mill.kr.							66	66	6	6	24	24	96	96
Plantage-udvidelse ha							0	2300	0	2000	0	0	0	4300
mill.kr.							0	69	0	28	0	0	0	97
Yderl. mask.inv. mill.kr.	4	12	0	8	18	18	0	59	0	45	0	0	22	143
Prod.værdi mill.kr.	167	192	52	64	27	98	144	165	4	8	57	43	501	590
1975/76	178	192	52	64	27	98	126	165	4	28	43	43	501	590
Nettovaluta mill.kr.	-62	-36	+16	-2	0	0	-32	+14	-38	0	-26	-26	-116	-8
1975/76	-41	-36	-27	-2	+42	+42	-26	+14	-38	0	-26	-26	-116	-8
1985	81	55	17	13	0	3	70	28	39	0	26	26	221	112
Import, mill.kr.	60	55	17	13	0	3	68	28	39	0	26	26	221	112
1976	1350	1500	1200	1350	450	700	1200	1250	100	600	550	500	4850	5900
1985	1400	1500	1100	1350	450	700	1050	1250	100	600	500	500	4850	5900

Kilde : Rapport om gartnerierhvervets frentidsmuligheder og intern statistik fra Brancheudvalget for Frugt, Bær og Grøntsager.

eventuelle prisforskelle de europæiske markeder imellem, for varer af i øvrigt samme kvalitet, næppe bliver væsentligt større end det, transportomkostninger måtte betinge.

Under disse vilkår vil en forøget dansk produktion skulle søge afsætning inden for et eller flere af områderne, større friskvareforbrug pr. indbygger på hjemmemarkedet, mindre import, større eksport, forøgede industrileverancer.

For de grønsager, hvis vigtigste afsætningsområde er friskvaremarkedet, skulle det, ved forbedret dyrkningsteknik for blomkål og længere lagerføringsmulighed for løg, være muligt for dansk produktion at øge andelen på hjemmemarkedet. Derudover kan importmønstret ikke påregnes ændret i nævneværdig grad, da det er stærkt sæsonpræget.

Hvad angår eksporten, viser de gennemførte markedsundersøgelser for denne gruppe ikke ekspansionsmuligheder, som ligger ud over de i prognosen indbyggede. Frem til 1985 vil det næppe heller være muligt at øge friskvareforbruget pr. indbygger i nævneværdigt omfang ud over prognoseniveauet.

På begge markeder bliver det primære mål følgelig at holde de nuværende markedsandele gennem afsætningsfremmende aktiviteter og koordineret salgsindsats.

For "nichegrønsagerne" (f.eks. ærter i bælge, kinakål, broccoli, snitløg) vil det blive nødvendigt at forøge eksporten væsentligt, hvis produktionen skal udvides med de forudsete 1500 - 2000 ha. Det må anses for tvivlsomt, om der på nuværende tidspunkt er gennemført tilstrækkelige undersøgelser af eksportmarkederne til at sikre produktionsudvidelsens gennemførelse.

For de grønsager, der har forarbejdningsindustrien som hovedaf-tager, består to muligheder for en forøget produktion i primær-leddet. En generelt højere selvforsyningsgrad hos industrien og en andel i forsyningen af en produktionsudvidelse i forarbejdnings-leddet.

I højere grad end for friskvareforbruget spiller i industrileverancerne producentprisen ind, da den er en betydningsfuld faktor i det forarbejdede produkts enhedsomkostninger.

Det afgørende for en forøgelse af primærsektorens industrileverancer vil derfor være udvikling af maskinelle høstmetoder og herpå indrettede dyrkningssystemer kombineret med vandingsmulighed til sikring af et højt arealudbytte, stabilt fra år til år. Under forudsætning af tilstrækkelig teknologi, herunder de nødvendige lagerfaciliteter til råvarer, skulle det være muligt for den danske avl stort set at erstatte importen af grønsager og bær. Hertil kommer yderligere muligheder som følge af produktionsudvidelser i industrien.

Hvad angår æbler, har markedet i de sidste 5 år stort set været i en ligevægt, som forventes at vare frem til 1985. Med en modernisering af den eksisterende lagerkapacitet skulle det være muligt at udskyde lagringssæsonens sluttidspunkt fra det nuværende midt i marts til omkring slutningen af april. Herved opnås både en forlænget eksport - og hjemmemarkedssæson. Det sidste vil medføre øget markedsandel for dansk produktion og dermed et mindsket importbehov.

For æblernes vedkommende ligger der imidlertid i relation til en øget produktion et betydeligt større perspektiv i leverancer til forarbejdningsindustrien, der på nuværende tidspunkt bruger omkring 60.000 tons, beregnet som råvare.

Heraf importeres i øjeblikket ca. 40.000 tons, fortrinsvis i form af koncentrater og andre halvfabrikata.

Omregnet til friske æbler svarer dette med det nuværende danske gennemsnitsudbytte på 12 tons/ha til ca. 6000 ha. Med et arealudbytte på 25 tons, hvilket kan opnås hos de mest effektive producenter, reduceres arealudvidelsen til ca. 3000 ha.

Med de nuværende, europæiske prisrelationer vil en rentabel produktion af råvarer direkte til industri først opnås ved et arealudbytte på 25 - 30 tons/ha. Dette kræver anlæggelse af specielle

plantager beregnet for maskinel høstning. Hertil kommer, at der må påregnes kapacitetsudvidelser i eksisterende koncentratfabrikker.

Kapitel III. 2.4. Produktionsbegrænsende forhold i frilandssektoren.

For frugt, bær og frilandsgrønsager beregnet til konsum i frisk tilstand synes der for de kommende år, som tidligere nævnt, at kunne konstateres visse begrænsninger i afsætningsmulighederne.

En produktionsforøgelse vil være begrænset af de muligheder, der gives inden for rammerne af øget eksport af visse æblesorter, øget eksport af mere utraditionelle grønsager samt en højere hjemmemarkedsandel af et forbrug pr. indbygger. Det sidste kan ikke uden en aktiv salgsindsats forventes at stige væsentligt frem til 1985.

Hvad angår frugt, bær og frilandsgrønsager beregnet for industrielle formål, synes den potentielle efterspørgsel i forarbejdningssektoren at give gode ekspansionsmuligheder for primærproduktionen gennem en øget selvforsyningsgrad.

Den høje grad af beskyttelse i 1960'erne i kombination med de usikre fremtidsudsigter ved EF-medlemsskabet har haft en dæmpende effekt på den løbende strukturtilpasning og rationalisering. Det må derfor forventes, at den fremtidige konkurrenceevne, og dermed den mulige produktionsforøgelse, skal sikres gennem øget indsats af arbejdskraft og gennem produktivitetsforøgende investeringer for i videst muligt omfang at kompensere det høje omkostningsniveau.

De forhold, som kan forudses at få en begrænsende virkning på udnyttelsen af ekspansionsmulighederne, knytter sig for denne sektor, udover produktions- og erhvervsvilkårene, markedsføring og distribution, også til selve efterspørgselens omfang og karakter.

Kapitel III. 2.4.a. Lige konkurrencevilkår.

Kemikalier, der tillades anvendt i Danmark, er optaget på Gift-nævnets oversigt over klassificerede bekæmpelsesmidler. FAO's maksimale grænseværdier for restkoncentrationer finder anvendelse på såvel danske som importerede produkter. Set fra såvel et forbruger- som et producentsynspunkt er en sådan "positivliste" hensigtsmæssig.

For visse kemikalier forbudt i Danmark, men anvendt i konkurrerende lande, accepteres imidlertid inden for FAO's grænseværdier restkoncentrationer på importerede produkter. Specielt hvad angår kemikalier til forøgelse af lagerholdbarheden, stiller dette danske producenter i en ulige konkurrencesituation.

Kapitel III. 2.4.b. Etablering af frilandsgartneri ved køb af eksisterende landbrugsejendom.

Etableringen af en ny gartneriejendom i frilandssektoren vil typisk ske gennem køb af en landbrugsejendom med påfølgende driftsomlægning.

Købet er som følge af jordbrugslovgivningen at betragte som et generationsskifte, hvor erhvervsudøvelsen overføres fra én jordbrugssektor til en anden. Støttebestemmelserne i lov om udlån til yngre jordbrugere har derfor siden 1976 fundet anvendelse ved denne etableringsform.

Som følge af frilandsproduktionens krav til arealets størrelse, vil erhvervelsen af en ejendom med henblik på frugtavl eller avl af frilandsgrønsager i praksis altid være omfattet af bestemmelserne i landbrugsloven (notering).

Uddannelseskravet i lov om udlån til yngre jordbrugere kombineret med hovederhvervskriteriet i landbrugsloven medfører imidlertid, at en uddannet frugtavlser ikke kan opnå lån og tilskud til ejendoms købet efter lov om udlån til yngre jordbrugere.

En nyoprettet frugtplantage vil nemlig først give et positivt dækningsbidrag efter ca. 5 år. I denne overgangsperiode må en væsentlig del af indkomsten følgelig komme fra deltidsbeskæftigelse eller sideløbende produktion af andre kulturer.

For forarbejdningsevirkomheder er det af væsentlig betydning at kunne eje arealer til forsøgsvirkomhed. Blandt andet som følge af den for tiden relativt lave aktivitet på dette område. Landbrugsloven muliggør normalt kun forpagtning i sådanne tilfælde.

Kapitel III. 2.4.c. Generationsskifte på bestående ejendomme med gartneriproduktion på friland.

De senere års prisstigninger har været stærkt præget af inflationsudviklingen, hvilket sammen med den øgede kapitalintensitet i bedrifterne har betydet stigende kapitalkrav ved etablering som selvejer.

Dette har i sig selv skabt generationsskifteproblemer, da der for den købende part er voksende vanskeligheder med hensyn til fremskaffelsen af den kontante udbetaling.

Lånekapitalens andel af etableringsomkostningerne har derfor været stigende og det høje, danske renteniveau er blevet en betydelig belastning i forbindelse med generationsskiftet.

Generationsskifteproblematikken er noget forskellig for grønsagsbedrifter og frugt- og bærplantager.

For virksomheder med produktion af frilandsgrønsager afviger de generelle forhold ikke væsentligt fra de for landbruget kendte (se "En fremtidig landbrugspolitik", betænkning nr. 795 fra Udvalget for den fremtidige landbrugspolitik Kbh. 1977, kap. IV).

Som følge af den arbejdsintensive driftsform og de relativt dyre produktionsmidler andrager de variable omkostninger ved grønsagsproduktion ca. 14.000 kr. pr. hektar (produktionsværdi 20.000 kr. pr. ha) mod 1100 kr. pr. hektar i ren korndyrkning og 6300 kr.

pr. hektar i kombineret grovfoder - husdyrhold. Hvorvidt en grønsagsproduktion vil blive opretholdt på en bedrift efter generationsskiftet, vil derfor især afhænge af den nye ejers likviditetsvurdering.

For frugt- og bærplantager har generationsskiftet været stærkt aftagende de senere år og er typisk sket ved familiehandler, som stort set har opslugt hele den yderst beskedne tilgang af yngre frugtavlere med "grønt bevis".

Før EF-medlemsskabet lå den årlige tilgang af unge frugtavlere på ca. 10 om året. I perioden 1973 - 78 faldt tallet til 6 - 8. Som følge af forøget interesse for faget kan tilgangen fra 1980 påregnes at stige til ca. 10 pr. år.

Den afsvækkede tilgang af unge har i forening med de stigende vanskeligheder omkring kapitalfremskaffelsen forhalet generationsskiftet. I de senere år har plantageejernes gennemsnitsalder derfor været stigende.

De ældre producenter har reageret på den forsinkede efterspørgsel gennem en form for "førtidspensionering", bestående i en undladelse af de nødvendige moderniseringer og fornyelser. Plantagernes gennemsnitsalder er herved blevet for høj, og det gennemsnitlige udbytte pr. hektar for lavt, som vist i tabel 14.

Tabel 14. Frugttræernes aldersfordeling i 1976

Land \ Aldersfordeling	Over 10 år gl.		Over 15 år gl.		Over 22 år gl. ^x		Gns. tons	
	pct. af total		pct. af total		pct. af total		pr. ha	
	Æbler	Pærer	Æbler	Pærer	Æbler	Pærer	Æbler	Pærer
Danmark ^x	66	79	42	58	28	33	11,1	10,1
Holland	40	55	26	34	16	30	20,5	18,1

Kilde: Danmarks Statistik, Landbr. stat. samt EF-kom., Eurostat.

Note: x) = gruppen over 22 år gl. er beregnede tal.

En ung frugtavler, der etablerer sig gennem et generationsskifte på en eksisterende plantage må derfor påregne omfattende investeringer i en fornyelse, som først vil kunne dække de variable omkostninger det 4. år og først være lønsom fra det 7. år.

Kapitel III 2.4.d. Modernisering af bedrifter.

Gennem de senere år har udviklingen i bedriftsstrukturen i frugt- og grønsagssektoren været præget af en række sideløbende tendenser. Der har været en tendens med flere familiebrug. Der har fundet en øget specialisering sted, hvad angår driftsformerne fri-land contra væksthush. Enhederne er blevet større uanset driftsform. Arealet pr. virksomhed inden for den enkelte produktionsgren grønsager, frugt og bær er blevet forøget, hvilket også gælder kapitalindsatsen pr. arealenhed uanset produktionsgren.

Udviklingen i bedrifternes størrelse fremgår af tabel 15.

Tabel 15. Ejendomme og areal med frilandsprodukter.

Antal ejend. og areal	Gartneriejendomme						Landbrugsejendomme					
	1966			1976			1966			1976		
Produktionsgren	Ejend.	Ha	Gns. ha	Ejend.	Ha	Gns. ha	Ejend.	Ha	Gns. ha	Ejend.	Ha	Gns. ha
Frugt og bær	3198	8161	2,55	1968	8042	4,05	2610	4191	1,61	1702	3130	1,84
Grønsager excl. ærter	2980	4450	1,49	1558	3037	1,97	3770	5496	1,46	1920	4746	2,47

Kilde: Danmarks Statistik, Landbrugsstatistik.

I frugt-, bær- og grønsagssektoren som helhed andrager den udbetalte lønsum ca. 80 pct. af de variable produktionsomkostninger. Alene af den grund vil en øget mekanisering være nødvendig for en fortsat og forøget produktion.

For grønsagsproduktionen gør sig det specielle forhold gældende, at øget mekanisering som følge af arbejdets art og karakter er nødvendig for at kunne tiltrække og fastholde tilstrækkelig arbejdskraft.

Gennemførelse af kunstig vanding vil være vigtig for grønsagsproduktionens modernisering. En mere udbredt anvendelse af kunstig vanding vil bevirke såvel en mere stabil som en større produktion. Fuld dækning af vandingsbehovet vil i sig selv øge produktiviteten på det samlede areal med knapt 1 pct. pr. år, svarende til en produktionsforøgelse på 13.000 tons om året. Det betyder samlede investeringer på 16 mill. kr. i 1977-priser for ialt 3200 ha, jfr. tabel 13.

Under visse, klimatiske forhold er det ligeledes nødvendigt at kunne vande i frugt- og bærplantager for at opnå en tilstrækkelig rentabilitet, især i bærkulturer som hindbær, jordbær, solbær og ribs. På nuværende tidspunkt er der vandingsmuligheder på ca. 1700 ha. Skønsmæssigt kan det anslås, at der er behov for etablering af vandingsanlæg på yderligere ca. 3000 ha, svarende til en investering på 45-75 mill. kr. (1977-priser), • afhængigt af det valgte vandingssystem.

I frugtsektoren er enhederne gennemgående for små og uhensigtsmæssigt anlagt til at kunne give en tilstrækkelig indkomst og beskæftigelse til en familie. Plantagerne har i mange tilfælde en for høj gennemsnitsalder, hvilket hænger sammen med en tilbageholdenhed i investeringerne som følge af de forudsete vanskeligheder i EF samt det før nævnte generationsskifteproblem. I EF-overgangsperiodens 5 år er der således kun sket nyplantning af æbler og pærer svarende til 11 pct. af arealet. Den normale fornyelse i en 5-årig periode lå før 1973 dobbelt så højt.

Med udgangspunkt i æblearealet i 1975, en produktivitetsstigning på 1,5 pct. pr. år, samt en rydningsalder på 30 år, skal ryddede arealer frem til 1985 genplantes med 100 pct., såfremt den danske produktion ikke skal miste andel af det forudseelige totalforbrug.

I perioden 1973-77 har genplantningsprocenten ligget på 37, hvilket uden tvivl skyldes, at EF-landene ikke har måttet anvende moderniseringsdirektivet i forbindelse med oprettelse, udvidelse eller fornyelse af æble- og pæreplantager. Fra juni 1978 gælder dette forbud ikke længere for fornyelse af det eksisterende areal.

Beregnet ud fra 1975-bestanden vil der frem til 1985 være behov for at forny ialt omkring 2200 ha æbleplantager, svarende til en investering på 66 mill. kr. i 1977-priser.

Fornyelse af dette areal vil være en forudsætning for at opretholde produktionen i et omfang svarende til den traditionelle efterspørgsel. Til gengæld vil en fornyelse af et væsentligt større areal frem til 1985 medføre en produktionsnedgang, med mindre arealproduktiviteten øges mere end 1,5 pct. pr. år i det areal, som først skal fornyes efter 1985.

Modernisering af konsumæbleproduktionen indebærer, at der ved tilrettelæggelsen af bedrifternes fremtidige produktionsstruktur mere end hidtil må skelnes mellem produktion til frisk forbrug og produktion til industrielle formål. Den forventede produktionsudvidelse i forarbejdningssektoren kan ikke påregnes at kunne foregå alene på basis af frasorterede kvaliteter fra friskvareproduktionen.

Den løbende fornyelse frem til 1985 kan kun opretholde det nuværende produktionsomfang. Skal industriens råvareimport erstattes af dansk produktion, må æblearealet udvides med 2000 - 3000 ha.

Bærdyrkningens ekspansionsmuligheder ligger stort set alene i produktion til forarbejdningsindustrien, hvilket forudsætter mekaniseret høst. De fleste plantager undtagen de nyere surkirsebær- og solbærplantninger er idag ikke egnede hertil. Der eksisterer derfor såvel et omlægnings- som udvidelsesbehov, jfr. tabel 13.

En specielt indrettet industriplantage skal for at være rentabel have en størrelse på 8-10 ha. Da tilgangen af unge frugtavlere med "grønt bevis" taget i betragtning (se kap. III.2.4.c.) vil sådanne plantninger realistisk vurderet alene kunne oprettes på eksisterende bedrifter.

En udvikling af specielle industriplantager med høj mekaniseringsgrad vil derfor i givet fald blive et nødvendigt led i en modernisering af bedrifterne.

Kapitel III. 2.4.e. Forskning og forsøg.

I de senere år har aktivitetsniveauet inden for forskning og forsøg været betydeligt lavere i Danmark end i visse af de konkurrerende EF-lande. Eksempelvis svarer den hollandske indsats til omkring 2 pct. af gartneriets produktionsværdi, mens det danske budget svarer til ca. 1 pct.

For frugt- og bæravlens vedkommende er ved Statens Forsøgsstation, Blangstedgaard, anlagt sortsforsøg i rimelig udstrækning. Derimod er der kun begrænsede aktiviteter igang på områder som plantesundhed, værdiafprøvninger, plantningssystemer, udvikling og afprøvning af maskiner, lagring og transport.

Fuld overgang til virusfrit plantemateriale vil for æbler i sig selv kunne forøge det nuværende gennemsnitsudbytte pr. hektar fra ca. 12 til 17 tons i æbleplantagerne. Den nuværende erhvervsavl forøges herved fra ca. 80.000 til ca. 115.000 tons, og produktionsværdien forøges fra ca. 140 mill. kr. til ca. 200 mill. kr. på årsbasis regnet i 1977-priser. Tilsvarende udbytteforøgelse kan opnås for de øvrige frugt- og bærarter, hvor den samlede produktionsværdi i 1977 androg 130 mill. kr. På nuværende tidspunkt mangler imidlertid opformeringsmuligheder.

Værdiafprøvningen af frilandsgrønsager foregår stort set alene som stationære forsøg ved Statens Forsøgsstation, Aarslev, der repræsenterer landets gennemsnitlige dyrkningsforhold, samt udstationeret på Lammefjorden, der er atypisk for landet som helhed. Afprøvningerne har derfor en begrænset værdi i produktionsplanlægningen.

For hele frilandsproduktionen gælder, at den fremtidige konkurrenceevne afhænger af en fortsat mekanisering. Dels for at kompensere det relativt høje løn- og renteniveau, dels for at fastholde den nødvendige arbejdskraft. På nuværende tidspunkt er der ingen systematisk maskinafprøvning, hvilket øger investeringsrisikoen.

Kapitel III. 2.4.f. Konsulentttjenesten.

I frilandsproduktionen forekommer der betydelige variationer i produktiviteten, de enkelte ejendomme imellem. I det omfang, regnskabsmateriale foreligger, kan der konstateres store, indtjeningsmæssige forskelle på den bedste og den dårligste trediedel af ejendommene.

Som tidligere anført skulle det være muligt at øge produktionen på det allerede dyrkede areal gennem effektivitetsfremmende foranstaltninger. For at udnytte disse muligheder fuldt ud, bør der tilstræbes en mere intensiv rådgivning og vejledning på ejendomme, hvor produktiviteten er lav.

Også i den ekspanderende del af frilandssektoren er der behov for en udvidet rådgivningsindsats.

Indkøring af nye planteringssystemer, høst-, lager- og håndteringsmetoder samt driftsudvidelser volder ofte store problemer i praksis. Der er her navnlig tale om styringsproblemer, som nødvendigvis gør rådgivnings- og forskningsindsats på et tværfagligt grundlag. Konsulentbistanden må derfor i højere grad indrettes på individuel rådgivning både i investeringssituationen og i den efterfølgende indkøringsperiode.

En væsentlig del af frilandsgrønsagerne dyrkes på landbrugsejendomme ("specialafgrøder"). Her støder en sådan nyorientering af rådgivningsvirksomheden på den vanskelighed, at det nuværende konsulentsystem er bygget op over lokale planteavlskonsulenter.

For frugt- og bæravlens vedkommende støder en nyorientering af rådgivningen især på to problemer.

For det første findes i denne sektor ingen driftsøkonomi- eller maskinkonsulenter. Det vil næppe være muligt at øge produktionen uden at øge rådgivningen gennem ansættelse af specialkonsulenter.

For det andet mangler sektoren et standardiseret regnskabssystem, der kan bruges til såvel produktions- og økonomirådgivningen i den

enkelte bedrift som til en landsdækkende, driftsøkonomisk vejledningstjeneste.

Omkostningerne ved at udvikle og oprette et sådant system kan anslås til 300.- 350.000 kr. i 1977-priser. Det samlede behov for en udvidet konsulenttjeneste kan opgøres til ialt 5 personer i fri-landssektoren.

Kapitel III. 2.4.g. Afsætning og distribution.

Man anså det i forbindelse med EF-medlemsskabet for afgørende at sikre et velorganiseret afsætningssystem. I perioden 1973-77 er der derfor ydet ialt knapt 12 mill. kr. i tilskud til ny- og omorganisering af producentorganisationer for frugt, bær, frilands- og væksthusrønsager. Den samlede støttes fordeling på udgiftsgrupper fremgår af tabel 16.

Tabel 16. Etableringsstøtten 1973-77 til producentorganisationer fordelt på udgiftsgrupper.

Omkostningstype	Etablering	EDB	Tekniske hjælpemidler	Admin. og løn
Organisationstype	pct.	pct.	pct.	pct.
17 omorganiserede ^{x)}	1,0	23,0	57,5	18,5
13 nyetablerede ^{xx)}	0,9	11,1	53,5	34,5
30 ialt	1,0	21,1	56,9	21,0

Kilde: Rapport om Gartnieriervervets fremtidsmuligheder.

Note: x) heraf har 1 senere indstillet virksomheden

xx) heraf er ialt 11 grupperet i 2 sammenslutninger omkring sekretariatsfunktionerne.

Ud over de 30 anerkendte producentforeninger findes yderligere 4 lokale GASA'er og 2 avlerforeninger. Samtlige 36 salgsforeninger disponerer i princippet ud fra egne beslutninger, truffet uafhængig af de øvrige foreninger. Koordinerende samarbejdsformer eksisterer imidlertid for visse aktiviteter som vareudveksling, industrileverancer og afsætningsfremmende foranstaltninger.

Grundlaget for salgsforeningernes dispositioner er producentens

leveringspligt. Denne gælder fuldt ud for de produkter, hvormed avleren er tilsluttet foreningen. Det er som hovedregel hele produktionen.

I de salgsforeninger, der er organiseret på andelsbasis, har producenten i princippet leveringsret for hele sin produktion, og han fastsætter selv sit produktionsomfang. Foreningens vejledning i så henseende er kun rådgivende.

I avlerforeningerne er producentens leveringsret i princippet reguleret ved kontrakter, typisk fastsat for en sæson ad gangen. Foreningens vejledning er her bindende med mulighed for suppleringskøb i producentens regning i tilfælde af svigtende leverancer.

Omkring disse to principper for leveringspligt er der en tendens til interessesammenstød på grund af manglende koordinering af salget. Det må anses for væsentligt at få løst dette problem, da der kan ventes samme vækst i produktion og forbrug af frugt og grønsager i de kommende år. I en sådan situation vil en ikke koordineret produktions- og omsætningsforøgelse i én forening fortrinsvis kunne ske på en andens bekostning.

Der er en direkte sammenhæng mellem dette spørgsmål og afsætningsstrukturen, der næppe er den mest hensigtsmæssige, jfr. tabel 17. Større og færre salgsenheder vil i sig selv reducere problemet, da sådanne enheder bedre vil kunne opretholde deres position som attraktive indkøbscentre med bredt sortiment.

Det er væsentligt for virkningen af salgsforeningernes markedspleje, at den omfatter en repræsentativ del af produktion og omsætning.

I tabel 17 er dels vist salgsforeningernes samlede medlemstal i forhold til det af Danmarks Statistik registrerede antal producenter, dels deres andel af den samlede omsætning.

For frilandsgrønsagernes vedkommende er afsætningen gennemorganiseret, formentlig endog overorganiseret. Det før nævnte problem omkring leveringspligt og -ret kan derfor løses gennem eksiste-

Tabel 17. Gartneriets salgsmæssige organisationsgrad 1976.

Tilhørsforh. Fordeling	Ejend. med gartneriprod.			Salgsforeninger		
	Gartneriej.	Landbr. ej.	Total	GASA	Avlerfor.	Total
Antal producenter	4816	3744 ^x	8560 ^x	3500	1197 ^x	4697 ^x
Samlet salg, mill. kr.	1253	250 ^x	1502 ^x	683	139 ^x	822 ^x
" frilandsgrøns.	...	...	247 ^x	127	98 ^x	225 ^x
" væksthushgrøns.	...	...	212	74	2	76
" frugt og bær	...	...	215	55	35	90
" blomster, pottedplanter	...	...	598	428	-	428
" planteskole, løgm.v.	...	...	231	-	-	-

Kilder: Danmarks Statistik, Landbr. stat., internt materiale fra GASA-Danmark og Brancheudvalget for Frugt, Bær og Grøntsager

Note: x) incl. konservesærter.

rende styringsmuligheder under forudsætning af, at de bruges.

For frugt og bær er situationen helt anderledes. Knap 50 pct. af salget er organiseret. Vanskelighederne omkring markedspleje og -styring komplicerer problemet med salgsorganisationernes indbyrdes markedsandele. Dette understreges af det forhold, at ikke mindre end 25 af de 36 salgsforeninger omsætter frugt og bær.

At salgsforeningerne primært er indrettet på hjemmemarkedet ses af det forhold, at en total eksport af grønsager på 45 mill. kr. i 1977 blev varetaget af 58 eksportører, heraf 7 salgsforeninger. Eksporten af frugt og bær androg 60 mill. kr., ligeledes fordelt på 58 eksportører, hvoraf 8 var salgsforeninger. Det skal dog bemærkes, at 85 pct. af eksporten på grønsagsområdet varetages af 5 eksportører. På frugt- og bærområdet drejer det sig om 7-8 eksportører.

Kapitel III 2.4.h. Finansieringsforhold.

Frugt- og bærplantager har et særligt finansieringsproblem, fordi der fra plantningstidspunktet til fuld ydelse hengår henholdsvis 5 og 3-5 år.

Etableringsomkostningen for en traditionel frugtplantage ligger på ca. 30.000 kr. pr. ha, hvilket med det nuværende renteniveau medfører en årlig rente på ca. 5000 kr. pr. ha. Hertil kommer en vedligeholdelsesomkostning på 3000 kr. pr. ha. det første år, stigende til 7000 kr. det syvende år, hvorefter beløbet holder sig konstant, og plantagen bliver lønsom ved en produktionsværdi på omkring 30.000 kr. pr. ha.

I bærplanter andrager etableringsomkostningen ca. 20.000 kr. pr. ha., svarende til en årlig rente på ca. 3500 kr. Vedligeholdelsesomkostningerne andrager 1500 kr. det første år, stigende til 4000 kr. det femte år, hvorefter driften bliver lønsom med en produktionsværdi på omkring 40.000 kr. pr. ha.

Begge situationer giver en indkomst- og omkostningsstruktur, der stiller store likviditetskrav. Den investerede kapital bindes i 3-6 år, før en begyndende forrentning af kapitalen indtræder.

I tilfælde af, at plantagefornyelsen sker under anvendelse af moderniseringsloven, og ejeren har haft bedriften i mindre end 5 år, vil den stramme likviditet kunne lettes betydeligt, såfremt det i fremtiden bliver muligt at udbetale rentetilskuddet som kapitaltilskud.

Anvendes moderniseringsloven til fornyelse i forbindelse med generationsskifte, vil en dispensation- fra hovederhvervskriteriet, hvilket muliggør deltidsarbejde i etableringsfasen, have samme gavnlige virkning på likviditeten.

Rådets forordning nr. 2517/69 forbyder anvendelsen af enhver form for statstilskud, som er beregnet til direkte eller indirekte at fremme oprettelsen eller udvidelsen af æble- og pæreplanter.

I en sådan investeringssituation vil frugt- og bærsektoren i udpræget grad have behov for en lånestruktur, som dels er tilpasset indtægts- og udgiftsforløbet, dels har et rimeligt renteniveau. Det sidste kunne opnås gennem optagelse af kurssikrede udlandslån (K-lån), hvilket imidlertid i praksis er vanskeligt i tilstrækkeligt omfang.

I en fuldt moderne grønsagsbedrift kan den gennemsnitlige investering pr. hektar anslås til 35.000 kr. Beløbet fordeler sig med 20.000 kr. på maskiner, 10.000 kr. på lager- og pakkefaciliteter og 5000 kr. på dræning og vanding.

Investeringen svarer til en årlig renteudgift på 5.200 kr. pr. hektar med det nuværende renteniveau. Afhængig af produktet vil lønsomhed med normale afskrivninger opnås ved produktionsværdier på 20.-30.000 kr. pr. ha.

For denne sektor er rentebelastningen det væsentligste problem som følge af, at maskininvesteringerne er højere end i en alternativ landbrugsproduktion. Derudover er sektorens finansieringsproblemer stort set identiske med de for landbruget gældende, således som disse er foreslået løst i betænkning nr. 795 fra 1977, "En fremtidig landbrugspolitik", kapitel IV.

Kapitel III. 2.4.i. Indkomstudligning, etableringskonto og afskrivninger.

For indkomstbeskatningens vedkommende vil en indkomstudligning mellem gode og dårlige år kunne medvirke til en større grad af sikkerhed i langtidsinvesteringer. Kortsigtede investeringer i inventar, maskiner og lignende vil endvidere kunne få større, erhvervsmæssig relevans end for øjeblikket, hvor der i investeringerne til dels tages hensyn til øjeblikkelige, skattemæssige fordele.

Efter lov om indskud på etableringskonto kan en lønmodtager indskyde maksimalt 20 pct. af nettoindtægten. Indskuddet kan fradrages den skattepligtige indkomst og kan frigives efter etableringen. 5000 kr. kan frigives skattefrit, resten frigives mod forlods afskrivning på de anskaffede aktiver. Ordningen blev sidst revideret i 1965.

Efter de generelle afskrivnings- og fradragsregler kan driftsomkostninger i princippet fradrages direkte i pågældende indkomstår, mens anlægsformue afskrives og fradrages over en årrække.

Specielt for frugt- og bærplantager er der i de nuværende regler et sammenstød, der kan hindre arealudvidelser i tilstrækkeligt omfang.

Såfremt et eksisterende frugtavlsareal fornyes med samme frugt- art (æbler, pærer etc.), henregnes omkostningerne herved til driften som fradragsberettiget.

Ved arealudvidelse med samme art på eksisterende bedrift, nyetablering på "bar mark" og fornyelse af eksisterende areal med anden frugtart (æble til surkirsebær etc.) betragtes planternes værdi som anlægsformue. Afskrivninger herpå er imidlertid ikke mulig. Da planterne er en formuedel, kan udgifterne hertil heller ikke fradrages over driften.

Kapitel III. 3. VÆKSTHUSGARTNERIET.

Kapitel III.3.1. Forventede konsekvenser af EF-medlemsskabet.

Den tidligere omtalte strukturanalyse (kap. III.2.1.) indeholdt også en prognose for væksthusektoren frem til 1980. Prognosens resultater fremgår af tabel 18.

De grundlæggende forudsætninger var de danske tiltrædelsesvilkår, således som de i 1969-71 kunne skønnes, samt en produktivitetstilgning på 1,5 pct. om året.

Tabel 18. 1969/71-prognosen for væksthusektoren sammenholdt med de aktuelle gartneritællinger.

Areal i ha Produktion	Prognose.	Glasdækket areal		Tælling. Areal med hovedkultur	
	1969	1980	Gns. årlig ændring	1973	1977
Potteplanter	187	264	+7,7	204	237
Afskårne blomster	158	106	-5,2	116	95
Snitgrønt	70	60	-1,0	36	16
Tomater	121	31	-9,0	97	89
Agurker	50	13	-3,7	37	38
Andre grønsager	17	30	+1,3	35	42
Ialt	603	504	-9,9	525	517

Kilde: Danmarks Statistik, Landbr.stat. og Erhvervsrådet for Gartneri og Frugtavl: Strukturundersøgelse 1969/71.

Konklusionerne fra 1969-71 prognosen kan i hovedtræk resumeres således:

- for potteplanter forventedes hjemmemarkedsandelen fastholdt på ca. 80 pct., hvilket ville øge salget på dette marked med 3-4 pct. årligt. Eksporten forventedes øget med 20-25 pct. pr. år. Dette forudsatte en forøgelse af potteplantearealet med godt 7,5 ha årligt.
- for afskårne blomster ville hjemmemarkedsandelen blive reduceret fra 100 til 50 pct. For nelliker regnedes der med eksportmuligheder i maj-oktober. For de øvrige arter begrænsede eksportmuligheder til Sverige og Norge. Nettoresultatet ville blive en omstilling eller nedlæggelse af godt 5 ha pr. år.

- for snitgrønt regnede man med at kunne opretholde produktionsomfanget. Resultatet ville blive en arealindskrænkning på ca. 1 ha.årligt.
- for tomater og agurker ville hjemmemarkedsandelen blive reduceret med 70 pct., da EF's prisniveau lå 30-40 pct. under det danske. Eksporten var og forventedes at forblive ubetydelig. Nettoresultatet forventedes at blive en årlig omstilling eller nedlæggelse af ca. 13 ha.
- for andre grønsager regnedes der med en årlig arealudvidelse på ca. 1,5 ha.
- hovedkonklusionen var, at det totale væksthuseareal ville falde med knapt 20 pct., svarende til ca. 10 ha. pr. år over en 10-årig periode. Nettobevægelsen dækker over en omstilling til potteplanter og utraditionelle grønsager på ialt 9 ha.årligt, samt en tilbagegang i de øvrige produktioner på ca. 19 ha.pr. år.

Kapitel III.3.2. Erfaringer fra overgangsperioden 1973-77.

Forventningerne om en tilbagegang i det samlede væksthuseareal er gået i opfyldelse. 1969/71-prognosens fald synes at ligge en smule over det konstaterede på trods af, at investeringerne praktisk taget gik i stå som følge af oliekrisen i 1973-74.

For potteplanter har den ændrede konkurrencesituation ført til en betydelig produktionsomlægning med udvikling af en omfattende eksport (fra 90 mill. kr. i 1972 til 335 mill. kr. i 1977). Den forventede stigningstakt i arealet synes at holde, men produktionen er steget mere end påregnet som følge af en højere produktivitetsstigning end forudsat.

Den markante stigning i produktiviteten skyldes især to forhold. Installering af rulleborde i væksthuse har øget produktiviteten med ca. 10 pct. Indførelsen af programmerede dyrkningssystemer har bidraget med andre 10 pct. I ingen af disse nye teknologier er udviklingen afsluttet på nuværende tidspunkt.

I arealet med snitblomster har nedgangen været større end forudset, blandt andet som følge af importliberalisering mellem EF-landene. Udviklingen afspejles i importen, som i 1972 androg 1 mill. kr., medens den i 1977 var steget til ca. 19 mill. kr.

I denne gruppe har produktionen af chrysanthemum og orchideer imidlertid kunnet klare konkurrencepresset. Arealet har holdt sig nogenlunde konstant, og de forventede eksportmuligheder er blevet virkeliggjort. I 1977 androg eksporten 14 mill. kr. mod 9 mill. kr. i 1972.

Produktionen af snitgrønt (*asparagus plumosus*), som var eksportorienteret, har mod forventning ikke kunnet opretholdes. Dette skyldes især tab på det vesttyske marked, især som følge af ændret forbrugsmønster, men også som følge af konkurrence fra tredielande. Fra 1972 er eksporten faldet fra 36 mill. kr. til 13 mill. kr. i 1977. Produktionen er nu som eksportkultur uden større betydning for dansk gartneri. I sidste halvdel af 70'erne er interessen da også blevet rettet mod andre typer af pyntegrønt.

I 1973-77 er tomatarealet kun reduceret med halvdelen af det forventede. Produktionen holdt sig konstant på 20.000 tons om året takket være øget produktivitet. Selvforsyningsgraden har herved kunnet holdes på ca. 80 i perioden april-oktober. Samtidig er der etableret en eksport, som i 1977 androg ca. 10 mill. kr. mod 0,2 mill. kr. i 1972.

Denne udvikling har især tre årsager. For det første kom EF-overgangsbestemmelserne ud over importbeskyttelse, også til at bestå i ekstra eksporttilskud (tiltrædelsesudligningsbeløb) oven i de normale EF-eksportrestitutioner. For det andet har Danmark kunnet opretholde importstop over for tredielande i perioden juni-oktober. For det tredje betød oliekrisen ikke blot forøgede udgifter til opvarmning for den danske produktion, men også forøgede transportomkostninger i den europæiske samhandel.

Arealet med agurker er i perioden 1973-77 faldet med 40 pct. mindre end forventet. Produktionen er faldet fra ca. 13.200 til 9.800 tons.

I samme periode er selvforsyningsgraden reduceret fra 80 til 60 pct.

I gruppen "andre grønsager" (tabel 18) er arealet øget omkring 20 pct. over det i 1969/71-prognosen beregnede. Salat er den største enkeltkultur med et areal på 19 ha.i 1977 mod 11 ha.i 1972. Eksporten af denne vare er forøget fra 90.000 kr. i 1972 til 4 mill. kr. i 1977.

For alle grønsagsarterne gælder, at det forventede fald i producentprisen på 30-40 pct. er udeblevet. I stedet er såvel producent- som forbrugerpriserne steget med omkring 11 pct. om året.

Derimod er priserne på rå- og hjælpestoffer som følge af oliekrisen steget væsentligt mere end forudset. Alene i perioden 1972-74 steg omkostningsindekset med 50 pct.

Denne udvikling er af producenterne blevet imødegået gennem energibesparende og produktivitetsforøgende foranstaltninger, så både konkurrence- og indtjeningssevne har kunnet holdes på et nogenlunde tilfredsstillende niveau i den del af produktionen, der er blevet tilbage.

For tomater og agurker er yderligere stigninger i arealproduktiviteten med den i dag kendte dyrkningsteknik stort set udtømte. Tendensen til, at produktionen koncentrerer sig på færre men større specialvirksomheder, vil derfor formentlig fortsætte med henblik på at øge arbejdsproduktiviteten.

Sideløbende hermed vil en tidligere kendt gartneritype, hvor tomat- og agurkdyrkning i sommerhalvåret kombineres med andre kulturer i vinterhalvåret, formentlig få fornyet aktualitet. Disse bedrifter kan påregnes at blive typiske familiebrug.

På afsætningssiden er det forringede bytteforhold blandt andet søgt imødegået gennem en reorganisering af de eksisterende salgsforeninger, så de er kommet i overensstemmelse med EF's regler om producentorganisationer (se kap. III.2.4.). Det vil sige, at de baserer deres dispositioner på medlemmernes leveringsret og -pligt.

I løbet af overgangsperioden har producentorganisationerne opnået en "markedsandel" på ca. 35 pct. af salget af dansk producerede væksthushgrønsager, medens de har en andel på 70 pct. af afskårne blomster og potteplanter (430 ud af 600 mill. kr. i 1976). 180 mill, ud af de 430 mill. kr. blev omsat gennem 7 salgsforeninger, hvor medlemmerne alene har leveringsret.

I overgangsperioden har den største stigningstakt i omsætning og eksport kunnet konstateres i de salgsforeninger, som både har et tilstrækkeligt produktionsgrundlag bag sig, mængde-, kvalitets- og sortimentsmæssigt, og som baserer sig på leveringsret og -pligt for medlemmerne.

Kapitel III.3.3. Fremtidsmuligheder.

De senere års produktions- og markedsvilkår har i væksthushsektoren medført, at produktionen har udskilt sig i tre hovedtyper.

En gruppe, bestående af blandt andet agurker og de fleste snitblomster, er hjemmemarkedsorienterede og importkonkurrerende. Areal og produktion har været vigende.

En anden gruppe, tomater, utraditionelle grønsager og enkelte snitblomster, er primært hjemmemarkedsorienteret og importkonkurrerende, dog med eksport i mindre omfang. Areal og produktion har stort set kunnet opretholdes indtil nu.

Potteplanter udgør den tredje gruppe, hvor produktionen i dag er eksportorienteret. Gennem de senere år er såvel areal som produktion steget kraftigt.

I tabel 19 er der ud fra 1976-arealet foretaget en perspektivfremskrivning under den forudsætning, at der ikke sker væsentlige ændringer i produktions- og afsætningsvilkårene i forhold til perioden 1973-77.

Fremskrivningen viser for perioden 1976-85 en nettotilvækst i drivhusarealet på ialt 8 pct. Forøgelsen ligger udelukkende på potteplantearealet, der udviser en stigning på 50 pct. under "alt

andet lige" antagelsen. Snitblomstarealet kan forventes reduceret med 20 og arealet med grønsager under eet med 12 pct. frem til 1985.

Efterspørgselen giver grundlag for, at drivhusarealet imidlertid frem til 1985 vil kunne øges med 35-55 pct. afhængig af udviklingen i arealproduktiviteten. Prognosen baseret på udnyttelse af afsætningsmulighederne er vist i tabel 20 sammen med perspektivfremskrivningen.

Tabel 19 Drivhusarealets udvikling 1976-85. Hovedkulturer.

Areal ² 1000 m	Tælling 1969	Tælling 1976	Perspek- tivfrem- skrivning 1985	Prognose 1985	
				Uændret produk- tivitet	3,0 pct. år- lig produkti- vitetsstign.
Produktion					
Potteplanter	1520	2162	3200	5350	4300
Afskårne blomster	1441	1060	800	1130	910
Snitgrønt	653	239	120	170	130
Grønsager	1880	1750	1530	1750	1400
Kombinationskult.	...	...	...	...	610
Planteskole, ubenyt.	198	395	395	395	315
Total	5692	5606	6045	8795	7745

Kilde: Danmarks Statistik, Rapport om gartnerierhvervets fremtidsmuligheder samt intern statistik fra Dansk Erhvervs-gartnerforening.

Perspektivfremskrivningen bygger på den antagelse, at det totale areal frem til 1985 vil blive forøget med ca. 1,4 pct. om året, hvilket er relativt lavt.

Den tilsvarende antagelse for prognosen baseret på de optimale afsætningsmuligheder og 3,0 pct. årlig produktivitetsstigning er en fornyelsestakt på 1,8 pct. om året.

Tabel 20 viser konsekvenserne af de to udviklingsmodeller for så vidt angår produktionsomfang, nettovalutaindtjening, importbesparelse, investering og beskæftigelse.

Begge de i tabellerne 19 og 20 viste modeller viser, at væksthushuset arealet kan øges frem til 1985.

Tabel 20. Beregnede konsekvenser af en produktionsudvidelse i væksthusektoren. Alle beløb i 1976-priser.

	Grønsager		Afskærme blomster		Snitgrønt		Potteplanter		Komb.kultur, planteskole, ubenytt.		Bevægelse total	
	Persp.	Progn.	Persp.	Progn.	Persp.	Progn.	Persp.	Progn.	Persp.	Progn.	Persp.	Progn.
Areal, ha 1976	175		106		24		216		40		561	
Nedbrydning												
- ha	15	30	18	20	11	10	28	30	0	0	-72	-90
- mill. kr.	0,5	1,0	0,6	0,7	0,3	0,3	0,9	1,0	0	0	2,3	3,0
Omstilling												
- ha	-25	-15	-13	0	-2	-1	+40	+16	0	0	0	0
- mill. kr.	0	0	0	0	0	0	52	21	0	0	52	21
Nybygning												
- ha	18	10	5	5	1	0,5	91	227	0	61	+115	176
- mill. kr.	65	41	18	21	4	2	448	1114	0	341	535	1519
Areal, ha 1985	153	140	80	91	12	13	320	430	40	101	605	775
Produktionsværdi												
- mill., 1976	176		190		40		370				776	
- mill., 1985	186	204	143	190	20	40	665	940	0	117	1014	1491
Nettovaluta												
- mill., 1976	4		7		12		217				240	
- mill., 1985	8	16	2	5	6	12	415	676	0	24	431	733
Import												
- mill., 1976	54		15		0		7		0	0	76	
- mill., 1985	75	67	160	116	12	0	28	28	0	0	275	211
Beskæftigelse												
- 1976							2200				4200	
- 1985							3200	5400		600	4800	8900

Kilde : Tabel 19 og internt materiale fra Dansk Erhvervsgartnerforening.

Fornyelsestakten i perspektivfremskrivningen fører imidlertid til, at væksthusektoren i 1985 trods arealforøgelsen og den løbende modernisering vil stå med et produktionsapparat, der for en dels vedkommende teknisk set er umoderne.

Begge vækstmodeller har som forudsætning, at såvel produktpriserne som prisforholdet mellem dansk og konkurrerende produktion i 1976-85 stort set vil udvikle sig som i 1973-77. En sådan udvikling er almindelig forventet i branchen.

For væksthushgrønsagerne og afskårne blomster vil prisniveauet fremover stort set svare til det europæiske, når der ses bort fra transportomkostningerne. Konkurrencesituationen for disse produkter kan yderligere forventes skærpet ved en udvidelse af EF med Grækenland, Spanien og Portugal.

For potteplanter har den ændrede konkurrencesituation ført til en betydelig produktionsomlægning og udvikling af en stor eksport. Dansk gartneri har herved placeret sig som prisledende i europæisk sammenhæng.

Denne situation vil næppe direkte ændres gennem EF's udvidelse eller ved den førte, liberale handelspolitik. Indirekte kan disse forhold imidlertid skærpe konkurrencesituationen i det omfang, presset på de øvrige EF-landes grønsags- og snitblomst dyrkning øges. Resultatet heraf bliver en forstærkning af den begyndende europæiske tendens til også at omstille til dyrkning af potteplanter.

Hele væksthushproduktionen vil derfor, omend af modsatte markedsmæssige årsager, være i den situation, at der fremover skal konkurreres mindre på pris end på andre faktorer på efterspørgselsiden.

Det vil for tomaternes vedkommende sandsynligvis være muligt at opretholde en eksport svarende til ca. 15 pct. af den danske produktion (ca. 3000 tons) samt en hjemmemarkedsandel på årsbasis på 65 pct. af friskvareforbruget. Der må imidlertid regnes med en kortere produktionssæson. Produktionsstrukturen kan herved ventes

at undergå en ændring, så der som supplement til de nuværende specialbedrifter opstår gartnerier med "kombinationskulturer".

Det samme gør sig gældende for agurker, hvor der på årsbasis er grundlag for en selvforsyningsgrad på 75 pct. Dette forudsætter dog, at forarbejdningsindustriens indkøb opretholdes i det nuværende omfang, svarende til 10 pct. af produktionen (ca. 1000 tons).

Salat har gennem de senere år i kraft af en industrialiseret produktionsform i specialvirksomheder vist en stærk ekspansion. Produktionen andrager idag ca. 2000 tons (produktionsværdi 20 mill. kr.), hvoraf 10 pct. eksporteres. Hjemmemarkedsandelen på 90 pct. forventes at kunne opretholdes. Eksporten vil formentlig kunne fordobles, specielt hvis salgsindsatsen samordnes på såvel traditionelle som nye markeder.

For afskærne blomster må der regnes med en afkortning af den sæson, hvori en dansk produktion er rentabel, blandt andet fordi de tidligere kendte højprisperioder vil forsvinde. Da efterspørgslen kan forventes at stige jævnt, reduceres selvforsyningsgraden formentlig fra de nuværende 95 pct. til omkring 50-60 pct. i 1985.

Der må samtidig regnes med en ændring i produktionsmønstret. Arealerne med snitgrønt og nelliker vil sandsynligvis blive yderligere reduceret, mens der for roser, freesia, chrysanthemum og orchideer kan regnes med uændret eller svagt stigende areal. Forudsætningen herfor er imidlertid specialbedrifter, som gennem fortsat rationalisering kan opretholde en tilstrækkelig produktivitet.

For tulipaner og andre løgarter vil produktionen gå noget tilbage forudsat, at produktionen i drivhus sker på basis af egen løgavl på friland. I modsat fald kan der forventes en markant reduktion i arealet.

Efterspørgslen på potteplanter er stærkt stigende såvel på hjemmemarkedet som på eksportmarkederne. På nuværende tidspunkt er det mest produktionskapaciteten, der sætter en begrænsning på afsætningen.

På hjemmemarkedet er den danske andel næsten 100 pct., hvilket forventes at kunne holde. Udviklingsmulighederne på dette marked er derfor begrænset til forbrugsudvidelsen, der andrager knapt 5 pct. om året. Det nuværende forbrug på omkring 140 mill. kr. årligt skulle således i 1985 andrage ca. 200 mill. kr. i 1976-priser. Resten af produktionen vil gå til eksport med en årlig stigningstakt i mængderne på 8-13 pct., jfr. tabel 20.

For begge vækstmodeller gælder, at potteplanteproduktionen vil blive stedse mere eksportorienteret. Efter perspektivfremskrivningen andrager eksporten 70 pct. af de producerede mængder i 1985. Efter prognosen vil den kunne komme op på godt 75 pct.

Den afgørende forskel på de to modeller ligger i udnyttelsen af eksportmulighederne.

I perspektivfremskrivningen indgår stort set kun de forventede ekspansionsmuligheder på traditionelle markeder. Endvidere er der regnet med en stort set uændret organisationsform. Denne bestod i 1977 af ca. 40 eksportører, heraf 6 salgsforeninger. I princippet disponeres der uafhængigt i salgs- og prispolitikken på eksportmarkederne.

Prognosen forudsætter åbning af nye markeder, hovedsagelig oversøiske. Erfaringsmæssigt medfører dette betydelige etableringsomkostninger i indkøringsperioden. Repræsentation på stedet vil i reglen være nødvendigt for at sikre den fornødne effekt af salgsindsatsen.

Den fulde udnyttelse af de foreliggende afsætningsmuligheder synes derfor at forudsætte en væsentlig højere grad af koordinering end den nu kendte. Såvel i produktions- og salgsplanlægning som i det gennemførende salg.

Kapitel III.3.4. Produktionsbegrænsende forhold i væksthusekto- ren .

Den fulde udnyttelse af væksthusproduktionens afsætningsmuligheder nødvendiggør oprettelsen af nye gartnerier som supplement til den løbende modernisering.

Udnyttes de eksisterende finansieringsmuligheder fuldt, vil oprettelsen på "bar mark" af specialvirksomheder for dyrkning af potteplanter, salat og andre ekspansive kulturer med de nuværende pris- og omkostningsforhold være rentabel i et vist omfang.

Derimod vil nyetablering af gartnerier med henblik på produktion af andre kulturer næppe være rentabelt med de for tiden eksisterende investerings- og finansieringsvilkår.

Opretholdelsen af produktionsomfanget for disse kulturer vil afhænge dels af løbende moderniseringer, dels af arealudvidelser i bestående virksomheder. Sådanne investeringer vil imidlertid kun forekomme i gartnerier, hvor de faste omkostninger på det eksisterende areal er tilstrækkeligt lave.

En af mulighederne under de gældende investeringsbetingelser er omstilling til specialiseret drift med en af de ekspansive kulturer.

En anden mulighed, der til nu kun er gennemført i meget begrænset omfang, er at afkorte produktionssæsonen for grønsagerne og finde hensigtsmæssige kombinationskulturer i den resterende del af perioden. Øget indførelse af denne virksomhedstype forudsætter en udvidet forsknings- og rådgivningsvirksomhed omkring produktions- og styringssystemer.

Det manglende alternativ til omstilling indebærer en risiko for, at der på kort sigt omstilles til ekspansive kulturer i større omfang, end de langsigtede afsætningsmuligheder muliggør. En for stærk specialisering i potteplanter kan få til følge, at producentorganisationerne fremover selv vil varetage en stigende import af andre produkter for at have et større varesortiment.

I modsat fald vil der være risiko for, at organisationerne på hjemmemarkedet mister deres position som attraktive indkøbscentre med bredt sortiment.

Ud over de problemer, der kan opstå som følge af en manglende balance i produktionsstrukturen, stilles afsætningen over for en

række yderligere krav som følge af den fortsatte koncentration på købersiden.

Med undtagelse af potteplanter vil danske producenter ikke kunne påvirke det europæiske prisniveau. Påvirkning af prisniveauet vil derfor være begrænset til stabiliserende foranstaltninger på kort sigt. Konkurrencen må foregå på kvalitet, produktudvikling, sortiment og salgsservice, herunder et aktivt og opsøgende salg.

Den fulde udnyttelse af de foreliggende produktions- og afsætningsmuligheder vil på denne baggrund kræve, at investerings-, produktions- og salgsplanlægningen koordineres på landsbasis i betydelig højere grad end idag. Det samme gælder den løbende markedspleje og -stabilisering.

De forhold, som inden for væksthusektoren kan forudses at få en begrænsende virkning på udnyttelsen af ekspansionsmulighederne, er derfor af samme art og karakter som i frilandssektoren (se kap. III.2.4.) .

Kapitel III.3.4.a. Lige konkurrencevilkår.

Inden for EF forudsætter antagelsen om markedets enhed i princippet, at omkostnings- og markedsvilkårene tilpasses i de forskellige lande. Tilpasningen søges sikret gennem de fælles konkurrenceregler og markedsordningernes bestemmelser.

I væksthusektoren medførte oliekrisen i 1973-74 indførelse af nationale ordninger, som ydede tilskud til olie og gas. Mest alvorlige i konkurrencemæssig sammenhæng var de hollandske ordninger. Fordelene herved er dog gradvist blevet reduceret gennem en forhøjelse af de hollandske gaspriser.

I Danmark udgør varmeomkostningerne i gennemsnit ca. 43 kr. pr. m² om året. Med et hollandsk prisniveau ville omkostningen være omkring 34 kr. ved gasfyring og 35 kr. ved fyring med olie. Med udgangen af 1979 skal de hollandske gaspriser være bragt på niveau med EF's prisnormer, ifølge hvilke olie- og gaspris i det enkelte land skal være ens, beregnet på kaloriebasis.

Gennem de senere år er den danske potteplanteeksport i stigende omfang stødt på hindringer af handelsteknisk tilsnit, såvel i EF- som tredielande. Eksempelvis kan nævnes forbud mod søndagskørsel i Tyskland, deponeringsordninger i Frankrig, vejafgifter i Østrig og plantesundhedsbestemmelser i det nordamerikanske område. I Danmark medfører DSB's fragtberegning (volumenprincip), at eksporten belastes mere end importen af samme produkt, når denne kommer fra et land med fragtberegning efter vægtprincippet.

Restriktionerne har dog ikke hidtil, og vil formentlig heller ikke fremover, hindre den fortsatte eksportstigning.

Kapitel III.3.4.b. Etablering af nyt væksthushavbrug.

Indtil Danmarks tiltræden af EF, sikrede lov om statens udlån til jordbrugsmæssige formål en løbende etablering i tilstrækkeligt omfang. Der blev efter loven ydet lån til jordkøb, bolig og opførelse af driftsbygninger. Lånegrænsen var i 1972 normalt 233.000 kr., undtagelsesvis op til 278.000 kr.

Den typiske bedrift etableret på denne måde var familiebrug med et tilliggende på 2 ha og omkring 1500 m² drivhus. En del af statslånsghartnerierne blev etableret som led i gartnerikolonier. Herved blev opnået mulighed for omkostningsmæssige fordele ved fælles faciliteter som vand- og varmforsyning, transport- og pakkeanlæg.

I 1973 blev udlånsloven ændret, så der alene kunne ydes lån til jordkøb. Det normale låneprovenu udgør 30.000 kr. pr. bedrift, undtagelsesvis op til 80.000 kr. Lovændringen må sammen med erhvervets investeringspessimisme i 1973-74 (oliekrisen) og de nuværende finansieringsvilkår anses som de væsentligste årsager til, at nyetableringen på "bar mark" stort set er gået i stå.

Et typisk, nyoprettet familiebrug vil idag have behov for omkring
2

2000 m² væksthushav samt et jordtilliggende på mindst 3 ha. Et sådant brug vil kunne give en rimelig årsindkomst til 2 helårsarbejdere.

Ud fra de optimale afsætningsmuligheder vil der frem til 1985 være behov for at nyetablere 300 familiebrug med kombinationskulturer og 340 med potteplanter. De samlede investeringer i 1976-priser andrager 850 mill, kr., fordelt med ca. 70 på jordkøb, 260 på opførelse af bolig og 520 til driftsbygninger (væksthuse). Disse investeringer forudsætter dog et renteniveau, der er lavere end det normale danske af idag.

Ud fra perspektivfremskrivningen vil der frem til 1985 være behov for at nyetablere 140 familiebrug, alle med specialiseret potteplanteproduktion. De samlede investeringer i 1976-priser andrager 190 mill, kr., fordelt med 15 på jordkøb, 55 på bolig og 120 til driftsbygninger. Disse investeringer vil alt andet lige kunne gennemføres under det nuværende, danske renteniveau.

Etableres gartnerierne på individuel basis, vil mindre ejendomme være velegnede. Moderniseringsloven vil kunne anvendes parallelt med lov om udlån til yngre jordbrugeres etablering under den nuværende jordbrugslovgivning.

At sådanne ejendomme ofte er velegnede til intensivt jordbrug, fremgår af det forhold, at i 1976 havde 3.654 ud af de ialt 4.816 gartneriejendomme et tilliggende frilandsareal på 5 ha. eller derunder. Arealmæssigt svarer det til 13 pct. af det samlede landbrugsareal på ejendomme med et areal på 0,5 - 5 ha.

Nyetableringen vil endvidere lattes væsentligt, såfremt det i opbygningsfasen er muligt at bibeholde hovederhverv uden for bedriften med henblik på løbende fremskaffelse af likvide midler. Det samme gælder muligheden for at have bopæl uden for bedriften i mere end 6 måneder efter erhvervelsen. Herved kan den ofte begrænsede egenkapital investeres i produktionsapparatet fremfor i boligen.

Gennemføres de fremtidige etableringer som gartnerikolonier, opnår man de før nævnte omkostningsbesparelser gennem fælles faciliteter. Blandt en række forhold taler især to stærkt for en genoplivning af denne etableringsform.

Allerede på nuværende tidspunkt har væksthushgartnerier i de store byers nærhed alvorlige vanskeligheder med at fremskaffe vand i tilstrækkelig mængde og kvalitet. Vand er herved blevet en af de vigtigste lokaliseringsfaktorer. En fremtidig etablering ud fra dette hensyn snarere end hensynet til bynærhed giver transportproblemer for familiebruget. Problemet kan løses gennem et fælles transportsystem, eksempelvis etableret af en producentorganisation.

Udsigterne på energiområdet vil fremover stille væksthussektoren over for såvel forsynings- som omkostningsproblemer. En hensigtsmæssig lokalisering af nye gartnerier vil kunne tillade en varmforsyning baseret på kul i visse tilfælde. I andre tilfælde vil spildvarme fra industri og kraft-varmeverker kunne anvendes. Rentabel anvendelse af alternative energiformer forudsætter anlægskapaciteter og -udnyttelsesgrader, der ligger uden for det enkelte familiebrugs investeringsmuligheder.

De hidtidige erfaringer med gartnerikolonier tyder på, at de nævnte stordriftsfordele gennem fælles faciliteter først opnås ved et samarbejde mellem ikke under 10 virksomheder. Regnet i 1976-priser vil de samlede investeringer i en rentabel gartnerikoloni andrage 15-20 mill. kr. Det maksimale behov vil være ca. 60 kolonier efter prognosen, 15 ifølge perspektivfremskrivningen.

Kapitel III.3.4.c. Generationsskifte i væksthushgartnerier.

De senere år har i væksthussektoren vist en konstant udvikling mod færre, men større virksomheder. I 1965 udgjorde væksthushusharealet ialt 573 ha. fordelt på 3.757 ejendomme, et gennemsnit på

2

1500 m². De tilsvarende tal for 1976 var 561 ha på 2.746 ejendomme. Et gennemsnit på godt 2000 m². I tabel 21 er vist ejendomsstrukturen for 1976.

40 pct. af væksthusharealet findes på de 80 pct. af ejendommene, der kan karakteriseres som familiebrug med under 3000 m² drivhus

2

(gennemsnit 1000 m²). Halvdelen af brugene er rene væksthushgartnerier, den anden halvdel har et gennemsnitligt dyrket frilandsareal på ca. 4 ha.

Tabel 21. Ejendomsstrukturen 1976 i væksthusektoren.

Ejendomme og areal væksthus- areal, m ²	Antal ejendomme				Væksthusareal			
	Almindelig fordeling		Kumuleret fordeling		Almindelig fordeling		Kumuleret fordeling	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	1000 m ²	Pct.	1000 m ²	Pct.
Under 500	702	25,6	702	25,6	170	3,0	170	3,0
500- 999	448	16,3	1150	41,9	310	5,5	480	8,6
1000-1499	424	15,4	1574	57,3	503	9,0	983	17,5
1500-1999	256	9,3	1830	66,6	427	7,6	1410	25,2
2000-2499	232	8,4	2062	75,1	504	9,0	1914	34,1
2500-2999	141	5,1	2203	80,2	374	6,7	2288	40,8
3000-3999	178	6,5	2381	86,7	586	10,5	2874	51,3
4000-4999	121	4,5	2502	91,1	517	9,2	3391	60,5
5000-5999	70	2,5	2572	93,7	369	6,6	3760	67,1
6000-6999	46	1,7	2618	95,3	286	5,1	4046	72,2
7000-7999	29	1,1	2647	96,4	210	3,7	4256	75,9
8000-8999	24	0,9	2671	97,3	195	3,5	4451	79,4
9000-9999	8	0,3	2679	97,6	73	1,3	4524	80,7
10000-mere	67	2,4			1082	19,3		
Sum	2746	100			5606	100		

Kilde: Danmarks Statistik, Landbrugsstatistik.

30 pct. af væksthusarealet er placeret på de 5 pct. af ejendom-
2

mene, der hver har et drivhusareal på 6000 m eller mere (gennem-
snit 10600 m). Gartnerierne er typiske specialbedrifter af indu-
strielt tilsnit, drevet ud fra principperne i moderne virksom-
hedsledelse. Omkring 70 pct. er rene væksthugartnerier. Resten
har i gennemsnit et tilliggende på omkring 15 ha.

De resterende 30 pct. af væksthusarealet findes på de 15 pct. af
ejendommene, hvis drivhusareal ligger på 3000 - 6000 m² (gennem-
snit 4000 m²). Virksomhederne har normalt en specialiseret
driftsform med 2-5 ansatte. Ledelsesmæssigt ofte placeret mellem
familiebruget og den industrielt prægede bedrift. 60 pct. er rene
væksthugartnerier. Resten har i gennemsnit et frilandsareal på
ca. 6 ha.

Købernes mulighed for at fremskaffe den nødvendige kapital, og
forrentningen heraf, er afgørende for opretholdelse af genera-

tionsskiftet i nødvendigt omfang. På de fleste væksthushgartnerier ligger den største part af investeringen i driftsbygninger, hvor der ikke sker en løbende værdistigning.

Mulighederne for låneoptagelse i forbindelse med generationsskifte begrænses herved stærkt. Forholdet er illustreret i tabel 22, der viser en beregnet kapitalstruktur for væksthushsektoren i 1976.

Tabel 22. Beregnet kapitalstruktur i væksthushsektoren. Nyværdi i 1976-priser. Gennemsnitsbedrifter.

Type	Familiebrug, 1000 m ² væksthus		Specialiseret brug, 4000 m ² væksthus		Specialbedrift, 10600 m ² væksthus	
	Ingen friland	4 ha friland	Ingen friland	6 ha friland	Ingen friland	15 ha friland
Aktiv						
Grund	34.000	34.000	68.000	68.000	102.000	102.000
Friland		136.000		204.000		510.000
Anlæg	360.000	360.000	1.720.000	1.720.000	4.187.000	4.187.000
Bolig	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000
Ialt	794.000	930.000	2.188.000	2.392.000	4.689.000	5.199.000
Anlæg i pct.	45	39	79	72	89	81

Kilde: Internt materiale fra Dansk Erhvervsgartnerforening.

Der foreligger ingen statistik over omsætningen af gartneriejendomme, disses fordeling på virksomhedstyper og -størrelse, familie- og frihandel. Erhvervets indpasning i lov om udlån til yngre jordbrugeres etablering har fra og med 1976 dog tydeligt stimuleret generationsskiftet. Det samme gælder muligheden for etapevis ejerskifte, det såkaldte "glidende generationsskifte".

Der er balance mellem udbud af og efterspørgsel på væksthushgartnerier i fri handel. Balancen dækker dog over forskellige tendenser de tre brugstyper imellem.

Inden for familiebrugsgruppen overstiger udbuddet efterspørgselen. Grunden er, at den etablerende for det første må regne med at skulle udvide arealet i tilknytning til købet. For det andet modernisere og produktionsomstille det købte anlæg, idet ældre producenter i vidt omfang har gennemført en form for "førtilspensio-

nering" gennem nedslidning af apparatet. Sådanne gartnerier har i stigende omfang fået beboelses- snarere end produktionsformål. Under de nuværende finansieringsvilkår vil det være vanskeligt for den etablerende at opnå rentabilitet i driften.

I gruppen af specialiserede bedrifter overstiger efterspørgselen udbuddet i fri handel. Det typisk solgte gartneri er på ca. 3000 m² med frit udplantede kulturer, 2 ha jord og bolig. Samlet købspris 3-400 kr. pr. m² afhængig af tilstand og belåningsforhold. Afgørende for prisen er den årlige ydelse, idet den etablerende må påregne en produktionsomlægning til potteplanteproduktion subsidiært en modernisering. Under forudsætning af, at de eksisterende finansierings- og støttemuligheder kombineres optimalt, vil driften være rentabel i begge situationer.

Specialiserede potteplantebedrifter udbydes stort set ikke i fri handel, men omsættes i familiehandel. Finansiering og rentabilitet giver kun sjældent anledning til problemer.

2

De store specialbedrifter over 6000 m² væksthuseareal er yderst vanskelige at sælge i fri handel. Der er især tre årsager hertil. Først og fremmest de store krav med hensyn til kontant udbetaling, driftskapital og egenkapital. Sidstnævnte navnlig hvis produktionsomstilling er nødvendig. Hertil kommer, at driften betinger en relativt stor stab af medarbejdere. Ud over at have faglig viden skal ejeren derfor kunne varetage en egentlig driftsledelse.

I tabel 23 er gartneriejendomme fordelt efter ejers alder i 1976.

Aldersfordelingen for de enkelte driftsgrene (væksthus, friland, planteskole m.v.) kendes ikke. Erfaringsmæssigt følger ejers alder på væksthusegartnerierne stort set hele sektorens fordeling. På denne baggrund er også vist en beregnet aldersfordeling i tabellen.

Godt 11 pct. af de aldersoplyste er over 67 år. Gruppen må antages at have et akut behov for generationsskifte.

Yderligere knapt 18 pct. er mellem 60 - 66 år. Denne gruppe vil få et generationsskifteproblem frem til 1985.

Tabel 23. Gartneri- og væksthusejendomme fordelt efter ejers alder i 1976.

Alders- fordeling	Antal		Gartneriejendomme ialt Tælling		Væksthusejendomme Beregning			
	Almindelig fordeling		Kumulativ fordeling af aldersoplyste		Almindelig fordeling		Kumulativ fordeling af aldersoplyste	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Under 20 år	-	-	-	-	-	-	-	-
20 - 29	164	3,4	164	3,5	93	3,4	93	3,5
30 - 39	740	15,4	904	19,3	423	15,4	516	19,3
40 - 49	1016	21,1	1920	40,9	580	21,1	1096	40,9
50 - 59	1395	29,0	3315	70,6	796	29,0	1892	70,7
60 - 66	840	17,4	4155	88,5	478	17,4	2370	88,5
67 - 69	222	4,6	4377	93,2	126	4,6	2496	93,2
over 70	317	6,6	4694	100	181	6,6	2677	100
uoplyst	122	2,5			69	2,5		
IALT	4816	100			2746	100		

Kilde: Danm. Stat. Landbr. Stat. og internt materiale fra DEG.

De tre gartnerskoler har i årene 1974 - 1977 uddannet 195 gartnere om året. Ved EFG-uddannelsens gartnerilinie er for tiden indskrevet ca. 100 elever. Da interessen for en gartneriuddannelse er stigende, skulle der ikke fremover opstå væsentlige rekrutteringsproblemer i forbindelse med generationsskiftet.

Kapitel III.3.4.d. Modernisering af Væksthusgartnerier.

Støtten efter moderniseringsloven ydes som rentetilskud (5 pct.) normalt udbetalt over 10 år på grundlag af investeringsudgifter på op til for tiden 367.500 kr. pr. heltidsbeskæftiget. Maksimalt dog 735.000 kr., svarende til 2 heltidsbeskæftigede. Investeringerne fordelt på aldersgrupper er for væksthusektoren vist i tabel 24.

Det fremgår klart, at den støste investeringsaktivitet ligger i aldersgrupperne 30 - 39 år og 40 - 49 år. Tilsammen ejer de to aldersgrupper 37 pct. af væksthusgartnerierne, men gennemfører 75 pct. af de tilskudsberettigede investeringer. Omvendt ejes 58 pct. af virksomheder af aldersgrupperne over 50 år, der kun står for 15 pct. af investeringerne.

Tabel 24 Investeringer i væksthusektoren 1. maj 1975 -
31. dec. 1977 i henhold til moderniseringsloven.
Aldersfordelt.

Alders- gruppe	1975			1976			1977			Ialt		
	Mill. kr.	Pct. af to- tal	An- tal	Mill. kr.	Pct. af to- tal	An- tal	Mill. kr.	Pct. af to- tal	An- tal	Mill. kr.	Pct. af to- tal	An- tal
Under 30 år	8	12	11	7	12	6	4	12	5	19	12	22
30-39	31	48	48	23	42	37	14	41	18	67	44	103
40-49	16	26	30	16	29	23	9	29	14	42	28	67
50-59	8	12	17	8	15	13	3	10	6	19	13	36
60 og over	1	2	3	1	2	2	3	8	3	5	3	8
Total	64	100	109	55	100	81	33	100	46	152	100	236

Kilde: Internt materiale fra Landbrugsministeriet.

Investeringerne i gruppen 30 - 39 år er typisk i tilknytning til første gangs etablering i forbindelse med generationsskifte. Investeringerne i aldersgruppen 40 - 49 år er hovedsagelig forbundet med produktionsomlægning til ekspansive kulturer og/eller virksomhedsudvidelse.

Sidstnævnte investeringstype indebærer i reglen en vækst fra familiebruget ind i gruppen af virksomheder med specialiseret drift. Eller herfra ind i gruppen af specialbrug (tabel 25).

Mønstret illustreres af det forhold, at ca. 20 pct. af de tilskudsberettigede investeringer sker i familiebrugene, 70 pct. på brug med specialiseret drift og 10 pct. i specialbrugene.

Tabel 25. Ansat arbejdskraft på gartneriejendomme 1976.

Fast medhjælp	0	1-2	3-9	mere end 10	total
Antal bedrifter	3063	779	362	72	4816
Fast medhjælp i alt	0	1040	1705	1367	4112
Fast medhjælp i gns.	0	1,34	4,71	18,99	0,85
Elever					528
Midlertidig medhjælp					2433

Kilde: Danm. Stat., Landbrugsstat.

EF's moderniseringsdirektiv går ved fastsættelsen af det maksimale tilskudsgrundlag alene ud fra antallet af heltidsbeskæftigede pr. bedrift. Moderniseringsloven opererer nationalt med en øvre grænse på 2 heltidsbeskæftigede. Denne grænse indebærer, som vist i tabel 25, i adskillige tilfælde en væsentlig hindring i gennemførelsen af optimale investeringer.

Problemet er ens for alle typer af gartneriejendomme, men størst for væksthusektoren. Denne er for det første kapitalintensiv (se tabel 22), for det andet arbejdsintensiv. I et moderne brug kan der således pr. 800 m² potteplanteareal (ny anlægsinvestering 345.000 kr. i 1976-priser) henholdsvis 1000 m² udplantede kulturer (ny anlægsinvestering 360.000 kr.) påregnes 1 helårsbeskæftiget. Forholdet er en væsentlig del af forklaringen på, at kun 15 pct. af investeringerne under moderniseringsloven foretages i brugene over 6000 m², selv om denne gruppe repræsenterer 30 pct. af væksthusearealet og 50 pct. af samtlige gartneriejendommers fast ansatte medhjælpere.

Kapitel III.3.4.e. Planlovgivningen.

Landbrugsloven tillægger landbrugsministeren en række bemyndigelser, som skal sikre samfundets jordbrugsmæssige interesser i den fysiske planlægning. Bemyndigelserne er primært baseret på jordens bonitet.

Planlægningslovgivningens formål er at skabe grundlag for en udnyttelse af landets areal- og naturressourcer ud fra en samfundsmæssig helhedsvurdering. Ved planlægningen skal der tages såvel miljømæssige som økonomiske hensyn. Lands- og regionplanlægningen udgør de overordnede rammer for arealanvendelsen, herunder byvækst, spildevandsafledning, vandindvinding og -forsyning, naturfredning, bygningsregulativer og reservering af arealer til jordbrug.

Den administrative praksis omkring by- og landzonenloven gør det ofte vanskeligt at opnå byggetilladelse på ikke-noterede ejendomme. På frijorder kan det være vanskeligt at opnå zonelovstilladelse for driftsbygninger på selv ret store ejendomme.

Ved kommuneplanlægningen kan det ikke undgås, at gartneriarealer udlægges til anden anvendelse. Ved ekspropriation overtager det offentlige ejendommen på et tidligt tidspunkt. Den hidtidige ejer driver virksomheden videre som lejer samtidig med nyetablering andetsteds. En generel anvendelse af dette princip ville sikre arealernes jordbrugsmæssige udnyttelse længst muligt inden for den maksimale periode på ca. 6 år for videre drift, efter at udlægningen til anden anvendelse er sket. Samtidig vil der straks frigøres kapital til udflytningen.

I naturfredningslovgivningen administreres skov- og vejbyggelinier, således at alle former for driftsbygninger på blandede landbrugs- og gartneriejendomme tillades opført inden for byggelinierne. På rene væksthushogartnerier er reglerne mere restriktive, da væksthuse på sådanne ejendomme anses for mere skæmmende.

Kapitel III.3.4.f. Forskning og forsøg.

På forsknings- og forsøgsområdet adskiller væksthusektorens situation sig ikke fra de forhold, der gør sig gældende i såvel forarbejdnings- som frilandssektoren (se kap. III.1.4.b. og III.2.4.e.).

Planter, der nemt lader sig producere, leveres i stigende grad af konkurrerende lande med stort produktionsapparat (stordriftsfordele), i fremtiden formentlig også af udviklingslandene blandt andet som følge af lave arbejdsomkostninger. Væksthusektoren må derfor indstille sig på en konstant udvikling af dyrkningssystemer for "vanskelige" planter med relativ høj salgsværdi.

Konkurrenceevnens bevarelse forudsætter en høj forsknings- og forsøgsaktivitet på områder som forædling, fremavl og udvikling af nye sorter, dyrkningsmetoder, bygnings- og maskinteknik, energibesparelse og -former, intern transport, produktbehandling og -opbevaring.

På flere områder vil en effektiv udnyttelse af midlerne idag kræve tværfagligt samarbejde forsøgsstationerne imellem. I visse

tilfælde nødvendiggør det også et øget samarbejde mellem forsknings- og forsøgsinstitutioner. Endelig vil mange mindre opgaver, velafgrænsede i tid og omfang, kunne løses i et samarbejde mellem institutioner og konsulenter som udstationerede forsøg på gartnerier. Denne forsøgsform forekommer på nuværende tidspunkt praktisk taget ikke grundet manglende tid hos erhvervets konsulenter.

Visse af de fremtidige opgaver vil kunne løses gennem kontraktforskning. Enten henlagt til de enkelte institutioner eller i et samarbejde disse imellem.

Andre opgaver vil kunne løses af erhvervets konsulenter eller af erhvervets direkte ansatte forskere, såfremt de modtager løbende vejledning fra institutionerne. Der kan i denne forbindelse peges på en videreudvikling af den samarbejdsmodel, som er etableret mellem Statens Væksthusforsøg, Årslev, og Dansk Erhvervsgartnerforening omkring potteplanteforsøgene på Søhus Gartneriskole. Her udvikles løbende standardiserede systemer for programmeret dyrkning. Erhvervet betaler forsøgene, herunder den ansatte arbejdskraft. Forsøgsstationen stiller apparatur til rådighed og yder rådgivning gennem sit videnskabelige personale.

På produktudviklingens område er det af konkurrencemæssige årsager afgørende, at resultaterne så hurtigt som muligt udnyttes kommercielt.

Ved atomforsøgsstationen Risø er der gennem flere år udført et ret omfattende produktudviklingsarbejde gennem forædling, fremskaffelse af nye sorter og væksttyper etc. Hverken på Risø eller Landbohøjskolen er det af bevillingsmæssige årsager imidlertid muligt at opformere disse nyheder i kommerciel målestok.

Det samme gælder det arbejde med fremavl af sundt plantemateriale, som gennem de seneste 15-20 år er udført inden for Statens Forsøgsvirksomhed. Her råder man idag over et fremavlsmateriale i form af "moderkvarterer", som udnyttet kommercielt vil have en stor, samfundsøkonomisk betydning.

Ved forsøgene fremkommer ofte produktmængder i et omfang, som det kan betale sig at markedsføre. Hvor det drejer sig om nye sorter o.l. opnås herved ikke blot en indtægt, men også et værdifuldt, første fingerpeg om markedets accept af det nye produkt.

Med den nuværende bevillingspraksis skal alle omkostninger ved høstning, pakning, lagring og markedsføring afholdes over forsøgsinstitutionens budget, mens indtægten ubeskåret tilfalder statskassen. For institutionerne betyder det, at incitamentet til at markedsføre bortfalder. En ændring af den bevillingsmæssige praksis vil i ikke uvæsentligt omfang kunne øge nyttevirkningen af de offentlige midler inden for gartneriforsøgene.

Kapitel III.3.4.g. Konsulentvirksomheden.

Inden for væksthusektoren har konsulenttjenesten traditionelt været baseret på service over for den enkelte gartner til afhjælpning af opståede planteavlsproblemer. I de senere år har det med gartneriteknologiens og de programmerede dyrkningssystemers stærke udvikling været nødvendigt at ændre konsulentvirksomhedens arbejde.

Opgaverne er dels blevet af mere opsøgende art, dels går de i stigende grad på tværs af specialerne, idet produktionsproblemerne kræver integrerede løsninger. Udviklingen forstærkes af det forhold, at der i stigende omfang sker en koordinering mellem salgsforeningernes afsætningsplanlægning og gartneriernes produktionsplanlægning.

I forholdet til forsknings- og forsøgsvirksomheden forudsætter denne udvikling et nært samarbejde omkring udnyttelsen af nye produktionsmetoder, planteernæring, automatik, klimastyring m.v.

I forholdet til producenterne betyder det, at konsulentvirksomheden for det første må inddrages allerede i planlægningsfasen med tilrettelæggelse af byggeprogram, planlægning af produktionen i samråd med afsætningsleddet, beregning af de driftsøkonomiske konsekvenser og udarbejdelse af standardiserede kulturprogrammer.

For det andet vil det i stigende omfang blive nødvendigt at inddrage konsulenttjenesten i planernes gennemførelse, herunder foretagelsen af de nødvendige justeringer. Rådgivning omkring forhold som driftsøkonomi, automatisering og energibesparende foranstaltninger vil i stigende omfang blive ydet til producentgrupper ("kulturklubber") frem for individuelt.

Denne gruppevisse rådgivning, som indebærer åbenbare omkostningsbesparelser, forudsætter imidlertid eksistensen af et generelt, driftsøkonomisk informationssystem for hele gartnerisektoren. Et sådant system eksisterer ikke idag.

Såfremt det forudseelige behov for konsulentbistand inden for væksthusektoren skal imødekommes fuldt ud, må der frem til 1985 påregnes en udvidelse af konsulentstaben med ialt 18 personer.

Kapitel III.3.4.h. Sektorprogrammer.

Efter gartneribemyndigelsesloven (lov nr. 596 af 22. december 1972) har der i perioden 1973-77 været ydet lavtforrentede statslån til gartnerisektoren på godt 18 mill. kr. Lånene er ydet i forbindelse med etablering, udvidelse eller rationalisering af fællesanlæg for oplagring, forarbejdning, emballering og markedsføring m.v. De samlede projektkostninger har andraget ca. 20 mill. kr. i frilandssektoren og ca. 30 mill. kr. i væksthusektoren.

Ved Rådets forordning nr. 355/77 er der fastlagt regler for ydelse af såvel EF- som nationale tilskud til udvikling eller rationalisering af virksomheder, der beskæftiger sig med behandling, forarbejdning eller afsætning af landbrugsvarer. En forudsætning for støtte er udarbejdelse af sektorvisse udviklingsprogrammer, dækkende en periode på 3-5 år.

I de sektorprogrammer, der er under udarbejdelse for perioden 1980 - 84, regnes der i gartneriets primærproduktion som helhed med et samlet investeringsbeløb på ca. 310 mill. kr. Heraf falder ca. 190 mill, inden for det hidtidige begreb "fællesanlæg", mens ca. 120 mill. kr. snarere kan betegnes som "fælles projekter".

Efter reglerne i den nu ophørte statslånsordning, ville disse investeringer under forudsætning af de nødvendige bevillinger kunne have opnået statslån på ialt 67 mill. kr. over 5 år.

Kapitel III.3.4.i. Afsætning og distribution.

Væksthussektorens generelle problemer i forbindelse med organiseringen af markedet er identiske med dem, der er beskrevet for frilandssektoren i tilknytning til tabel 17 i kapitel III.2.4.g.

Hertil kommer nogle specielle problemer som følge af, at sektoren for potteplanternes vedkommende er eksportorienteret, mens den for de øvrige produkter primært er hjemmemarkedsorienteret og importkonkurrerende.

Problemerne på hjemmemarkedet er i alt væsentligt af strukturel art. Den nuværende opdeling i 21 salgsforeninger, hvoraf reelt kun 3 er store nok til at være attraktive indkøbscentre med bredt sortiment, vil ikke fremover kunne sikre den hjemmemarkedsandel, som er nødvendig for opretholdelsen af en bredspektret produktion.

Erfaringsmæssigt skal den årlige mindsteomsætning for et regioncenter ligge i størrelsesordenen 50 mill. kr. Endvidere er det nødvendigt med en overordnet styring på områderne produktregistrering, udbudstidspunkt, salg under markedsvilkår, opsøgende salg til større kunder, supplerende import, transport, regnskab og administration.

Problemerne på eksportmarkederne er også af strukturel art, da de kan føres tilbage til det før nævnte forhold, at potteplanteeksporten varetages af ca. 40 eksportører, heraf 6 salgsforeninger, som i salgs- og prispolitikken i princippet disponerer uafhængigt af hinanden.

De seks eksporterende salgsforeninger repræsenterer ca. 65 pct. af den totale eksport. En strukturrationalisering på hjemmemarkedet vil derfor i sig selv være det tilstrækkelige (og nødvendige) udgangspunkt for at undgå indbyrdes konkurrence på eksportmarkederne.

Forudsætningen herfor vil dog være, at regionscentrene baserer sig på såvel leveringsret som -pligt. Endvidere at styringen udbygges til også at omfatte eksporten, specielt på områder som transport (koordinering, eventuelt etablering af samtransport) samt investeringer i eksportterminaler og øvrige faciliteter. Endvidere at kundepolitikken styres, specielt salget til større aftagere i udlandet og selve salgsarbejdet. Herunder etablering af fælles salgskontorer på nye markeder, hvorved de betydelige etableringsomkostninger og risikoen for den enkelte organisation kan mindskes væsentligt.

Fra andre erhvervssektorer har man erfaring for, at en salgsstruktur baseret på regionscentre kan udvikle sig til, at en indbyrdes konkurrence blot føres videre på et omsætningsmæssigt højere niveau. Resultatet i producentejede salgsforeninger er en lavere eksportafregning til producenten end nødvendigt.

Den fulde virkning af en regionaliseret afsætningsstruktur opnås derfor først, såfremt regionerne på visse vitale områder foretager en central koordinering.

Der vil specielt være behov herfor på områder som handelsbetingelser, de enkelte salgsforeningers beføjelser, samarbejdsforpligtelser, markedsstabilisering samt investeringer.

Kapitel III.3.4.k. Finansieringsforhold.

Væksthussektorens finansieringsforhold adskiller sig på væsentlige punkter fra landbrugets. Således udgør jord og bolig i reglen en mindre andel af ejendomsværdien, og gældsprocenten er ofte højere end på landbrugsejendomme.

På specialiserede væksthushusgartnerier udgør driftsbygningernes andel 70 pct. eller mere af ejendomsværdien. På grund af den teknologiske udvikling er der behov for fortsatte driftsinvesteringer i betydeligt omfang.

Stigningen i gartneriejendommenes handelsværdi er kun ca. det halve af det for landbrugsejendomme gældende. Erhvervet har hid-

til kun i mindre omfang benyttet mulighederne for genbelåning af inflationsstigningen og de foretagne afdrag.

Den gennemsnitlige investeringsstørrelse i forhold til ejendomsværdien ligger i væksthusektoren højere end i det øvrige jordbrug. Kravet til egenkapitalens størrelse (forudgående opsparing) er derfor også højere, især når kravet til egenkapital ses i relation til likviditetskravet.

Væksthusektorens investeringssituationer kan opdeles i to hovedtyper, nemlig investeringer i bestående virksomheder og nyetableringer.

Ved investering i bestående gartnerier kan der igen skelnes mellem to hovedgrupper, nemlig udvidelse af arealet med bestående kulturer og -omstilling til anden produktion (potteplanter).

I sidstnævnte tilfælde vil der normalt ikke være problemer med rentabiliteten. Ved arealudvidelse med andre kulturer end potteplanter kan rentabilitet opnås, såfremt de faste omkostninger på det eksisterende areal er lave.

Sker investeringerne i tilknytning til et generationsskifte på et gartneri i familiebrugsstørrelsen, er de finansieringsmæssige problemer overkommelige i begge situationer. Dette forudsætter imidlertid, at købet er foretaget med støtte efter lov om udlån til yngre jordbrugere, en egenkapital på omkring 10 pct. af investeringen (100 - 115.000 kr.), og fuld udnyttelse af samtlige eksisterende lånemuligheder.

Er disse forhold ikke opfyldt, kan der påregnes finansieringsvanskeligheder. Dette vil ofte være tilfældet for gartnerier over familiebrugsstørrelsen samt for gartnerier med begrænsede friværdier.

Sker investeringen i et bestående gartneri ikke i tilknytning til et generationsskifte, men som et led i virksomhedens udvikling og modernisering, opstår der jævnligt finansieringsproblemer. For et væksthusegartneri under udvikling ses ofte, at det lån, der kan

opnås i pengeinstitutter med statsgaranti, bliver for lille i forhold til den optimale investering.

Investeringer i primærbedrifter kan blandt andet gennemføres ved hjælp af kurssikrede udlandslån (K-lån), formidlet via Dansk Landbrugs Realkreditfond. Lån blev tidligere ydet, forudsat ejeren ikke var over 40 år og havde etableret sig efter 1. januar 1975. I praksis var disse kriterier en væsentlig hindring for væksthussektorens udnyttelse af ordningen.

Ved investering i forbindelse med nyetablering på "bar mark" af et familiebrug med potteplanteproduktion vil den eneste mulighed for restfinansiering i praksis være udlandslån (finanslån). Sådanne lån ydes kun mod fornøden sikkerhed i form af kaution og med en afdragstid på normalt 10 år.

De færreste unge vil kunne præstere kautioner i denne størrelsesorden. Problemerne med at finansiere et i øvrigt rentabelt produktionsapparat udgør således i sig selv den væsentligste årsag til, at nyetablering på "bar mark" næsten er gået i stå.

Kapitel III.3.4.1. Beskatnings- og afskrivningsforhold.

Som før nævnt udgør driftsbygningerne i et væksthusgartneri oftest den største part af anlægskapitalen. Endvidere medfører en effektiv drift tilbagevendende investeringsaktivitet i faste anlæg.

Denne særlige kapitalstruktur giver visse problemer i forbindelse med generationsskifte. Set fra sælgers synspunkt vil provenuet heraf være afgørende, hvorfor skattemæssige overvejelser spiller en væsentlig rolle.

I modsætning til situationen for frilandsgartneriet er kapitalvindingsskatten i denne sammenhæng sjældent noget større problem.

Derimod belastes stort set alle handler af betydelige skattekrav som følge af beskatningen af genvundne afskrivninger. Årsagen hertil ligger i beregningsmæssige forskelligheder. Ved beregning

af kapitalvindingsskat tillades årlige reguleringer for inflationsudviklingen. En tilsvarende regulering sker ikke for genvundne afskrivninger.

En direkte virkning heraf er, at væksthushandlernes ved stort set alle ejendomshandlernes tappes for likvid kapital på i gennemsnit 45 kr. pr. m².

En afledet virkning er, at beskatningsudsigten for ældre gartnere kan være en grund til ikke at vedligeholde kapitalapparatet. I stedet nedslides dette som en form for "førtidspensionering", og ejendommen overgår til boligformål.

Kapitel III.4. BLOMSTERLØGAVL, CHAMPIGNONDYRKNING OG PLANTESKOLE.

Kapitel III.4.1. Forventede konsekvenser af EF-medlemsskabet.

I forbindelse med strukturundersøgelsen i 1969-71 forud for EF-medlemsskabet, blev der ikke udarbejdet en egentlig prognose for blomsterløgavlen. Man regnede i erhvervet dog med, at konkurrencesituationen ville blive skærpet, idet Holland spiller en dominerende rolle for avlen. Det forventedes derfor at den danske produktion ville tabe andel på hjemmemarkedet i betydeligt omfang.

For champignons vedkommende forudså prognosen en stigning i produktionen fra 3600 tons i 1969 til 14.000 tons i 1980. Baggrunden herfor var en antagelse om, at den høje hjemmemarkedsandel kunne fastholdes og eksporten øges, fordi man var konkurrencedygtig. Endvidere regnede man med en årlig stigning i produktiviteten på 1,5 pct., der ville føre til en stigning i produktionen på 15 pct. om året.

For planteskoleprodukter var opfattelsen i erhvervet, at EF-medlemsskabet ikke ville få væsentlig indflydelse på afsætningsmulighederne. Toldsatserne var relativt lave (8-15 pct.), og deres bortfald ville kun føre til en mindre forøgelse af konkurrencen.

I strukturanalysen fra 1969-71 blev der regnet med, at arealet frem til 1980 ville forblive uændret omkring 2900 ha. Prognosen antog en produktivitetsstigning på 1,5 pct. om året, en fastholdelse af hjemmemarkedsandelen på 80 pct. samt en væsentlig eksportstigning. Det sidste forudsatte dog, at branchen gennemførte en ændring af afsætningsstrukturen i retning af en mere koordineret indsats.

Kapitel III.4.2. Erfaringer fra overgangsperioden 1973-1977.

I perioden 1973-77 er arealet med blomsterløg faldet fra 629 til 476 ha. Udviklingen svarer stort set til det forventede. Det samme gælder for importen, der er steget fra 12 til 30 mill. kr. med Holland som hovedleverandør.

Importstigningen ligger især på de forskellige arter af narcisser, hvor produktionen er gået tilsvarende tilbage. For tulipaner har produktionsomfanget kunnet opretholdes trods et mindre areal. Årsagen hertil ligger i gennemførelsen af en stærk mekanisering og dermed en ændret kulturteknik.

På grund af de særlige landskabsforhold er det ikke muligt at indføre denne nye teknologi i Holland. Den danske tulipanavl har her ved kunnet bevare konkurrenceevnen.

Champignonproduktionen har i overgangsperioden haft en noget langsommere produktionsstigning end forventet, især som følge af en øget import til EF af champignonkonserves fra Syd-øst-asien. Den danske dyrkningskapacitet lå i 1978 på ca. 9500 tons.

Planteskolearealet er mod forventning steget fra knapt 3000 ha. i 1972 til godt 3300 ha. i 1977, produktionsværdien fra omkring 100 til godt 250 mill. kr.

Importen har holdt sig næsten konstant omkring 15 mill. kr. i perioden 1973-77. Eksporten har som forventet været stigende. Fra 15 pct. af produktionsværdien i 1972 til 30 pct. i 1977. Samtidig er andelen af hjemmemarkedet vokset fra 80 til 90 pct.

Kapitel III.4.3. Fremtidsmuligheder.

Avlen af blomsterløg vil i stigende omfang ske i tilknytning til produktion af snitblomster, baseret på egen lögavl. Produktionsomfanget vil derfor afhænge af snitblomstforbruget på hjemmemarkedet, da der ikke kan forventes en øget eksport af afskårne blomster.

Hertil kommer, at der i dag ikke er tilgang af nye avlere. Dels som følge af arbejdskraftproblemer (stærkt sæsonpræget), dels som følge af kravene om relativt store investeringer i såvel maskiner som læggemateriale.

På denne baggrund kan derfor frem til 1985 forventes den i tabel 26 viste udvikling. Arealet med narcisser forventes at holde sig

konstant omkring 75 ha. Stigningen vil især ske i avlen af tulipaner.

Tabel 26. Prognose over arealet med blomsterløg

	1969, tælling	1975, tælling	1985, prognose
Areal i ha.	867	486	500

Kilde: Rapport om Gartnerierhvervets fremtidsmuligheder.

En forøget produktion af champignon vil være betinget af produktionsmetoder, der kan begrænse omkostningerne. Sådanne metoder er for tiden under udvikling.

Afsætningsmæssigt skulle dette ikke støde på vanskeligheder, idet forbruget af friske champignon har været stigende gennem en årrække.

De nye produktionsmetoder vil især påvirke produktiviteten, som forventes at stige fra 18 kg. pr. m² til 21 kg. i 1985. På denne baggrund kan påregnes den i tabel 27 viste udvikling frem til 1985.

Tabel 27. Prognose over champignonproduktionen.

	1969, tælling	1975, tælling	1985, prognose
Bedareal, ha.	28	33	58
Produktion, tons.	5600	5300	11000

Kilde: Rapport om Gartnerierhvervets fremtidsmuligheder.

For planteskolesektoren er der frem til 1985 udarbejdet en perspektivfremskrivning baseret på, at der ikke sker ændringer af betydning i perioden 1975-85 i forhold til 1965-75. Endvidere er opstillet en supplerende prognose ud fra de efterspørgselsmæssige forhold, således som disse kan skønnes frem til 1985. Resultaterne fremgår af tabel 28.

Tabel 28. Planteskoleproduktionens udvikling. 1975-priser.

Økon. Størrelse	År	1985		Ændring i pct.	
		Persp.	Prognose	Persp.	Prognose
Areal, ha.	3200	3400	3800	+ 6	+ 19
Færdigvarer, mill. stk.	73	80	95	+10	+ 30
Solgte varer, mill. stk.	69	75	90	+ 9	+ 30
Salgsværdi, mill. kr.	199	237	276	+ 38	+ 77
Import, mill. kr.	15	15	8	+ 0	- 47
Eksport, mill. kr.	60	85	115	+ 42	+ 92
Hjemmem., mill. kr.	154	167	169	+ 8	+ 10

Kilder: Rapport om Gartnerierhvervets fremtidsmuligheder, Danm. Stat., Landbr. Stat. samt internt materiale fra Dansk Erhvervsgartnerforening og Dansk Planteskoleejerforening.

Kapitel III.4.4. Produktionsbegrænsende forhold.

En række af de forhold af mere generel art, som kan medføre en mindre produktionsstigning end den, efterspørgselsforholdene betinger, er behandlet i kapitlerne III.I.4., III.2.4 og III.3.4.

Især for planteskolesektoren kan imidlertid konstateres nogle specielle problemer, blandt andet som følge af de høje kapital- og likviditetskrav i tilknytning til driften.

Også efterspørgselsstrukturen på hjemmemarkedet kan fremover volde problemer. Gennem de senere år har afsætningen på hjemmemarkedet været jævnt stigende, især på grund af et større planteforbrug i den offentlige sektor, parcelhusbyggeri og fornyelse af gamle haver.

Parcelhusbyggeriet spiller en afgørende rolle for forbrugsudviklingen. I såvel perspektivfremskrivningen som prognosen (tabel 28) er der regnet med, at byggeaktiviteten i 1985 vil have samme omfang som i 1975.

Kapitel III.4.4.a. Lige konkurrencevilkår.

Inden for EF er betingelserne for den frie vareudveksling reguleret gennem markedsordningens og de fælles konkurrencereglers bestemmelser. I praksis har disse kunnet sikre de lige konkurrencevilkår, blandt andet som følge af en rimelig harmoniseringsgrad i plantesundhedsbestemmelserne og kontrollen hermed.

Den danske eksport af planteskoleprodukter til tredielande stilles fra tid til anden over for en række plantesundhedskrav, der i visse tilfælde har karakter af tekniske handelshindringer.

Den eksisterende situation på plantesundhedsområdet ville formentlig kunne justeres gennem udarbejdelsen af fællesnordiske regler.

Kapitel III.4.4.b. Etablering af nye virksomheder.

Inddragningen af gartnerierhvervet under lov om udlån til yngre jordbrugere har i planteskolesektoren haft en stimulerende virkning på nyetableringer.

Etablering af en fuldt moderne planteskole kræver investeringer i et omfang på ca. 500.000 kr. pr. ha. og en virksomhedsstørrelse på 9-10 ha.

Etablering vil derfor oftest ske ved køb af en ældre landbrugs-ejendom, der gradvist ombygges og moderniseres over en periode på 5-6 år, indtil fuldt indtjeningsniveau er nået.

I den mellemliggende periode vil det være nødvendigt med en kapitaltilførsel gennem blandt andet deltidsbeskæftigelse uden for bedriften. Denne omkostnings- og indtjeningsstruktur vanskeliggør de unges fulde udnyttelse af de eksisterende støttemuligheder.

Kapitel III.4.4.c. Generationsskifte af planteskoler.

De store investeringer pr. arealenhed, sammenholdt med planternes lave omsætningshastighed (gennemsnit 4 år), medfører så store krav til købers egenkapital ved generationsskifte, at de egentlige pro-

auktionsvirksomheder på ca. 10 ha. og mere vanskeligt lader sig generationsskifte under selvejeformen.

Resultatet bliver ofte, at den eksisterende bedrift nedslides samtidig med, at den unge må starte en omkostningskrævende ombygningsperiode ved omlægning af en landbrugsejendom til planteskole.

Kapitel III.4.4.d. Afsætning og distribution.

De gunstige afsætningsforhold i 1960'ernes vækstperiode medførte, at der i planteskolesektoren blev gennemført en mekanisering og produktionsrationalisering, som gjorde sektoren stærkt konkurrencedygtig internationalt set.

Under de gunstige konjunkturer var det forholdsvis enkelt at udnytte de foreliggende eksportmuligheder på individuel basis. Afsætningsstrukturen blev følgelig ikke underkastet samme grad af rationalisering som produktionsstrukturen.

En forøgelse af eksporten kræver øgede andele på mere utraditionelle og/eller til nu mindre påagtede markeder med stabil økonomi. Etableringsomkostningerne på sådanne markeder er imidlertid så høje, at den nuværende afsætningsstruktur næppe tillader eksportfremstød i større omfang. Blandt andet fordi noget sådant formentlig forudsætter eksistensen af et udbygget, fælles distributions-system.

Kapitel IV. EN FREMTIDIG GARTNERIPOLITIK.

Allerede på det tidspunkt, da Danmark indledte tiltrædelsesforhandlingerne med EF, stod det klart, at gartnerierhvervet ville komme i en mere vanskelig konkurrencesituation end hidtil. I modsætning til landbruget kunne gartneriet, ikke regne med, at det større marked ville byde på fordele.

På tidspunktet for Danmarks tiltræden af EF ventede man, at fremtiden for de enkelte sektorer i store træk tegnede sig således:

- Forarbejdningssektoren ville blive et af de områder, hvor EF-medlemsskabet nødvendiggjorde særlige støtteforanstaltninger, produktionsomlægninger og øget specialisering. Generelt ville produktionen stagnere.
- Frugt, bær og frilandsgrønsager ville komme ud for tilsvarende vanskeligheder. Forbruget i 1980 af danske grønsager forudsås reduceret med 60 pct., forbruget af danske æbler ville falde med 65 pct. og forbruget af pærer med 50 pct. De andre produkter ville holde markedsandelen.
- Det glasdækkede areal påregnedes i 1980 at være reduceret til 500 ha. mod 600 ha. i 1970. Tilbagegangen i det samlede areal dækkede imidlertid over en forventet fremgang på 80 ha. i potteplantearealet. Den reelle tilbagegang for andre kulturer ville hermed blive 180 ha.

De forudsete erhvervsvilkår blev yderligere skærpet af oliekrisen i 1973-74.

Tilsyneladende har gartneriet indtil nu kunnet opretholde et acceptabelt indtjeningsniveau gennem effektivisering af produktionen, øget arealproduktivitet, stigende eksport samt en mere effektiv markedsføring. Dette er sket uden, at det har været nødvendigt at gøre brug af EF's interventionssystem for frugt og grønsager.

Kapitel IV.1. Gartneripolitikken i overgangsperioden 1973-77.

Den forventede konkurrencesituation i EF dannede baggrund for den lovgivning, som i 1972 blev gennemført for gartnerierhvervet. Målet var, at gartneriet skulle være konkurrencedygtigt i EF inden for de produktionsgrene, der blev tilbage, når omstillingsprocessen var gennemført i løbet af den 5-årige overgangsperiode.

Gartneripolitikken har i perioden 1973-77 bygget på to synspunkter. For det første, at antallet af virksomheder var tilstrækkeligt. For det andet, at afsætningsstrukturen måtte effektiviseres.

Lovgivningen om produktionen blev indrettet på at modernisere de eksisterende virksomheder, omlægge produktionsstrukturen, og fjerne et urentabelt produktionsapparat gennem tilskud til rydning af frugtplantager. Derimod ophævede man den bestemmelse i lov om statens udlån til jordbrugsmæssige formål, som til og med 1972 havde muliggjort ydelse af statslån til drivhusbyggeri ved nyetablering på "bar mark". Endvidere blev loven om yngre landmænds etablering forbeholdt landbruget.

På afsætningssiden blev der indført tilskud til dannelse af producentorganisationer for frugt og grønsager, statsgaranti for disse organisationers optagelse af lån til dannelse af interventionsfonde, lavtforrentede statslån til opførelse af fællesanlæg for afsætning og forarbejdning samt tilskud til afsætningsfremmende foranstaltninger. Hertil kom den støtte, som blev ydet til større projekter i medfør af lov om tilskud til strukturprojekter inden for jordbruget. Til forarbejdningsindustrien er der kun ydet støtte til afsætningsfremme.

Oliekrisen i 1973 - 74 blev i Danmark imødegået ved statsgaranterede lån med rentetilskud. Man tilstræbte at anvende mindst 75 pct. af de optagne lån til investering i energibesparende foranstaltninger. Ordningen gav stødet til udvikling af en i dag mere avanceret gartneriteknologi.

Den førte politik har i kombination med EF-overgangsbestemmelserne i udstrakt grad virket efter hensigten.

Kapitel IV.2. Fremtidsmuligheder.

I den 5-årige overgangsperiode er gartnerierhvervets produktionsværdi steget med 8-10 pct. om året. Eksporten er derimod steget med 20-30 pct. om året. Samtidig har erhvervet vist sig konkurrencedygtigt over for importen.

I forhold til den øvrige jordbrugsproduktion er gartneriets primærsektor som helhed forblevet mere arbejdsintensiv. I forarbejdningsektoren har beskæftigelsen kunnet opretholdes i uændret omfang.

Et par år inde i overgangsperioden påbegyndtes en gradvis omlægning af gartneripolitikken med det formål at understøtte den mere ekspansive del af produktionen.

Da loven om tilskud til dræning og vanding blev gennemført i 1975, blev gartneriet også taget med. I 1976 blev erhvervet inddraget i lov om yngre jordbrugeres etablering.

Som led i udarbejdelsen af denne betænkning er der gennemført perspektivfremskrivninger til 1985. Hensigten har været at vise de produktioner, som kan ventes at udvise fremgang, stagnation eller tilbagegang, såfremt betingelserne i perioden 1965 - 75 også bliver gældende i perioden 1976 - 85.

Sideløbende med perspektivfremskrivningerne er der udarbejdet prognoser over afsætningsmulighederne, såfremt alene forholdene på efterspørgselssiden var bestemmende for produktionens størrelse.

Hensigten med udarbejdelsen af de to udviklingsmodeller har været at vise, om de faktorer, der øver indflydelse på gartnerierhvervets fremtidsmuligheder, skal søges på produktions- eller afsætningsiden, eventuelt på begge sider.

Perspektivfremskrivningerne og prognoserne peger på følgende udviklingsmønstre som de mest sandsynlige:

- I forarbejdningssektoren synes forholdene på efterspørgselssiden ikke at begrænse afsætningsmulighederne for frugt- og bærprodukter samt visse grønsagsprodukter. For andre produkter er der efterspørgselsmæssig baggrund for at bevare de nuværende markedsandele.

De forhold, som kan forudses at begrænse udnyttelsen af ekspansionsmulighederne, er stort set alle knyttet til produktionssiden. Det gælder især spørgsmålet om lige konkurrencevilkår, men også kapitalfremskaffelse og likviditet i såvel forarbejdnings- som primærbedrifterne. Hertil kommer det relativt lave aktivitetsniveau i forskning og produktudvikling samt visse problemer for især mindre virksomheders eksportmarkedsføring.

- For frugt, bær og frilandsgrønsager afhænger de fremtidige afsætningsmuligheder af udviklingen i to vidt forskellige efterspørgselsformer, nemlig industriens råvareforsyning og friskvaremarkedet.

For industrileverancerne ventes den danske avl af grønsager at kunne holde sin andel på 85-90 pct. For frugt og bær er der efterspørgselsmæssig baggrund for at øge de nuværende andele på henholdsvis 20-30 og 40-60 pct. til 60-80 pct.

For produkter til forbrug i frisk tilstand kan der regnes med en markeds­mæssig ligevægtssituation. For traditionelle afgrøder synes de nuværende andele af såvel hjemme- som eksportmarked at kunne fastholdes. For mere utraditionelle grønsager ("nicheprodukter") er der efterspørgselsmæssig baggrund for at tredoble produktionen.

De produktionsbegrænsende forhold, der er nævnt for forarbejdningssektoren, gør sig også gældende i frilandsgartneriet. Hertil kommer vanskeligheder som følge af en for lille konsulentstab. Endvidere er der problemer

omkring koordinering af produktion, salg og afsætningsfremmende foranstaltninger.

- For væksthusektoren synes efterspørgselen at give baggrund for en udvidelse af drivhusarealet med 3,5 pct. om året frem til 1985. Arealet med potteplanter, salat og utraditionelle grønsager, der alle er eksportproduktioner, ventes at kunne stige med ca. 8 pct. om året. Arealet med snitblomster, snitgrønt og mere traditionelle grønsager, der alle er importkonkurrerende produkter, vil i bedste fald kunne opretholdes i uændret omfang.

De produktionsbegrænsende forhold svarer til de for fri-landssektoren anførte. Hertil kommer et særligt generationsskifteproblem som følge af selvejeformen og væksthusgartneriernes kapitalstruktur. Endvidere er der vanskeligheder med at få nyetableret tilstrækkeligt mange på "bar mark".

Begge udviklingsmodeller er baseret på den antagelse, at både produktpriser og prisforholdet mellem dansk og konkurrerende produktion i 1976-85 vil udvikle sig som hidtil. En sådan udvikling er ventet i erhvervet.

Skal produktionen forøges fra perspektivfremskrivningernes niveau op til prognosernes, kræves derfor en ændring af en eller flere af de andre grundlæggende antagelser.

Kapitel IV.3. Gartneripolitik til 1985.

§ 2-udvalget er enig om, at den fremtidige erhvervsstruktur i Danmark også vil kunne omfatte et effektivt og konkurrencedygtigt gartnerierhverv.

§2-udvalget er enig om at foreslå, at dette sikres gennem udformningen af en egentlig gartneripolitik.

§ 2-udvalget er enig om, at den fremtidige gartneripolitik bør udformes over følgende, grundlæggende principper:

- For det første bør den fremtidige gartneripolitik omfatte alle tre gartnerimarkedsordninger. Det vil sige blomster og planter (Rådets forordning nr. 234/68), frugt og grønsager (Rådets forordning nr. 1035/72) samt produkter forarbejdet på basis af frugt og grønsager (Rådets forordning nr. 516/77).
- For det andet bør den fremtidige gartneripolitik omfatte hele forsyningssystemet. Det vil sige, at den må tage et afvejet hensyn både til primærproducenternes og til forarbejdningssektorens, afsætningsleddets og forbrugernes interesser.
- For det tredje bør det bærende element i den fremtidige gartneripolitik være "hjælp til selvhjælp" med det sigte at fremme en naturlig udvikling i erhvervet, som er i overensstemmelse med den generelle, samfundsøkonomiske udvikling.
- For det fjerde bør de problemer, der er fælles med det øvrige jordbrug, løses i sammenhæng. De specielle gartneriproblemer bør løses under hensyntagen til, at erhvervet er stærkt sammensat i såvel produktion som struktur, besiddelsesform og lokaliseringskrav.

- For det femte bør det offentliges engagement først og fremmest tilgodesee de produktionsmæssige muligheder på længere sigt. Det vil især sige en mere hensigtsmæssig udnyttelse af eksisterende ordninger sideløbende med en eventuel indførelse af nye, samt placering af et finansielt medansvar hos erhvervet.

§ 2-udvalget er enig om at indstille, at den fremtidige gartneripolitik udformes over de i det følgende fremsatte forslag.

Kapitel IV.3.1. EF's gartneripolitik.

Med ratifikationen af tiltrædelsestraktaten i 1972 accepterede Danmark EF's jordbrugspolitiske målsætning, forankret i EØF-traktatens artikel 39, stk. 1:

- at forøge landbrugets produktivitet, for herigennem
- sikre landbrugsbefolkningen en rimelig levestandard
- at stabilisere markederne
- at sikre forsyningerne
- at sikre forbrugerne rimelige priser på landbrugsvarer.

§ 2-udvalget er af den opfattelse, at de jordbrugspolitiske mål må fastholdes. Skal disse principper fortsat kunne opretholdes, er det imidlertid vigtigt, at det økonomisk - monetære samarbejde udbygges. Ikke mindst på baggrund af den forudseelige udvidelse af EF med Grækenland, Spanien og Portugal.

Dansk gartneri fik ingen øjeblikkelige fordele gennem en tilpasning af prisniveauet ved Danmarks indtræden i EF. På lidt længere sigt kan erhvervet imidlertid opnå en økonomisk fordel ved, at hindringerne for samhandelen med gartneriprodukter fjernes og støtteordninger harmoniseres. Herved vil effektive producenter frit- og under lige konkurrencevilkår - kunne afsætte deres produkter.

§ 2-udvalget er af den opfattelse, at der ikke er behov for fundamentale ændringer i gartneripolitikens midler. Der må dog sættes ind på at afhjælpe konstaterede mangler og på en konsolidering og

videreudvikling af en fælles gartneripolitik indenfor de eksisterende rammer. De nedenfor fremdragne forhold bør tillægges vægt i den danske holdning til EF's gartneripolitik:

- Pris- og markedspolitikken er hovedmidlet i gartneripolitikken. Den førte politik tyder dog på, at indkomstpolitiske hensyn har været tillagt større vægt end andre, økonomiske overvejelser. I visse tilfælde har det resulteret i prisniveauer og prisrelationer, som har modvirket målet om markedsstabilitet og bidraget til fremkomst eller bevarelse af strukturelle overskud.

Det er derfor en vigtig opgave gradvis at arbejde hen mod, at EF's finansiering af intervention i markedet afskaffes. Denne opgave bør overlades til selvfinansierende producentorganisationer.

- Producentorganisationer i tilstrækkeligt antal og af en passende størrelse er en forudsætning for at afskaffe det offentlige engagement i interventionen. Ved overgang til selvfinansieret intervention bør producentorganisationerne hæve støtte til opbygning af egne markedsplejefonds. Støtten må ikke diskriminere mod alternative og billigere distributionsformer. Lån eller lånegaranti må derfor foretrækkes frem for tilskud.
- Kvalitetsnormer er for forbrugerne en forudsætning for en sammenligning mellem priser og kvalitet. For erhvervet, der som følge af omkostningsniveauet må basere sig på høj produktkvalitet og forædlingsgrad, er de en nødvendighed for et rimeligt indtjeningsgrundlag, EF's frie vareudveksling og handelspolitik mod tredielande taget i betragtning. Kvalitetsnormer bør udstrækkes til så mange produkter som muligt. Eksisterende normer må effektiviseres i kontrolmæssig henseende. Kvalitetsnormer bør anvendes ens på alle produkter uanset oprindelse. De må ikke føre til tekniske handelshindringer, men skal bidrage til lige konkurrencevilkår.

- Konkurrencereglernes overholdelse er af samme grundlæggende betydning som den frie varebevægelse. Reglerne har langt fra været overholdt, med diskrimination mellem EF's producenter til følge. Det må være et selvfølgeligt krav, at reglerne respekteres. Der bør foretages en sanering og harmonisering af de nationale støtteordninger.
- Strukturpolitikken må prioriteres højere, da den er af væsentlig betydning for den nødvendige strukturrationalisering. Effekten vil kunne øges, hvis der suppleres med en mere effektiv og målrettet social- og regionalpolitik. Vilkårene for forarbejdning og afsætning af gartneriprodukter bør forbedres gennem sektorprogrammer, der åbner mulighed for en højere grad af planlægning og koordinering af investeringsaktiviteterne. Fra dansk side bør man derfor arbejde på en udvidelse af bevillingsrammen i FEOGA's udviklingssektion til støtte for dette formål.
- Handelspolitikken skal sikre EF's producenter en rimelig fællesskabspræference i forhold til tredielande. De nuværende importsystemer kan yde den nødvendige beskyttelse forudsat, at mekanismerne løbende justeres i overensstemmelse med udviklingen i handelsformerne. Eksportpolitikken bør indrettes langsigtet. I perioder med midlertidige produktionsoverskud bør EF gennem restitutter fremme eksporten til tredielande.
- Det bør være et grundlæggende princip, at produktionsoverskud, fremfor at blive anvendt til foder eller teknisk brug eller eksport til tredielande til unormalt lave priser, stilles til rådighed for Fællesskabets egne forbrugere. Det normale markeds kredsløb må dog ikke herved forstyrres.

Kapitel IV.3.2. Gartneristatistik.

Arbejdet med perspektivfremskrivningerne og med konsekvensanalyserne har været hæmmet af det forhåndenværende talmateriales beskaffenhed og manglende, indbyrdes sammenhæng.

Problemerne af datamæssig art samler sig især om 5 informationskilder, nemlig Danmarks Statistik, andre offentlige myndigheder, markedsanalyser, erhvervets interne statistik (andet end regnskaber) og regnskabsmateriale.

Det foreslåes, at der nedsættes en arbejdsgruppe, der skal fremkomme med forslag til forbedring af datamaterialet på gartneriområdet, jfr. bilag 2. Regnskabsproblemet foreslåes løst som angivet i kap. IV.3.3.

Kapitel IV.3.3. Driftsøkonomisk vejledning generelt.

Siden 1971 har der i gartneriets primærproduktion ikke eksisteret et generelt, driftsøkonomisk informationssystem, baseret på et repræsentativt udsnit af erhvervet.

En landsdækkende rådgivning er derfor idag ikke mulig. Det driftsøkonomiske arbejde indskrænker sig til individuel rådgivning af meget begrænset omfang, primært i tilknytning til den erhvervs- og samfundsmæssige vejledning (EØF's strukturdirektiver) og moderniseringslovens anvendelse.

De mest påtrængende opgaver i forbindelse med gartneriets behov for systematiseret, driftsøkonomisk arbejde samler sig om følgende hovedområder:

- opbygning af nye og koordinering af eksisterende regnskabssystemer.
- driftsøkonomisk vejledning i den enkelte virksomhed.
- sammenlignende produktionsøkonomiske analyser og rådgivning over for producentgrupper med samme kulturer.
- økonomisk-statistiske analyser, inklusive konsekvensanalyser, til belysning af erhvervets generelle situation og udvikling.

Danmark er forpligtet til at indpasse gartnerierhvervet i EF's landøkonomiske informationsnet med ca. 160 regnskaber. Dette er ikke sket, især fordi indpasningen er stødt på tre vanskeligheder. For det første har erhvervet ikke konsulenter til formålet. For det andet foregår gartneriernes regnskabsføring ved hjælp af private revisorer. For det tredje mangler et standardiseret regnskabssystem for frugt- og bæravl.

Det foreslåes, at erhvervets behov og det offentliges forpligtelse løses ved oprettelse af et driftsøkonomisk informationssystem under Jordbrugsøkonomisk Institut:

- Gartnerierhvervet indpasses med virkning fra januar 1980 i EF's informationssystem, jfr. bilag 3. Etableringsomkostninger (1977-priser) på ca. 125.000 kr. og årlige driftsomkostninger inclusive lønninger (se nedenfor) på 640 - 700.000 kr. bør afholdes af det offentlige.
- Erhvervet afholder de årlige omkostninger, ca. 1,25 mill, kr., til regnskabsføring i gartnerierne.
- Der ansættes 3 gartnerikyndige konsulenter ved Jordbrugsøkonomisk Institut. Disse inddrages i erhvervets generelle, driftsøkonomiske vejledning gennem publicering, foredrag, efteruddannelses- og mødevirksomhed.
- Der udarbejdes et standardiseret regnskabssystem for frugt- og bæravl. Udviklings- og oprettelsesomkostninger 300 - 350.000 kr. (1977-priser) afholdes over produktionsafgifter, (se forslag herom i kap. IV.3.13.).

Kapitel IV.3.4. Konsulenttjenesten.

Som følge af, at stillingsloftet på konsulentområdet blev gjort permanent fra 1976, er gartneriet allerede med det nuværende produktionsomfang og -mønster stillet over for alvorlige problemer på grund af mangel på konsulenter (se betænkningens 2. del, afsnit D).

Det foreslåes, at det nuværende antal på ca. 55 konsulenter, der beskæftiger sig med gartneriproduktion, øges med 24 numre over en 5-årig periode:

Område	1. år	2. år	3. år	4. år	5. år
Driftsøkonomi	1	2	1	1	1
Planlægning	1	1	-	-	-
Teknik	1	1	1	-	-
Væksthusproduktion	2	2	2	1	1
Frugt og bær	-	1	-	-	-
Frilandsgrønsager	1	1	1	-	-
Planteskoleproduktion	-	1	-	-	-
Omkostn. off. mill. kr. 77-priser	0,6	1,5	2,0	2,2	2,4
Omk. erhverv. mill. kr. 77-priser	0,3	0,7	0,9	1,0	1,1

I gartneriet har konsulenttjenesten traditionelt rettet sig mod den enkelte virksomheds planteavlsproblemer. Fremover må konsulenterne i stigende omfang inddrages i såvel investeringsplanlægning som produktionsstyring. Dette forudsætter, at rådgivningen i vidt omfang sker tværfagligt.

Samtidig med, at en forøget rådgivningsindsats sikres de nødvendige, offentlige midler, bør der følgelig gennemføres omlægninger af konsulenttjenesten.

Det bør overvejes, at ansætte specialkonsulenter, hvis virksomhed omfatter alle foreninger og producentorganisationer i et bestemt, geografisk område. En sådan rådgivningstjeneste vil kunne baseres på samarbejdsaftaler mellem den ansættende og de øvrige foreninger.

Udvalget skal gøre opmærksom på, at forslaget om gartneriets indpasning i EF's informationsnet (kap. IV.3.3.) hænger sammen med forslaget om ansættelse af driftsøkonomikonsulenter i erhvervet. Gennemføres sidstnævnte ansættelser ikke, nedsættes informations-systemets udnyttelsesgrad væsentligt.

Kapitel IV.3.5. Forskning og forsøg.

Det må anses for nødvendigt at øge forskningsaktiviteten med henblik på hele forløbet fra sortsforædlingen over dyrknings- og høstproblemer til den forarbejdede vares teknologi og lagring. Dette gælder både den generelle og den specifikt orienterede forskning, herunder kontraktforskning.

En udvidet adgang for forsøgsstationerne til at udføre opgaver, hvor de offentlige midler suppleres fra andre kilder, er et af de midler, der kan sikre en øget aktivitets relevans til de praktiske forhold. En sådan forskning forudsætter imidlertid et fast, kvalificeret personale af en vis størrelsesorden.

I forbindelse med kontraktforskning må det anses for væsentligt, at institutionerne får en rimelig andel af provenuet, så de med denne forskning forbundne omkostninger dækkes. På den anden side bør kontraktforskning ikke føre til et lavere aktivitetsniveau i den mere generelle forskning.

Inden for visse områder udføres idag hverken forskning eller forsøg. På andre er der behov for at intensivere arbejdet. Som følge af den hurtige, tekniske udvikling vil der endvidere løbende opstå nye områder, hvor der er behov for en indsats.

Det er af afgørende betydning, at der sikres de nødvendige midler til forskning og forsøg, dels gennem øgede bevillinger, dels gennem passende omlægninger i finansieringsstrukturen.

Det er imidlertid lige så afgørende, at indsatsen og dens prioritering løbende holdes a jour, såvel hvad angår opgavernes fordeling som midlernes tilvejebringelse. Den optimale virkning af en rimelig prioritering afhænger af de konkrete arbejdsopgavers art. I forsøgsvirksomhederne bør disse fremover i udpræget grad være målrettede mod produktionsleddet.

Det foreslåes, at der på forsknings- og forsøgsområdet nedsættes en arbejdsgruppe med det formål at udarbejde forslag til en koordineret tilrettelse af aktiviteterne. Arbejdsgruppen bør under-

søge alle forhold af betydning, især opgavernes prioritering, midlernes tilvejebringelse og styringsproblemer. I arbejdsgruppens overvejelser bør indgå det i bilag 4 anførte 5-års program for aktivitetsudvidelser.

Kapitel IV.3.6. Udviklings- og kontrolarbejde.

I frugt- og bærplantager er der et påtrængende behov for fremskaffelse af virusfrit plantemateriale. Skønsmæssigt er kun 35 pct. af plantagerne i en rimelig, sundhedsmæssig tilstand.

Muligheden for en løbende afprøvning af nye grønsagssorters dyrkningsværdi øger sikkerheden i produktionsplanlægningen. For frilandsgrønsagerne er det vigtigt at få genetableret værdiafprøvningsplanen på et geografisk, bredt grundlag. Landets størrelse til trods er der betydelige variationer i klima og bonitet og dermed meget forskellige krav til sortsvalget.

Frilandsproduktionens konkurrenceevne afhænger af en fortsat mekanisering, hvilket medfører væsentlige investeringer i nye maskiner. Det bør sikres, at den nye teknik kan underkastes en relevant afprøvning. Det ideelle ville være en statslig afprøvning, udført i et samarbejde mellem Statens Jordbrugstekniske Forsøg og Statens Forsøgsstation Aarslev.

En anden mulighed vil være en tilskudsordning for virksomheder eller producentorganisationer, der på mere eksperimental basis indfører ny teknologi i praksis. De to afprøvningsprincipper kan supplere hinanden.

En stigende del af gartneriernes produktion sker på grundlag af indkøbte småplanter. Det bør sikres gennem en effektiv kontrol, at småplanter videresolgt til erhvervsmæssig anvendelse er fri for farlige skadegørere. Dels af hensyn til kvalitet og udbytte, dels af hensyn til plantesundhedsbestemmelser på eksportmarkederne.

I sommeren 1978 er der efter anbefaling fra § 2-udvalget blevet oprettet en Gartnerikontrolkommission, som dels rådgiver Landbrugsministeriet og Statens Plantetilsyn, dels fungerer som kontaktorgan i spørgsmål om sundhedskontrol. Fra maj 1979 sammenlægges endvidere Statens Plantetilsyn og Fællesudvalget for Fremavl og Sundhedskontrol med Havebrugsplanter (FSH) til én kontrolinstitution.

Det foreslås, at der i tilknytning hertil gennemføres en ordning med obligatorisk sundhedskontrol for alle planter til videredyrking inden for gartneri og planteskole. De årlige meromkostninger på ca. 650.000 kr. dækkes gennem kontrolafgifter, jfr. bilag 5.

Det foreslås, at der inden for produktafprøvningen gennemføres følgende foranstaltninger:

- Værdiafprøvning af nye grønsagssorter udskilles fra SeS-afprøvningskerne, der er lovbunden og forbliver i statsregi.
- Værdiafprøvningen bør fortsætte under een ledelse, for tiden Fællesudvalget for Prøvedyrkning af Køkkenurter (FPK). Afprøvningen af væksthushgrønsager bør ske ved Statens Væksthushforsøg. Afprøvningen af frilandsgrønsager øges i antal geografisk set ved udstationering, og planteavlkskonsulenterne inddrages i arbejdet.
- FPK's vedtægter ændres, så ikke blot ejeren, men også brugeren af frøet, herunder organisationer, kan anmode om afprøvning. Rekvirenten betaler de med afprøvningen forbundne omkostninger.
- værdiafprøvningskerne søges kombineret med andre forsøgsmål (maskiner, lagring etc.) for at opnå en mere effektiv anvendelse af midlerne.
- Arbejdsgruppen vedrørende forskning og forsøg (kap. IV.3.5.) bør kunne inddrage værdiafprøvningen i sine overvejelser.

Det foreslåes, at der inden for produktudvikling gennemføres nedenstående foranstaltninger. Det forudsættes, at det offentliges indsats ikke indskrænkes tilsvarende, at grundforskning under alle omstændigheder forbliver i statsregi, samt at erhvervets bidrag betragtes som et supplement i forbindelse med enkeltstående projekter:

- Der oprettes en opformeringsstation for sundt plantemateriale. Etableringsomkostningerne afholdes via produktionsafgifter (se kap. IV.3.13.) og FSH's formue. De årlige driftsomkostninger dækkes gennem salg, eventuelt suppleret med kontrolafgifter og/eller produktionsafgifter.
- Testning for sygdomme samt moderplantekvarterer forbliver i statsregi (Statens Forsøgsvirksomhed) på mindst to geografiske adskilte forsøgsstationer.
- Produktudvikling af nye sorter, væksttyper m.v. til kommerciel skala overtages finansielt af erhvervet. Der afsættes foreløbig 0,6 mill. kr. for 1979 af produktionsafgifterne (se kap. IV.3.13.). Grundforskning forbliver i statsregi, eventuelt som kontraktforskning (Den kgl. Vetr. - og Landbohøjskole, Atomforsøgsstationen Risø m.v.).
- Til udvikling og afprøvning af maskiner og lagerføringsteknik i frilandssektoren afsættes foreløbig 0,3 mill. kr. for 1979 af produktionsafgifterne (se kap. IV.3.13.).
- Til forskning- og udviklingsarbejder inden for den industrielle udnyttelse af frugt, bær og grønsager afsættes foreløbig 0,3 mill. kr. for 1979 af produktionsafgifterne (se kap. IV.3.13.).

Kapitel IV.3.7. Landbrugsloven.

Landbrugsloven har ikke tidligere øvet større indflydelse på gartnerierhvervets struktur og udvikling. Det er et forhold, som fremover vil ændres radikalt.

Udvalget er af den opfattelse, at fastlæggelsen af begrebet "en fuldt bæredygtig driftsenhed" principielt bør være den samme for alle jordbrugsformer. En sådan enhed bør derfor bestemmes som den, der i den foreliggende tilstand kan give fuld, produktiv beskæftigelse og indkomst for mindst een helårsarbejder.

Udvalget er enigt om, at selvejet i frilandssektoren fortsat bør være den vigtigste besiddelsesform.

Udvalget er også enigt om, at strukturudviklingen inden for væksthus-, champignon- og planteskolesektoren har medført et behov for selskabseje, såfremt de økonomiske problemer ved generationsskiftet skal løses.

Der er i udvalget enighed om, at betingelserne for erhvervelse i videst mulig udstrækning bør søges koordineret med landbrugslovens øvrige bestemmelser, således at de bidrager til at fremme en hensigtsmæssig strukturudvikling, at betingelserne for erhvervelse så vidt muligt bør udformes således, at de fremmer en mere rationel drift i jordbruget gennem en bedre udnyttelse af de givne ressourcer, og at betingelserne for erhvervelse så vidt muligt bør udformes således, at de unges etableringsmuligheder lettes.

Det foreslåes derfor, at der inden for rammerne af den nuværende landbrugslov gennemføres en dispensationspraksis, som i rimeligt omfang tilgodeser gartnerierhvervets særlige forhold på følgende punkter:

- Væksthusgartnerier, champignongartnerier og planteskoler får adgang til selskabseje i det omfang, der kan opstilles en klar definition på sådanne brug. De nærmere retningslinier og afgrænsninger drøftes i det herom særligt nedsatte udvalg.

- 15 km-reglen for samdrift bør ikke gælde for væksthusegartnerier, champignongartnerier, planteskoler samt frugt- og bærplantager i forbindelse med udflytning de første 5 år efter udlægning til byzone.
- For alle typer af gartneriejendomme ses der ved nyetablering bort fra hovederhvervskravet i op til 5 år, når det kan godtgøres, at noget sådant er nødvendigt for at etablere en bæredygtig driftsenhed.
- For væksthuse- og champignongartnerier afstås ved nyetablering på "bar mark" fra bopælskravet i op til 2 år, når det er nødvendigt for oprettelsen af en bæredygtig driftsenhed.
- For virksomheder, der forarbejder frugt, bær og grønsager, tillades eje af landbrugsjord til forsøgs- og afprøvningsformål.

Kapitel IV.3.8. Lov om udlån til yngre jordbrugere.

Ved generationsskifte er udlån og tilskud efter lov om udlån til yngre jordbrugere et meget vigtigt led i den unges muligheder for at skaffe den nødvendige, kontante udbetaling i forbindelse med etablering. Den maksimale beløbsgrænse for beregning af lån og tilskud spiller derfor en væsentlig rolle.

Prisudviklingen har medført, at der er behov for en forhøjelse af kursudligningslånenes og etableringstilskuddenes størrelse.

Det foreslåes derfor, at den maksimale handelsværdi, der kan tages i betragtning som udmålingsgrundlag for lån og tilskud, forhøjes fra den nuværende 1,0 til 1,5 mill. kr.

I de senere år har der været en stigende interesse for et glidende generationsskifte i familiehandler. På nuværende tidspunkt er det muligt at overdrage halvparter til en søn eller datter. Den specielle kapitalstruktur på gartneriejendomme stiller særligt

store krav til den unge gartners udbetaling, hvorfor det er blevet mere almindeligt, at søskende sammen ønsker at drive ejendommen videre.

Det foreslåes, at det glidende generationsskifte gennem delerhvervelse under selvejeformen stimuleres ved, at der i familieoverdragelse kan ydes tilskud ned til en trediepart.

Udvalget gør opmærksom på, at lov om udlån til yngre jordbrugere i givet fald bør tilpasses selskabsejeformen.

Kapitel IV.3.9. Moderniseringsloven.

Gartnerierhvervets konkurrenceevne er afhængig af et højt, teknisk niveau og en stadig tilpasning til de markedsmæssige muligheder for de enkelte kulturer. Erhvervet har derfor i en årrække haft behov for en tilbagevendende investeringsaktivitet.

Moderniseringsloven spiller i forbindelse med virksomhedsudvikling og modernisering en vigtig rolle, såvel for investeringer på bestående virksomheder som ved generationsskifte.

I moderniseringsloven er som et dansk kriterium fastsat, at det maksimale tilskudsgrundlag beregnes ud fra 2 heltidsbeskæftigede pr. bedrift. Gennem de senere år har gartnerivirksomhederne været præget af en strukturel udvikling i retning af større og mere kapitalintensive enheder. Tilskudsgrænsen indebærer i adskillige tilfælde en væsentlig begrænsning for at gennemføre de optimale investeringer.

Det foreslåes, at det maksimale tilskudsgrundlag fremover beregnes ud fra:

- 3 heltidsbeskæftigede i virksomheder med frugt, bær og frilandsgroensager
- 4 heltidsbeskæftigede i væksthushavterier, champignonhavterier og planteskoler.

Endvidere foreslåes, at der åbnes adgang til at udbetale rentetilskuddet som kapitaltilskud til gartnere, der har haft virksomheden i mindre end 5 år.

Udvalget gør opmærksom på, at moderniseringsloven i givet fald bør tilpasses selskabsejeformen.

Kapitel IV.3.10 Lov om statens udlån til jordbrugsmæssige formål.

Byudvikling, anlægsarbejder og lignende medfører til stadighed nedlæggelse af gartnerier i et omfang, der overstiger nyoprettelsen. Siden Danmarks tilslutning til EF er der på "bar mark" kun etableret 1-2 væksthusegartnerier om året. Før 1973 lå tallet på omkring 20.

Blandt andet som følge heraf har ejendomsstrukturen gradvist udviklet sig bort fra familiebruget over mod færre, men større specialvirksomheder. Samtidig har ejernes gennemsnitsalder været stigende.

Principielt kan hverken moderniseringsloven eller lov om yngre jordbrugere finde anvendelse ved etablering af nye gartnerier på "bar mark" (oprettelse af et nyt brug ved udstykning), det være sig individuelt eller i gartnerikolonier.

Alene af denne grund vil gartnere med "grønt bevis" være nødsaget til at købe en eksisterende landbrugsejendom for at få etableringsstøtte. Mindre landbrugsejendomme vil for væksthusektoren være velegnede til denne etableringsform, hvortil der efter den tidligere "statshusmandslov" kunne ydes støtte, når det skete som led i en driftsomlægning.

Den individuelle etablering af nye væksthusegartnerier på eksisterende landbrugsejendomme vil på lidt længere sigt ikke være tilstrækkeligt til at opretholde det produktionsomfang, afsætningsmulighederne tilsiger.

Det foreslåes derfor, at der nedsættes et hurtigt arbejdende udvalg til overvejelse af:

- Muligheden af at genindføre ordningen med statslån til opførelse af driftsbygninger ved individuel nyetablering af gartnerier på "bar mark". Lånene bør i givet fald rentemæssigt ligestilles med kurssikrede udlands-lån.
- Muligheden af at sikre, at mindre landbrugsejendomme ved driftsomlægning i videst mulig omfang anvendes til gartneri.
- Muligheden af at genindføre støtten til oprettelse af gartnerikolonier ved nyetablering på "bar mark". Overvejelserne bør inddrage alle lokaliseringsfaktorer af betydning for gartnerierhvervet.
- I givet fald muligheden af at tilpasse nye ordninger til selskabsejeformen.

Kapitel IV.3.11. Planlovene.

Landbrugsloven tillægger landbrugsministeren en række bejnyndigelser, som skal sikre samfundets jordbrugsmæssige interesser i den fysiske planlægning. Bemyndigelserne er primært baseret på jordens bonitet.

For væksthusektoren er denne lokaliseringsfaktor imidlertid kun en af flere, og den er af aftagende betydning i takt med gartneriteknologiens udvikling.

Generelt gælder det, at miljø- og planlægningslovene, samt de heraf afledede bestemmelser, på en række punkter er udarbejdet uden en direkte hensyntagen til gartneriets forhold.

Det må anses for muligt at indarbejde gartneriets lokaliseringsfaktorer i planlovene på en sådan måde, at de overordnede hensyn

tilgodeses samtidig med, at gartneriet sikres en glidende udflytning fra byvækstområder.

Udvalget anbefaler, at følgende gøres til genstand for overvejelse:

- Væksthusgartnerier bør ligestilles med andre jordbrugsformer for så vidt angår byggetilladelser.
- Ved udlægning af en ejendom til byzone, bør det offentlige straks overtage ejendommen (jfr. ekspropriation) og lade den hidtidige ejer drive videre i forpagtning, mens der etableres andet steds (se kap. IV.3.7., landbrugsloven).

Kapitel IV.3.12. Levnedsmiddellovgivning m.v.

En af betingelserne for udnyttelse af foreliggende afsætningsmuligheder er, at erhvervs- og markedsvilkår svarer til forholdene i konkurrerende lande.

På de fleste områder er disse forhold reguleret gennem EF's fælles konkurrenceregler, og ligestillingen må her søges tilvejebragt gennem EF's markedsordnings- og traktatbestemmelser.

Enkelte områder er imidlertid reguleret via nationale bestemmelser, og her bør den konkurrencemæssige ligestilling sikres på en sådan måde, at miljø-, arbejds- og forbrugerbeskyttelseshensyn tilgodeses samtidig med, at dansk produktion ikke pålægges ekstra omkostninger på hjemme- eller eksportmarked.

Dette er især vigtigt på områder, hvor der ikke er udsigt til en EF-harmonisering inden for en overskuelig fremtid.

Udvalget anbefaler, at følgende gøres til genstand for overvejelse:

- Produkter forarbejdet på basis af frugt, bær og grønsager ligestilles lovgivningsmæssigt med andre forar-

bejdede varer, som i EF-forstand er landbrugsvarer.

- For produkter forarbejdet på basis af frugt, bær og grønsager udarbejdes danske kvalitetsregler og mærkningsbestemmelser i nødvendigt omfang og i overensstemmelse med EF's regler på området. Kontrolomkostningerne dækkes via kontrolafgifter.
- De maksimale grænseværdier for restkoncentration af bekæmpelsesmidler på frugt og grønsager bør anvendes ensartet på danske og importerede produkter, især hvad angår holdbarhedsmidler.

Kapitel IV.3.13. Afsætningsstrukturerne.

En af grundpillerne i EF¹s gartneripolitik er producentorganisationer med ansvar for markedspleje. Organisationerne har et finansielt medansvar for markedets funktion. Til gengæld kan såvel EF som de nationale myndigheder yde tilskud til deres oprettelse, som sker på frivillig basis.

Effekten af producentorganisationernes markedspleje afhænger især af fire forhold. Nemlig graden af indbyrdes salgs- og produktionskoordinering, den organiserede omsætningsstørrelse i forhold til den samlede produktion, de enkelte organisationers omsætning samt koordineringen af afsætningsfremmende og -rationaliserende foranstaltninger.

I de kommende år kan der forventes en fortsat koncentration i engros- og detailledets indkøb. Det må anses for tvivlsomt, om den nuværende afsætningsstruktur fuldt ud kan opfylde sådanne storindkøbers krav om forsyningsstabilitet, taget i bred forstand.

Tilsvarende vil strukturen for en del afgrøders vedkommende kunne blive en hindring for at øge selvforsyningsgraden i industriens råvareforbrug. Industrien har behov for forsyningsstabilitet i et omfang, der under danske forhold ofte kun kan garanteres af producentorganisationer.

På eksportmarkederne disponerer eksportørerne idag i deres salgs- og prispolitik i princippet uafhængigt af hinanden. Fuld udnyttelse af de forudseelige eksportmuligheder nødvendiggør en fortsat strukturrationalisering, blandt andet fordi en øget eksport forudsætter åbning af nye markeder, hvor repræsentation på stedet ofte er nødvendig.

For at styrke erhvervets konkurrenceevne har der i perioden 1973-78 været ydet statstilskud på ialt 18 mill. kr. til afsætningsfremmende foranstaltninger. Midlernes bevilling og fordeling er foretaget på basis af indstillinger fra § 2-udvalget inden for rammerne af EF's konkurrenceregler. Erhvervet har haft et supplerende budget på 3 mill. kr. årligt, tilvejebragt ved frivillige salgsafgifter.

Det er væsentligt, at det nuværende aktivitetsniveau opretholdes. Vægten bør fremover i højere grad end tidligere lægges på at opdyrke nye eksportmarkeder og understøtte produktioner med udviklingsmuligheder. Effektiviteten i midlernes anvendelse vil uden tvivl kunne øges, såfremt den nuværende koordinering af mere løs karakter formaliseres. Dette gælder især budgetlægning, gennemførelse af foranstaltningerne samt udvikling af et fælles distributionssystem for producentorganisationer.

Det foreslåes, at afsætningsstrukturen effektiviseres efter nedenstående hovedlinier, jfr. endvidere bilag 6.

- Der oprettes et koordinerende afsætningsudvalg for hele primærsektoren med det formål at gennemføre afsætningsfremmende foranstaltninger, produktudvikling og markedsstabiliserende foranstaltninger.
- Statstilskud til afsætningsfremmende foranstaltninger afløses af produktionsafgifter (§4-afgifter) på alle dansk producerede varer.
Afsætning og produktudvikling af forarbejdede produkter tilgodeses af disse midler: §4-fonden bestyres af § 2-udvalget.

- Gartneriet får på linie med landbruget andel i den del af den amtskommunale grundskyld, der kan anvendes til erhvervsøkonomiske foranstaltninger inden for produktion og afsætning. Pengene overføres til gartneriets § 4-fond og bestyres af § 2-udvalget. Midlerne bør anvendes til forskning, forsøg, produktudvikling og lignende.
- Avlerforeningerne bør tilstræbe en strukturrationalisering, så de nuværende lokale foreninger samles på regions- eller landsplan i større enheder.
- GASA'erne bør tilstræbe en strukturrationalisering, så de nuværende lokale foreninger samles i regionscentre med central koordinering af de vigtigste aktiviteter.

Kapitel IV.3.14. Sektorprogrammer.

Den fremtidige finansiering af gartneriets fællesanlæg og fællesprojekter frembyder et helt specielt problem.

En del af fælles-projekternes anlægsinvesteringer (lagre, pakkefaciliteter, anlæg til forarbejdning af halvfabrikata m.v.) vil i givet fald kunne udføres på primærbedrifterne, finansieret af blandt andet kurssikrede udlandslån (K-lån) og moderniseringsløven. Kapacitetsudnyttelsen og anlæggenes effektivitet bliver her ved erfaringsmæssigt lavere end i fællesanlæg.

Omvendt falder fællesanlæg uden for K-lånenes anvendelsesområde og er dermed henvist til det højere, danske renteniveau. Erfaringsmæssigt er danske salgsorganisationer sjældent i stand til at indskyde mere end 20 pct. egenkapital i investeringsprogrammer. Det nuværende renteniveau vil derfor belaste likviditeten alvorligt.

En tendens i fremtiden til at investere individuelt i anlæg, der hidtil af effektivitetsgrunde har været betragtet som naturlige fællesopgaver, vil på lidt længere sigt kunne medføre en væsentlig svækkelse af producentorganisationernes fælles markedspleje.

En sådan udvikling vil være modsat den, man fra offentlig side har støttet med lavtforrentede statslån (gartneribemyndigelseslovens § 19) i perioden 1973-77 og før.

Gennemførelse af investeringer under sektorprogrammerne er een af forudsætningerne for den fulde udnyttelse af de foreliggende vækstmuligheder (se kap. III.1.3., III.2.3. og III.3.3.). En anden betingelse er, at det i forbindelse med en øget selvforsyningsgrad på industriens råvareside kan sikres, at forarbejdningssektoren for sine råvarekøb har adgang til driftskreditter til en efter europæiske forhold konkurrencedygtig rente.

Det foreslåes, at det offentliges engagement i fællesanlæg og fælles projekter inden for rammerne af sektorprogrammerne videreføres efter følgende retningslinier:

- For investeringer i faste anlæg indføres en rentestøtteordning svarende til renteniveauet i kurssikrede udlånslån. Projekter, hvori deltager producentorganisationer med både leveringsret og -pligt har fortrin. Rentestøtte kan ikke ydes til investeringsformer, der falder uden for formålet i den nuværende gartneribemyndigelseslovs (lov nr. 596 af 22. december 1972) § 19.
- Den nu ophørte § 16, stk. 2 i gartneribemyndigelsesloven om statsgaranti for lån til producentorganisationernes oprettelse af fonde til markedsstabiliserende foranstaltninger genindføres, men ændres til en statslånsordning på K-låns renteniveau. Markedsstabiliseringsbegrebet bør omfatte intervention på prisen, intervention på kvalitetsnormer og oplagring, herunder halvfabrikata og råvarer til industrien.

Kapitel IV.3.15. Indkomstudligning, etableringskonto, afskrivninger og beskatning.

I forbindelse med en eventuel udvidelse af gartneriproduktionen er der en række spørgsmål af mere generel beskatnings - og ind-

kornstmæssig karakter, som må ses i en bredere, samfundsøkonomisk sammenhæng.

Set ud fra en gartnerimæssig betragtning er der imidlertid behov for ændringer i nogle af disse forhold.

Udvalget anbefaler, at følgende forhold gøres til genstand for overvejelse:

- Ordningen om indskud på etableringskonto, der sidst blev revideret i 1965, a jour-føres, så den kommer i overensstemmelse med de kapitalkrav, som idag stilles ved etablering af gartneri.
- Ordningen om lempelse i indkomstskatten de første år efter etablering, der sidst blev revideret i 1968, a jour-føres til de nuværende kapitalkrav. For unge, der etablerer sig som forpagtere, bør det ikke fremover stilles som en betingelse for skattelempelse, at gælden udgør mindst 70 pct. af værdien af den faste ejendom.
- Indkomstbeskatningsreglerne ændres, så der skabes mulighed for udligning mellem gode og dårlige år. Dette vil bidrage til et mere jævnt investeringsforløb.
- Afskrivningsreglerne for træ- og buskfrugtplantager tilpasses, så plantningerne ligestilles med driftsbygninger, der er afskrivningsberettigede formuegoder. Herved tilnærmes strukturen i de faste omkostninger til plantagernes indtægtsforløb, og likviditetspresset lettes ved nyanlæggelser.
- Reglerne for beskatning af genvundne afskrivninger i væksthusektoren ændres.
- Kapitalvindingsskattens størrelse bør af myndighederne beregnes umiddelbart i forbindelse med salget.

- Skattemyndighederne bør afgive bindende forhåndsudtalelser om værdiansættelser, så sælger kender de skattemæssige konsekvenser inden salget.

Kapitel IV.3.16. Finansieringsforhold.

Optagelse af kurssikrede udlandslån i forbindelse med både plantagefornyelse og -udvidelse vil være betinget af, at de nuværende kriterier ændres, så træer og buske i sig selv betragtes som driftsanlæg på linie med driftsbygninger.

Med den nuværende alders- og etableringsstruktur i frugtavlen vil det i praksis ikke være muligt at anvende de kurssikrede udlandslån som en af finansieringskilderne til en produktionsforøgelse. Noget sådant forudsætter ændring af alderskriteriet (nu 42 år) og etableringskriteriet (nu 1. januar 1973) .

Noget tilsvarende gælder for væksthusektoren, hvor de færreste virksomheder i praksis kan udnytte K-lånsordningen, dels som følge af faldet i nyetableringer fra ca. 20 om året i perioden 1965-72 til 1-2 om året i 1973-77, dels som følge af det afsvækkede generationskifte i perioden 1973-75.

Det foreslåes, at kriterierne for optagelse af K-lån tilpasses gartneriets særlige forhold (både gennem alderskriterium og etableringstidspunkt).

B I L A G
til
Kapitel IV

1. Nedsatte arbejds- og ekspertgrupper
2. Forslag om forbedring af gartneristatistikken
3. Forslag til kombineret løsning af gartnerierhvervets og EF-informationsnettets behov for driftsøkonomiske data
4. Hovedområder for en øget forskning- og forsøgsindsats
5. Forslag til ordning med obligatorisk sundhedskontrol
6. Forslag om produktionsafgifter, overførsel af amtskommunal grundskyld og oprettelse af Gartneribrugets Afsætningsudvalg.

Bilag 1

NEDSATTE ARBEJDS- OG EKSPERTGRUPPER

I tilknytning til betænkningens udarbejdelse har der været nedsat en række arbejds- og ekspertgrupper, hvis rapporter har dannet baggrund for § 2-udvalgets drøftelser.

Gruppernes opgaver og sammensætning er angivet nedenstående.

I. Landbrugsministeriets arbejdsgruppe vedrørende gartnerierhvervets fremtidsmuligheder.

Opgave; Undersøge og vurdere gartnerierhvervets fremtidsmuligheder, herunder kortlægge de faktorer, der øver indflydelse herpå, såvel nationalt som internationalt, med henblik på tilrettelæggelsen af en egentlig gartneripolitik.

Medlem- Kontorchef Christen Johansen (formand), Landbrugsministeriet;
fuldmægtig Lars Emborg, Brancheudvalget for Frugt, Bær og Grøntsager,
fuldmægtig Finn Jespersen, Landbrugsministeriet,
generalsekretær B. Løvgren Madsen, Dansk Erhvervsgartnerforening,
administrationschef Jørn Priemé, Statens Jordlovsudvalg,
direktør Leon Stevner, Danmarks Frugt- og Grøntindustriforening.

1.1. Ekspertgruppe vedrørende gartneristatistik

Opgave: Fremskaffe et statistisk grundlag for en beskrivelse af gartnerierhvervets placering i samfundsøkonomien.

Medlem- Fuldmægtig Finn Jespersen (formand), Landbrugsministeriet,
____. fuldmægtig Thomas Elkjær, Danmarks Statistik,
fuldmægtig Lars Emborg, Brancheudvalget for Frugt, Bær og Grøntsager,
konsulent Jan Hassing, Dansk Erhvervsgartnerforening,
korrespondent Anette Henriksen, Danmarks Frugt- og Grøntindustriforening,
afdelingsleder Dines Schmidt Nielsen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Bilag 1
(fortsat 1)

1.2. Ekspertgruppe vedrørende EF's harmonisering af levnedsmiddel-
lovgivningen inden for gartneriområdet.

Opgave: Undersøge harmoniseringen af levnedsmiddelovgivningen inden for EF under hensyntagen til, at de beskrevne forhold skal anvendes ved vurderingen af en perspektivfremskrivning.

Medlem- Fuldmægtig Finn Jespersen (formand), Landbrugsministeriet,
mer: civilingeniør Claus Brenøe, Statens Husholdningsråd,
civilingeniør Peder Lindberg, Statens Levnedsmiddel-
institut,
konsulent Poul-Thage Pedersen, Dansk Erhvervsgartner-
forening,
dyrlæge Anton Petersen, Landbrugsrådet,
kontorchef Johannes Reeckmann, Industrirådet.

1.3. Ekspertgruppe vedrørende EF's handelspolitik på gartneriom-
rådet.

Opgave: Undersøge de handelspolitiske forhold i EF i relation til frugt- og gartneriprodukter under hensyntagen til, at det beskrevne skal anvendes ved vurderingen af en perspektivfremskrivning.

Medlem- Fuldmægtig Finn Jespersen (formand), Landbrugsministeriet,
mer: ekspeditionssekretær Henrik Boesgaard, Handelsministeriet,
fuldmægtig Øle Klintgaard, Landbrugsrådet,
konsulent Poul-Thage Petersen, Dansk Erhvervsgartner-
forening,
fuldmægtig Anne Helene Priemé, Ministeriet for Skatter
og Afgifter,
fuldmægtig Jette Selsøe, Udenrigsministeriet,
direktør Leon Stevner, Danmarks Frugt- og Grøntindustri-
forening,
fuldmægtig Henrik Wanscher, Landbrugsministeriet.

1.4. Ekspertgruppe vedrørende dansk lovgivning af betydning for
gartnerierhvervet.

Opgave: Beskrive og vurdere dansk lovgivning af betydning for gartnerierhvervet under hensyntagen til, at de beskrevne

Bilag 1
(fortsat 2)

forhold skal anvendes ved vurderingen af en perspektivfremskrivning.

Medlem- Professor Helge Wulff (formand), Den kgl. Veterinær- og
mer: Landbohøjskole,
kontorchef J. Broe Pedersen, De samvirkende danske Land-
boforeninger,
ekspeditionssekretær Christian Jørgensen, Landbrugsmini-
steriet,
kontorchef Aage Lyck, Dansk Erhvervsgartnerforening,
kontorchef Johannes Reeckmann, Industrirådet.

1.5. Ekspertgruppe vedrørende gartnerierhvervets produktionsvilkår.

Opgave: Beskrive og vurdere erhvervs- og produktionsvilkårene med henblik på, at undersøgelsen skal anvendes ved vurderingen af en perspektivfremskrivning og udarbejdelsen af en prognose.

Medlem- Fuldmægtig Finn Jespersen(formand), Landbrugsministeriet,
mer: fuldmægtig Lars Emborg, Brancheudvalget for Frugt, Bær
og Grøntsager,
direktør J. Fløjstrup Jensen, Dansk Landbrugs Realkredit-
fond,
ekspeditionssekretær Christian Jørgensen, Landbrugsmini-
steriet,
fuldmægtig Bengt Laier, Landbrugsministeriet,
kontorchef Aage Lyck, Dansk Erhvervsgartnerforening,
direktør Leon Stevner, Danmarks Frugt- og Grøntindustri-
forening.

1.6. Ekspertgruppe vedrørende gartnerisektorens afsætningsstruktur.

Opgave: Beskrive og vurdere afsætningsstrukturen, distributionsystemet og prisdannelsen med henblik på, at undersøgelsen skal anvendes ved vurderingen af en perspektivfremskrivning og udarbejdelsen af en prognose.

Bilag 1
(fortsat 3)

Medlem- Fuldmægtig Finn Jespersen (formand), Landbrugsministeriet,
____. sekretariatschef Peter Busch, Dansk Organisation af
Detailhandelskæder,
sekretær Preben Christensen, De samvirkende danske Køb-
mandsforeninger,
administrationschef Jesper Cornelius, Københavns Engros
Grønttorv,
fuldmægtig Lars Emborg, Brancheudvalget for Frugt, Bær
og Grøntsager,
sekretariatschef Ø. Lyngbæk, Danmarks Frugthandlere,
generalsekretær M. Flindt Nielsen, Sammenslutningen af
danske Importører og
Eksportører af Frugt
og Grønsager,
ekspeditionssekretær Helge Okholm, .Monopoltilsynet,
konsulent Poul-Thage Pedersen, Dansk Erhvervsgartner-
forening,
afdelingschef N.J. Poulsen, Fællesforeningen for Danmarks
Brugsforeninger,
professor Arne Rasmussen, Handelshøjskolen, København,
direktør B. Stener-Eriksen, Danske Frugteksportørers
Fællesråd,
direktør Leon Stevner, Danmarks Frugt- og Grøntindustri-
forening,
sekretariatschef Leif Thomsen, GASA-Danmark.

1.7. Ekspertgruppe vedrørende driftsøkonomisk vejledning.

Opgave: Undersøge mulighederne for at etablere et driftsøkono-
misk vejledningssystem i gartnerisektoren.

Medlem- Fuldmægtig Finn Jespersen(formand), Landbrugsministeriet,
____. kontorchef Aage Lyck, Dansk Erhvervsgartnerforening,
afdelingsleder T. Due Pedersen, Jordbrugsøkonomisk
Institut,
ekspeditionssekretær Knud Rasmussen, Landbrugsministeriet.

1.8. Ekspertgruppe vedrørende perspektivfremskrivning.

Opgave: Udarbejde en perspektivfremskrivning for gartnerier-
hvervet til 1985.

Bilag 1
(fortsat 4)

Medlem- Lektor Frede Andersen (formand), Den kgl. Veterinær- og
mer: Landbohøjskole,
fuldmægtig Lars Emborg, Brancheudvalget for Frugt, Bær
og Grøntsager,
fuldmægtig Poul Eriksen, Landbrugets Afsætningsudvalg,
konsulent Jan Hassing, Dansk Erhvervsgartnerforening,
fuldmægtig Finn Jespersen, Landbrugsministeriet,
generalsekretær B. Løvgren Madsen, Dansk Erhvervsgartner-
forening,
direktør Leon Stevner, Danmarks Frugt- og Grøntindustri-
forening,
direktør Hugo Tranberg, AIM Markedsanalyse,
professor Helge Wulff, Den kgl. Veterinær- og Landbohøj-
skole.

Perspektivfremskrivningsgruppen har støttet sig til fire under-
grupper, som har haft til opgave at fremskaffe data om det øko-
nomiske grundlag.

I.8.a. Ekspertgruppe for frugt, bær og frilandsgrønsager.

Medlem- Fuldmægtig Lars Emborg (formand), Brancheudvalget for
mer: Frugt, Bær og Grønt-
sager,
konsulent Jan Hassing, Dansk Erhvervsgartnerforening,
konsulent B. Kjærbøl, Svendborg Vinkompagni,
konsulent H. Søndergaard Nielsen, Dansk Erhvervsgartner-
forening,
afdelingschef H. Winther-Olesen, Landbrugets Afsætnings-
udvalg.

I.8.b. Ekspertgruppe for drivhusgartneri, champignon og frilands-
blomster.

Medlem- Konsulent Jan Hassing (formand), Dansk Erhvervsgartner-
mer: forening,
forsøgsleder Kaj Bech, Den kgl. Veterinær- og Landbohøj-
skole,
revisor Jens Peter Hansen, Gartnernes Regnskabsforening,
konsulent H. Søndergaard Nielsen, Dansk Erhvervsgartner-
forening,
marketingchef Peter Plambech, GASA-Odense.

Bilag 1
(fortsat 5)

I.8.c. Ekspertgruppe for planteskoleproduktion.

Medlem- Konsulent Jan Hassing (formand), Dansk Erhvervsgartner-
mer: forening,
direktør Peter Friis, Eggert Petersens Planteskole,
Nykøbing F,
konsulent Lis Langschwager, Dansk Planteskoleejerfore-
ning,
konsulent H. Søndergaard Nielsen, Dansk Erhvervsgartner-
forening.

I.8.d. Ekspertgruppe for produkter forarbejdet på basis af frugt
og grønsager.

Medlem- Direktør Hugo Tranberg (formand), AIM Markedsanalyse,
_____ fuldmægtig Lars Emborg, Brancheudvalget for Frugt, Bær
Grøntsager,
kontorchef Jørgen Hansen, Industrirådet,
konsulent Jan Hassing, Dansk Erhvervsgartnerforening,
sekretær Svend Poulsen, Svendborg Vinkompagni,
produktchef Kurt Schackinger, Beauvais-Plumrose,
direktør Leon Stevner, Danmarks Frugt- og Grøntindustri-
forening.

II. Landbrugsministeriets udvalg om kontrolopgaver på gartneri-
området.

Opgave: At foretage en samlet overvejelse af tilrettelæggelsen af kontrolopgaverne inden for gartneri og havebrug og fremkomme med indstilling om den mest rationelle tilrettelæggelse af disse kontrolopgaver på længere sigt og en tidsplan for nødvendige ændringer med henblik på tilpasning heraf.

At fremkomme med forslag til gennemførelsesregler for den foreslåede obligatoriske sundhedskontrol med småplanter, således at denne nye kontrolopgave tilrettelægges i lyset af den nævnte målsætning. I overvejelserne kan også inddrages et tidligere rejst spørgsmål om sundhedskontrol med løg m.v.

Bilag 1
(fortsat 6)

Medlem- Kontorchef P. Skibsted (formand), Landbrugsministeriet,
me ' forstander Erling Jacobsen, Statens Plantetilsyn,
overinspektør Poul Jacobsen, Fællesudvalget for Fremavl
og Sundhedskontrol med Have-
brugsplanter,
konsulent Jørgen Mosegaard, Dansk Planteskoleejerforening,
konsulent Poul-Thage Pedersen, Dansk Erhvervsgartnerfore-
ning,
kontorchef Halvor Skov, Statens Planteavlfsforsøg,
chefkonsulent Anders Ugilt, Dansk Erhvervsgartnerforening.

Bilag 2

FORSLAG OM FORBEDRING AF GARTNERISTATISTIKKEN

1. Erhvervets interne statistik

- For planteskolernes vedkommende vil en registrering af sektorens interne handel afhjælpe en væsentlig mangel.

En registrering af de mængder, der af frugt- og frilandsgrossagssektoren afsættes på kontrakt til kæder, supermarkeder og forarbejdningsindustri, vil forbedre datagrundlaget væsentligt.

Det vil være en fordel, hvis forarbejdningsindustrien udarbejder "normtal", der tillader en omregning fra færdigvarer til råvarer.

2. Markedsanalyser

For planteskolesektorens vedkommende kan de nu manglende oplysninger om detailomsætningens fordeling på planteskoler, plantebutikker, kæder og supermarkeder samt omsætningens fordeling på købergrupper med fordel søges fremskaffet, eksempelvis ved en markedsanalyse.

3. Danmarks Statistik

For planteskolernes vedkommende er den oplyste produktionsværdi for usikker, blandt andet som følge af manglende regnskabsoplysninger fra erhvervet. Endvidere er de officielle udenrigshandelstal for toldtariffens pos. 06.02, hvortil planteskoleprodukter henregnes, for dårligt specificeret til at kunne beskrive udviklingsmønstret.

Inden for væksthusektoren mangler de officielle tal, hvad angår potteplanter og snitblomster, entydige mængdeangivelser. Endvidere tillader tallene ikke beregninger over investeringernes art og omfang.

Bilag 2

(fortsat 1)

For frugtavlens vedkommende vil et materiale indeholdende løbende informationer om arealer, træantal pr. arealenhed, træernes alder, ydelse pr. arealenhed differentieret på sorter, være ønskeligt. Det samme gælder for udenrigshandelsstatistik opdelt på hovedsorter.

For frilandsgrønsager kunne en mere nøjagtig registrering af afgrøderne efter anvendelsesform (konsum, forarbejdning) med fordel gennemføres. Det samme gælder en afgrødefordeling på ejendoms typer samt en mere nøjagtig lageropgørelse.

For forarbejdningsindustrien vil en mere hensigtsmæssig varegruppering i den officielle statistik indebære en væsentlig forbedring af mulighederne for en relevant beregning af forbrug, udenrigshandel og selvforsyningsgrader.

Generelt bemærkes, at en del væsentlige mangler ved de officielle statistikker i øvrigt ville blive afhjulpet gennem en mere systematisk regnskabsføring i primærsektoren.

4. Andre offentlige myndigheder

For planteskolesektoren er manglen på prognoser for især parcelhusbyggeriet en hæmsko for vurderingen af afsætningen.

For frugt- og frilandsgrønsagssektoren er det med henblik på en regionalisering af produktionen en mangel, at der ikke findes en landsdækkende kortlægning af fysiske produktionsfaktorer som vand, jordbundstyper og klimaforhold.

Hvad angår væksthusektoren, bør landbrugsministeriets materiale fra udviklingsplaner udarbejdet i forbindelse med moderniseringsloven udbygges, så der samles oplysninger om ryddet drivhusareal.

Bilag 3

FORSLAG TIL KOMBINERET LØSNING AF GARTNERIERHVERVETS OG EF- INFORMATIONSNETTETS BEHOV FOR DRIFTSØKONOMISKE DATA.

1. Etableringen af Jordbrugsøkonomisk Institut gør det muligt inden for gartnerierhvervet at skabe et kombineret system for systematisk driftsøkonomisk arbejde, der opfylder de fleste, akutte behov.
2. Det foreslås, at der etableres et regnskabssystem, der løbende vil kunne frembringe de under pkt. 4.g. anførte oplysninger. Materialet bearbejdes endvidere til en årlig rapport svarende til Jordbrugsøkonomisk Instituts nuværende 1. dels beretning om landbruget.

Et sådant materiale skulle, såfremt det baseres på et repræsentativt udsnit af virksomhederne, kunne dække såvel erhvervets, EF-informationsnettets, Danmarks Statistiks som Landbrugsministeriets (konsekvensanalyser) normale behov for økonomiske data inden for gartnerisektoren.

3. I 1975 fandtes i Danmark ca. 5.100 gartneriejendomme og ca. 3.400 landbrugsejendomme med gartneriproduktion.

Af disse er ingen gartneriejendomme, men derimod 15 landbrugsejendomme (12 med ren gartneriproduktion og 3 med gartneri- og anden planteproduktion) repræsenteret i EF-informationsnettet, bestående af ialt 1.877 landbrugsejendomme over 5 ha.

Det skønnes, at et repræsentativt regnskabssystem for hele gartneriproduktionen bør bestå af 250 gartneriejendomme (ca. 5 pct. repræsenteret) samt 50 landbrugsejendomme med gartneriproduktion ud over de nuværende 15 (ca. 2 pct. repræsenteret). Årsagen til den lavere procent for landbrugsejendomme ligger i det forhold, at produktionsgrenene i denne sektor er væsentligt færre end på gartneriejendomme.

Bilag 3
(fortsat 1)

4. Det foreslås, at arbejdet tilrettelægges på følgende grundlag:
- a. De yderligere 50 landbrugsejendomme inddrages i systemet på én af følgende måder:
 - ejendomme allerede tilsluttet en regnskabsføring via driftsøkonomikonsulentordningen behandles efter det nugældende system for landbrugsejendomme
 - ejendomme med regnskabsføring på anden vis behandles som nedenfor anført om gartneriejendomme.
 - b. For gartneriejendomme indberettes direkte i forbindelse med informationsnettet ca. 160 regnskaber. Der indberettes herudover ca. 90 regnskaber på national basis.
 - c. Indberetning af gartneriregnskaber tilrettelægges således:
 - 1. Udvælgelse af det nødvendige antal bedrifter via Danmarks Statistik
 - 2. Aftale med de pågældende gartnere og deres revisorer
 - 3. Revisorerne udfylder og indsender skemaet til instituttet
 - 4. Revisorerne modtager et aftalt honorar for deres arbejde.
 - d. Bearbejdelse af regnskaberne (EDB-kørsel), udarbejdelse af en beretning samt evt. specialanalyser forudsætter ansættelse af 3 medarbejdere på det Jordbrugsøkonomiske Institut med særligt kendskab til gartnerierhvervet. I begyndelsesfasen må disse sammen med erhvervets konsulenter være de private revisorer behjælpelige med korrekt udfyldelse af skemaer m.v.

Bilag 3
(fortsat 2)

- e. Systemet tilsigtes igangsat fra og med kalenderåret 1980.
- f. Omkostningerne ved ordningen anslås baseret på løn- og omkostningsniveauet pr. 1. april 1977 samt nuværende EF-tilskud på 300 kr. pr. regnskab (forhøjes formentlig i nærmeste fremtid).

3 gartnerikyndige medarbejdere ansat ved Jordbrugsøkonomisk Institut	300.000 kr.
Materialeudvælgelse (Danmarks Statistik)	15.000 -
- EDB-udgifter	25.000 -
Generelle kontorudgifter	30.000 -
Rejseomkostninger	15.000 -
Publicering af beretning	<u>25.000 -</u>
	410.000 kr.
250 regnskaber fra gartneriejendomme	250.000 kr.
- EF-tilskud, 160 regnskaber	<u>48.000 -</u> 202.000 -
- 50 regnskaber fra landbrugsejendomme	<u>0 - 50.000 -</u>
	612 - 662.000 kr.

Herudover må der påregnes engangsudgifter i forbindelse med systemudvikling og programmering m.v. på ca. kr. 125.000,-

Der regnes med en 3-årig indkøringsperiode. Efter denne periode vil en halv medarbejder formentlig kunne overføres til krydstabuleringsarbejde, specialanalyser m.v.

Det bør undersøges, om der er mulighed for EF-tilskud til samtlige 300 regnskaber.

Bilag 3
(fortsat 3)

g. Regnskabsstatistik for gartneribruget

Outputspecifikation:

1. Produktionsgrundlag (faktorindsatser)
2. Produktion og produktionsstruktur
3. Driftsomkostninger og omkostningsstruktur
4. Driftsresultat
5. Indkomstmæssige opgørelser (privatøkonomi)
6. Finansieringsforhold

ad 1

Herunder foretages en teknisk opgørelse af arealgrundlag (evt. incl. ejerforhold), arealanvendelse, væksthushkapacitet, øvrige bygningsfaciliteter samt andre anlæg af væsentlig betydning. Endvidere en teknisk opgørelse af arbejdsindsatsen og af arbejdskraftens sammensætning. Kapitalindsatsen fastlægges for samtlige produktionsaktiver i analogi med regnskabsstatistikken for landbrug, og om nødvendigt kan anlægges flere vurderingsniveauer (handelsværdi/offentlig vurdering). Afsnittet afrundes med en statistik over tilvækster, konjunkturbevægelser og investeringer.

ad 2

Produktionens art, omfang og sammensætning belyses i økonomisk henseende. De økonomiske oplysninger suppleres med tekniske produktionsmål i det omfang, det findes formålstjenligt.

Bilag 3
(fortsat 4)

ad 3

De med gartneridriften forbundne omkostninger opgøres i naturligt afgrænsede grupper. Opgørelserne foretages alene ud fra driftsmæssige principper.

ad 4

Residualer til aflønning af den samlede faktorindsats eller dele heraf kan beregnes efter ønske.

ad 5

Afsnittet udfærdiges bl.a. med henblik på en bogholderi-mæssig afstemning af regnskabsgrundlaget. De privat-økonomiske opgørelser er endvidere en forudsætning for analyser over f.eks. de samlede produktionsomkostninger eller over indkomstforholdene i erhvervet.

ad 6

Finansieringsforholdene belyses ved hjælp af pengestrøms-analyser samt opgørelser over aktiver og passiver.

Driftstypeinddeling til nationalt formål:

1. Væksthusgartneri
 - 1.1. Afskårne blomster
 - 1.2. Potteplanter
 - 1.3. Grønsager
 2. Champignondyrkning
 3. Frilandsgartneri
 - 3.1. Afskårne blomster)
 - 3.2. Blomsterløg)
 - 3.3. Grønsager)
- 3 evt slået sammen

Bilag 3
(fortsat 5)

\

4. Planteskole

5. Frugtplantage

5.1. Kærne- og stenfrugt)	
5.2. Bærfrugt	} evt. slået sammen

Andre grupperingsmuligheder afhængig af materialets karakter:

1. Størrelsesmæssig opdeling (evt. efter omsætningskriterier)
2. Geografisk beliggenhed (amter)
3. Bruger alder

Bilag 4

FORSKNING OG FORSØG

Nedenstående er angivet eksempler på områder for forskning og forsøg, hvor en forøget og koordineret aktivitet anses for ønskelig.

1. Udvidelse af avlen af danske råvarer til industrien.

- a) Forhold af betydning for bevarelse af primærprodukternes næringsværdi og organoleptiske egenskaber under høst, lagring og forarbejdning.
- b) Forhold af betydning for stabilitet i afgrødernes udbytte og kvalitetsegenskaber.
- c) Udvikling af metoder og faciliteter til mellemlagring af råvarer og halvfabrikata til forarbejdningsindustrien.
- d) Udvikling af anvendelige mekaniske høstmetoder.
- e) Udvikling af sorter, som optimerer de nødvendige egenskaber for avl af råvarer til forarbejdningsindustrien.
- f) Forhold omkring vandforsyning og vandkvalitet.
- g) Forhold omkring økonomisk energiudnyttelse herunder udnyttelse af spildvarme.

2. Avl af frugter og grønsager til forbrug i frisk tilstand.

- a) Forhold omkring vandforsyning og vandkvalitet.
- b) Opbevaringsteknik og materialevalg ved bygning af lagre.
- c) Mekanisering af hele dyrkningsforløbet.
- d) Forædling af nye sorter i relation til udbytte, kvalitet,

Bilag 4
(fortsat 1)

sygdomsresistens og maskinel høst.

- e) Fremavl og udvikling af sygdomsfrit og sortsægte plantemateriale, som under danske forhold er hensigtsmæssige med hensyn til sæsonfordeling, holdbarhed, kvalitet og produktivitet.
- f) Plantningssystemer, vækstformer og vækstregulerende midler med henblik på at tilpasse kulturerne de nuværende eller kommende maskinelle dyrknings- og høstmetoder.
- g) Produktbehandling, herunder lavtryksopbevaring, modenhedskriterier, kvalitetskriterier, holdbarhed og fysiologiske produktændringer.
- h) Plantefysiologi og -kemi, herunder sammenhængen mellem klimavariationer, kulturforanstaltninger og kvalitet. Endvidere planteanalyser samt fysiologiske årsaget til vækst, blomstring, bæring m.v.

3. Væksthussektoren.

- a. Forhold omkring vandforsyning og vandkvalitet.
- b. Spildvarme fra kraft/varmeværker.
- c. Enerigbesparelse, herunder klimastyring, reguleringssystemer og isolering.
- d. Udvikling af teknisk udstyr i tilknytning til klimaskærme, lysanlæg og luftskifte i væksthuse.
- e. Udvikling og standardisering af andre produktionsbygninger end drivhuse.

Bilag 4
(fortsat 2)

- f. Udvikling af interne transportsystemer i forbindelse med en mere effektiv udnyttelse af væksthusharealet.
- g. Standardiserede dyrkningsprogrammer for potteplanter.
- h. Fremavl og udvikling af forbedrede og/eller nye sorter, kloner og arter samt udarbejdelse af kvalitetskriterier for småplanter.
- i. Drivning af blomsterløg.

4. Planteskolesektoren.

Problemer vedrørende komprimeret jord, omplantningssikkerhed og kultivering i container.

BILAG 5.

FORSLAG OM INDFØRELSE AF OBLIGATORISK SUNDHEDSKONTROL MED PLANTE-MATERIALE TIL VIDEREDYRKNING INDEN FOR GARTNERI- OG PLANTESKOLE-OMRÅDET .

1. Der gennemføres en ordning med obligatorisk sundhedskontrol med alle planter, der sælges til videredyrkning inden for gartneri- og planteskoleområdet. Det vil sige en udvidelse af den gældende lovpligtige ordning for 920 planteskoler til også at omfatte ca. 2000 gartnerier med gartneriplanter til videredyrkning, hvoraf dog ca. 1090 er under kontrol til eksport eller frivillig kontrol. Ordningen skal også omfatte færdigplanter, der sælges til private, herunder pottedplanter, men kravene kan være af forskellig strengthed. Der forudsættes mulighed for at fastsætte krav også vedrørende sortsegenskaber og planternes beskaffenhed i øvrigt.
2. Statens Plantetilsyn og Fællesudvalget for Fremavl og Sundhedskontrol med Havebrugsplanter (FSH) sammenlægges til én institution, der skal varetage alle kontrolopgaver inden for området, i praksis således at FSH opgår i tilsynet.
3. Den udvidede ordning kræver lovhjemmel. Udvalget finder, at det mest hensigtsmæssige vil være en udvidelse af landbrugsministerens bemyndigelse i henhold til loven om handel med frø, såsæd, læggekartofler og planter. Den særlige lov om sundhedskontrol med planteskoleplanter ophæves samtidig.

Ordningens grundlæggende regler skal indeholdes i en bekendtgørelse fra landbrugsministeriet, hvortil der knytter sig nærmere regler for de enkelte kulturområder, f.eks. planteskoleplanter, blomsterløg og -knolde og pottedplanter.

4. Der nedsættes en "Gartnerikontrolkommission" på linie med f.eks. Frøkontrolkommissionen, der skal have til opgave at rådgive landbrugsministeriet og tilsynet og være kontaktorgan i spørgsmål vedrørende kontrolordningen, herunder afgiftsspørgsmål, og andre spørgsmål vedrørende produktion, fremavl og opformering

Bilag 5
(fortsat 1)

af planter. Kommissionen skal dermed overtage de kontaktfunktioner, som hidtil er blevet varetaget af Fællesudvalget.

Det er udvalgets opfattelse, at kommissionen bør nedsættes snarest, således at den kan deltage i ordningens endelige tilrettelæggelse og udarbejdelse af regler for de enkelte planteområder.

5. Udvalget finder, at dette forslag til en sundhedsmæssig forbedring og betryggelse af produktionen inden for gartneriområdet bør overvejes og søges fremmet i sammenhæng med de øvrige erhvervsmæssige foranstaltninger, der overvejes i den afgivne rapport om gartnerierhvervets fremtidsmuligheder. Da ordningen som anført forudsætter lovforslag, må det forekomme hensigtsmæssigt, at et sådant lovforslag fremsættes sammen med andre lovforslag som et samlet resultat af overvejelserne til forbedring af erhvervets forhold.
6. Udvalget forestiller sig, at sammenlægningen af tilsynet og FSH gennemføres pr. 1. maj 1979, og at lovgrundlag eventuelt søges opnået og regler gennemført, således at de udvidede kontrolordninger kan sættes i kraft i løbet af 1979.
7. Omkostninger. Ved sammenlægning af institutionerne opnås en bedre udnyttelse af personalet og øvrige ressourcer. Udvidelse af kontrolvirksomheden med flere opgaver af samme karakter vil endvidere muliggøre en billigere tilrettelæggelse af arbejdet, således at kontrolomkostningerne pr. virksomhed vil nedsættes. Det skønnes derfor, at meromkostningerne ved den udvidede kontrolvirksomhed vil kunne begrænses til ca. 650.000 kr. (pr. 1. april 1977) og den nødvendige personaleudvidelse til 5 kontrollører.

Bilag 5
(fortsat 2)

8. Kontrolsystemet betales fuldt ud af producenterne ved afgifter således:

- a) en fast grundafgift, eller fast afgift, der skal dække erhvervets andel af de omkostninger, der er forbundet med at have virksomheden kontormæssigt "inde i systemet", informationsmateriale, opkrævninger m.v.
- b) en fast arealafgift, som tilsigter at dække kontrolomkostningerne i øvrigt inden for det "typiske" antal kontrolbesøg på 3 om året, først og fremmest kontrollørernes lønninger og kørsel.
- c) inspektions- eller tillægsafgift for mere end 3 kontrolbesøg.
- d) særlig afgift for virksomheder, der som følge af egen forsømmelighed skal undergives hyppigere inspektion end normalt.

Bilag 6

FORSLAG OM INDFØRELSE AF PRODUKTIONSAFGIFTER

FORSLAG OM OPRETTELSE AF GARTNERIBRUGETS AFSÆTNINGSUDVALG

FORSLAG OM FORDELING AF AMTSKOMMUNAL GRUNDSKYLD I 1979.

1. Udkast til vedtægter for Gartneribrugets Afsætningsudvalg.

§ 1.

Navn og hjemsted: Fondens navn er Gartneribrugets Afsætningsudvalg med hjemsted på sekretariatets adresse.

§ 2.

Formål: Gartneribrugets Afsætningsudvalg har til formål at styrke danske producenters udviklingsmuligheder og konkurrenceevne ved hjælp af afsætningsfremmende foranstaltninger og produktudvikling.

§ 3.

Økonomi: Til dækning af Gartneribrugets Afsætningsudvalgs udgifter opkræves en produktionsafgift i henhold til § x i lov nr. y af Afgifter opkræves af alle dansk producerede gartneriprodukter omfattet af Markedsordningen for levende planter og blomsterdyrkningens produkter (RFO 234/68 EØF) og markedsordningen for frugt og grønsager (RFO 1035/72, EØF) uanset om varerne sælges på hjemmemarkedet eller på eksportmarkedet og uanset om varerne anvendes til frisk konsum eller til industriel forarbejdning.

§ 4.

Afgift: a) Afgiftens art:
1) Grønsager, potteplanter og afskårne blomster:
Afgiften opkræves som en omsætningsafgift på grundlag af den enkelte producents momspligtige

Bilag 6
(fortsat 1)

omsætning, herunder eksport af varer fra egen produktionsvirksomhed.

2) Planteskoleplanter:

Afgiften opkræves på grundlag af den enkelte planteskoles/plantehandels momspligtige omsætning samt eksport vedrørende salg af planteskoleplanter reduceret med værdien af hjemmekøbte planteskoleplanter.

3) Frugt og Bær:

b) Afgiften opkræves som en arealafgift.

Afgiftens størrelse fastsættes af specialudvalgene én gang årligt i forbindelse med godkendelse af regnskabet for det forløbne år og af aktivitetsplaner og budgetter for det kommende år.

c) Indbetaling af afgift;

Afgiften indbetales 2 gange årligt på grundlag af foregående kaldenderårs omsætning/areal.

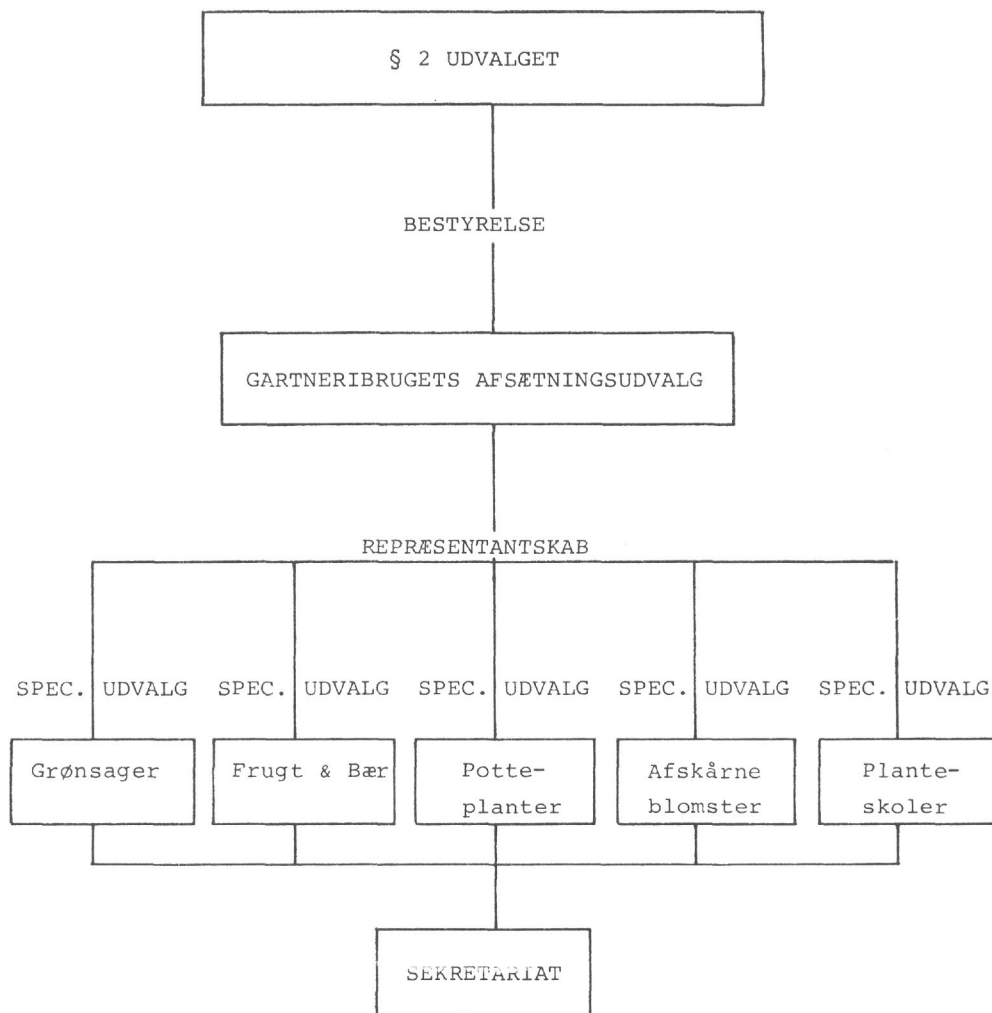
d) Kontrol;

Den enkelte producents afgift skal berigtiges af vedkommendes autoriserede/registrerede revisor eller en af landbrugets organisationers anerkendte driftsøkonomer.

Overtrædelse af og/eller manglende indbetaling straffes i henhold til bestemmelserne i Landbrugsministeriets bekendtgørelse nr.... af

Bilag 6
(fortsat 2)

2. Organisationsplan for Gartneriebrugets Afsætningsudvalg.

Bilag 6
(fortsat 3)

3. Protokollater vedrørende produktionsafgifternes anvendelse.

PROTOKOLLAT NR. 1

GROSSERER-SOCIETETET	DANSK ERHVERVSGARTNER- FORENING	BRANCHEUDVALGET FOR FRUGT, BÆR OG GRØNTSAGER
----------------------	------------------------------------	---

Dansk Erhvervsgartnerforening og Brancheudvalget for Frugt, Bær og Grøntsager er enige om at informere Grosserer-Societetet om budgettet for anvendelse af § 4-afgifterne før den endelige fremlæggelse i Landbrugsministeriets rådgivende udvalg vedrørende de Europæiske Økonomiske Fællesskabers politik på frugt- og gartneri-produktområdet.

I praksis sker dette ved, at der mellem GAU's sekretariat og Grosserer-Societetet oprettes et paritetisk kontaktudvalg, hvori de detaljerede aktivitetsplaner forelægges før den endelige vedtagelse i GAU's bestyrelse og forelæggelse i § 2 udvalget.

København, den 4. oktober 1978.

S. H. Svendsen
sign.

Kjeld Hansen
sign.

Poul Børge Jensen
sign.

Bilag 6

(fortsat 4)

PROTOKOLLAT NR. 2

DANMARKS FRUGT- OG DANSK ERHVERVSGARTNER- BRANCHEUDVALGET FOR FRUGT,
GRØNTINDUSTRIFOREN. FORENING BÆR OG GRØNTSAGER

Brancheudvalget for Frugt, Bær og Grøntsager og Danmarks Frugt- og Grøntindustriforening har sammen drøftet oprettelsen af en § 4-fond for gartnerierhvervet, som beskrevet i notatet af 25. april 1978 (fremlagt på § 2-udvalgets møde den 24. maj d.å.). Drøftelsernes formål var at neutralisere virkningerne for forarbejdningsindustriens omkostningsniveau af fondens oprettelse.

Organisationerne er til dette formål enige om, at der ud af fondens midler (specialudvalget for grønsagers, og specialudvalget for frugt og bærs delbudgetter) til forsknings- og udviklingsarbejde reserveres et beløb, der mindst svarer til produktionsafgiften af leverancerne til forarbejdningsindustrien. Udarbejdelsen af anvendelsesbudget for disse beløb overlades til et underudvalg, bestående af repræsentanter for Brancheudvalget for Frugt, Bær og Grøntsager og for Danmarks Frugt- og Grøntindustriforening.

De omhandlede midler anvendes til forsknings- og udviklingsarbejde, der er af betydning for den industrielle udnyttelse i Danmark af frugt, bær og grønsager, og som tager sigte på hele forløbet fra sortsforædlingen til færdiggørelsen af det forarbejdede produkt, herunder til udgifter ved Forskningslaboratoriet for Frugt- og Grøntindustri, Statens Forsøgsstation, Blangstedgaard, Odense, i henhold til Danmarks Frugt- og Grøntindustriforenings aftale med Statens Forsøgsvirksomhed om opretholdelse af dette laboratorium og i det omfang underudvalget anser laboratoriets forskningsarbejde for formålstjenligt.

København, den 4. oktober 1978.

L. Stevner
sign.

Kjeld Hansen
sign.

Poul Børge Jensen
sign.

Bilag 6
(fortsat5)

PROTOKOLLAT NR. 3

FORBRUGERRÅDET	DANSK ERHVERVSGARTNER- FORENING	BRANCHEUDVALGET FOR FRUGT, BÆR OG GRØNTSAGER
----------------	------------------------------------	---

Dansk Erhvervsgartnerforening og Brancheudvalget for Frugt, Bær og Grøntsager er enige om at informere Forbrugerrådet om budgettet for anvendelse af § 4-afgifterne før den endelige fremlæggelse i Landbrugsministeriets rådgivende udvalg vedrørende de Europæiske Økonomiske Fællesskabers politik på frugt- og gartneriproduktområdet.

I praksis sker dette ved en kontakt mellem GAU's sekretariat og Forbrugerrådet før den endelige vedtagelse af aktivitetsplanerne i GAU's bestyrelse, jfr. proceduren inden for kartoffelområdet.

København, den 4. oktober 1978.

Karen Gredal
sign.

Kjeld Hansen
sign.

Poul Børge Jensen
sign.

Det er Forbrugerrådets principielle ønske at være repræsenteret i det udvalg, der lægger budget for § 4-afgifterne, men Forbrugerrådet kan i det foreliggende tilfælde acceptere den ovenfor beskrevne ret til information gennem kontakt mellem GAU's sekretariat og Forbrugerrådet.

Bilag 6
(fortsat 6)

3. Forslag om fordeling af amtskommunal grundskyld i 1979.

Dansk Erhvervsgartnerforening og Brancheudvalget for Frugt, Bær og Grøntsager er enige om at anbefale, at nedenstående projekter finansieres med midler fra den amtskommunale grundskyld:

1. Etablering af gartneribrugets		
Afsætningsudvalg	kr.	300.000
2. Etablering af fremavlsstation	"	1.000.000
3. Fælles produktionsregistrering	"	300.000
4. Forsknings og udviklingsarbejde indenfor den industrielle udnyttelse af frugt og grøntsager, dækkende fra sortsforædling til færdiggørelse af det forarbejdede produkt		300.000
5. Udvikling og afprøvning af maskiner samt lagerføringsteknik	"	300.000
6. Produktudvikling	"	600.000
		<u>kr. 2.800.000</u>

Ved udvælgelsen af projekter er der lagt vægt på følgende kriterier:

- a) fællesprojekter
- b) hjælp til selvhjælp
- c) områder med ekspansionsmuligheder.

